

The Project Gutenberg eBook of Az új földesur (2. kötet), by Mór Jókai

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Az új földesur (2. kötet)

Author: Mór Jókai

Release date: September 20, 2013 [EBook #43778]

Language: Hungarian

Credits: Produced by Albert László from page images generously made available by the Google Books Library Project

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AZ ÚJ FÖLDESUR (2. KÖTET) ***

Megjegyzések:

A tartalomjegyzék a [179.](#) oldalon található.

Az eredeti képek elérhetők innen: <http://books.google.com/books?id=gRkQAAAAYAAJ>.

Facebook oldalunk: <http://www.facebook.com/PGHungarianTeam>.

AZ ÚJ FÖLDESUR.

REGÉNY.

IRTA

JÓKAI MÓR.

II. KÖTET.

(A fordítás jogát szerző fenntartja magának).

PEST.

EMICH GUSZTÁV KIADÁSA.

1862.

Pest, 1862. Nyomatott Emich G. m. akad. nyomdásznál.

VII.

Az a másik.

Ankerschmidt fényes új kastélya, mely renaissance-stylben¹⁾ épült, az utfelől egészen eltakarta amaz ócska épületet, melynek birtokába Garanvölgyi Ádám oly makacsul nem bocsáta senkit. Csak a midőn az ember a házat megkerülte, tűnt szemébe az ódon emlék, vén vadgesztenye fáktól környezve, mik tetején körül összehajlottak, mintha ők vállalták volna magukra, hogy majd védeni fogják a viharok ellen. Hasonló szivességgel volt a megkoppadt téglafalakhoz a zöld folyondár, melynek repkényindái az ablakok közeit egész a tetőig befutották, míg tőszáraik olyan

bolyhosak voltak már, mint egy ózláb.

A ház környékét egész a fák tövéig szépen körülötte a fű, addig volt az Garanvölgyi birtoka, azon innen be volt hintve kavicscsal a tér, ez már Ankerschmidt lovagé volt. Ankerschmidt korlátokkal is elkülönítette az idegen tért nehogy valami szekérrel vagy lóval rátévedjenek.

-4-

Az ó kastély környékén tehát akkorát nőhetett a fű tavasztól ősziig, a mekkorát akart, azt se nem aratták, se nem taposták.

Hanem négyszer egy évben, rendszeren elválasztott időszakokban el szokott oda jönni Kampós uram, egy csomó kulccsal; felnyitogatta az ajtókat, kiszellőztette a szobákat, odabenn tett vett, ki tudja mit? félórai motozás után ismét bezárt maga után mindent s eltávozott.

Hogy e rendes negyedéves megjelenés az ócska házban fel ne ötlött volna Straffnak, a kit most már csak nevezzünk a maga nevéen, alig föltehető.

Straff csakugyan ott maradt a lovag családjánál, zongora-tanítói hivatalos minőségben. Mint tudjuk, igen jól tudta játszani a zongorát és a lengyel menekültet; a minek őt utoljára maga Ankerschmidt is hitte.

Egy ilyen negyedév-fordulati napon Straff, a mint megsejté Kampós uram közeledtét, utána osont, s míg az maga után bezárta a ház ajtaját, addig ő egy orgonabokor árnyában elbujva, rálesett azon szoba ablakán át, a melybe az ajtók nyitása után hallotta őt bemenni.

Kampós ur a szobába lépve, elébb körülnézett, hogy jól be vannak e vonva az ablakokon a függönyök. Az kikerülte figyelmét, hogy az egyik ablak ónkarikája ki van esve, s azon keresztül egy benyuló szalmaszálacskával valaki a függönnyt annyira felemelheti, hogy a nyíláson át megláthassa, a bennlevő mit csinál?

-5-

Kampós uramon nagy ujjas csurapé volt, a mi igen alkalmas arra, hogy tárgyakat láthatókká és láthatlanokká tegyen, mint az ezermester japonicája.

Egyszerre csak egy kis négyszöglábnyi szekrényke látszott a kezében. Honnan vette elő? azt nem lehetett jól észrevenni. A szekrényke ébenfából volt. Legalább fekete volt, annyi igaz.

Kampós uram egy kis kulcsot vett elő mellényzsebéből s azzal a szekrénykét felnyitotta. – Kár, hogy úgy állt vele, miszerint a szekrényke felnyílt teteje egészen eltakarta azt, a mi benne lehet.

Pedig valami nagy dolognak kell benne lenni, mert Kampós uram sokáig nézeget a szekrénybe, mindaddig, a míg szemei meg nem telnek valami nedüvel, akkor kezével megtörli két szemét; s azután ököltre szoritva markát, csunya fenyegetőző mozdulatokat tesz a levegőben.

Hát aztán mit csinál tovább?

Azután iratokat vesz elő bekecse zsebéből s azokat a szekrényke fiókjába elhelyezi.

Igen gyanús manipulatio! Azután gyertyát gyújt; spanyolviaszkot keres elő, lehúzza ujjáról pecsétnyomó gyűrűjét, s a ládikót lepecsételi.

-6-

Legfőbb mértékben gyanus működés!

Akkor ismét felveszi a ládát, egyet kerül fordul; s végre elhagyja a szobát. Letette-e a szekrénykét valahová, vagy elvitte-e magával? azt a bűnrészes csurapé miatt nem lehet kivenni. Annyi bizonyos, hogy a mint a házat ismét elhagyta, nem látszott, hogy vinne magával valamit.

A corpus delicti tehát okvetlenül itt „loco“ maradt.

Ez nagybecsü fogás lesz több oldalra. Ilyen felfedezésekért sokat adhatnak a „committens“-ek.

Levél iratik rögtön Bräuhäusel urnak; extrapostának adatik; sietség ajánltatik.

A sietség ellen nem is lehet panasz.

Éjfél után két órakor a legnagyobb csendben megérkezik Bräuhäusel ur, titkárja, irnoka, biztosa és megfelelő fegyveres assistentia kíséretében, melynek egy része, miután az ócska kastély kijárásaihoz állomásoztaték, más része magával a hivatalos személyzettel a főczinkos, Kampós, kézrekerítésére indul.

Sikerült őt megelőzni a netaláni menekülésben. Egészen öltözve volt már s az istállók felé menni készült.

– Megállj! Riadt rá Bräuhäusel; hová?

– Az istállóba. Felelt Kampós uram ártatlanul.

– Mit keres ön ott késő éjjel?

– Gazdatiszt vagyok. Oculus domini saginat boves; ezt tetszik tudni; most pedig nincs már éjjel, mert reggel van.

– Micsoda reggel? Éjfélután három óra.

– Hát hiszen ez a reggel. Parasztembernek ez a bureaubamenés órája.

– Semmi élczeskedés. Ön jön velünk. Hozza magával a pusztá kastély kulcsait. Mikucsek ur két

-7-

legénnyel kísérni fogja.

Mikucsek ur sovány, vékony nyaku egyéniség volt, szűk, tubákszin téli kabát verte az inát, a miben nagyon fázott volna, ha egy nagy tarka szörkendő nem lett volna védelmére; így is azonban alig tudta összefogni a száját az éjjeli dértől.

- No csak jőjjön utánam amice; inte neki Kampós uram, kinek végtelen kedve volt e perczben épen pipára gyujtani s tüzkővel kicsiholni hozzá; hadd álljon addig a fagyon a sok nagyságos ur.

Mikucsek ur azonban sarkában volt mindenütt. Egy kézi lámpás segélyével előkeresték a kulcsosomagot, azzal az egész convoy ment az ó kastély felé: elől Bräuhäusel ur, középen Kampós uram a didergő Mikucsekkel, körös körül fegyveres csendőrök.

A régi kastély elé érve, Kampós uram hivatalosan felszólították, hogy haladéktalanul nyissa fel a zárt ajtókat.

-8-

Kampós uram engedelmeskedett a hatósági rendeletnek.

- Két legény az ajtónál marad! és senkit se ki, se be nem ereszt! hangzék Bräuhäusel ur parancsszava. Előre, ön azokkal a kulcsokkal.

Kampós uramnak nem mondta senki, hogy mit keresnek? ő pedig nem kérdezte, hogy mit akarnak megtalálni?

Azzal aztán megindult a rendszeres kutatás.

Első rendben jött a szobák padlója, azt falmentében szálankint nagy műértelemmel fölbontogatták, s vizsgálatot tartának rejtekeik fölött. Titkos menetű egér- és patkánylyukak labirintjai jöttek lámpavilág elé, miknek felriasztott lakói szétfutottak a motozók lábai alatt s nem álltak helyt a kérdőrevonatásnak; ott tünt ki a szögletben a világtól megvált özvegy prücsök tanyája is, meghordva rágott szalmával, s a százlábu titkos tenyész verme, és a pinczeáska agglomeratív telepei; de azokon kívül semmi titkoszerű sem fedezettett föl.

Ezután került a sor a kemenczékre.

Itt már elemében volt Mikucsek ur; neki is vetkőzött. Mint nagy practikus talentum, jól tudá, hogy a kemenczék, kályhák, kandallók üregei nagyon alkalmasak titkos rejtekhelyek képzésére. Azok tehát egyenkint szétszedettek; darabjaik megvizsgáltattak, egy pár urna-alaku diszitmény, melybe szűk volt a bejárás, oldalán be is lyukasztatott. Nem volt bennük semmi; az az, hogy nagyon is sok korom volt; a mitől Mikucsek ur rövid időn olyan lett, mint egy czéhbeli kéményseprő.

-9-

Sokkal tisztább munka volt már a folyosók márvány koczkáinak felszedése; az csákányal mehetett végbe s nem piszkolta össze az embernek a kezét.

Ott sem találtatott semmi. Az albiztos ur kénytelen volt kalamárisa tetejét ismét felsrófolni s aprotocollumot oldalzsebébe dugni minden feljegyezhető adat nélkül; míg Bräuhäusel ur személyesen világított oda a kézilámpával, nehogy valami csempészet mehessen végbe.

Innen lemenének a pinczébe. Nehány üres hordó állt még ott korhadt ászok gerendáin, azoknak feneketi felnyitattak, s belsejük hivatalosan igen dohosnak és azonkívül egészen üresnek találtatott.

Hanem Mikucsek ur praktikus ember. Pinczéket nem így szokás motozni. Parancsára egy üres hordót oda fenn megtöltöttek vízzel; azután lehengergették, s akkor fenekét beütve felfordították, hogy a víz egyszerre szétömöljön. Ez azért történik, hogyha valahol el van ásva valami a pinczében, a víz ott gyorsan összefut s a taposott földről a porhanyóbb felé siet s így a rejtekhelyet elárulja.

-10-

A vizsgáló bizotmány ezalatt az ászokra állt fel, nehogy az özönviz bemenjen a lábtyűje torkán.

Kampós uram, két legény közé fogva, csak nézte mosolyogva ezt a furfangos műtételt.

Ime azonban egyszerre elkezdett a víz épen azon a helyen, a hol Kampós uram állt az ászok gerendán, gyorsan összefutni s egy nyilván besüppedő mélyedésbe sebesen eliszamodni.

- Ott van! megvan! Kiáltának egyszerre hárman, s Mikucsek ur buzgalmában akkorát lépett, hogy bokáig esett a tocsogóba. Félre innen! Ide az ásókkal!

Az a „félre innen“ nyilván Kampós uramnak szólt, ki nagy mértékben gyanussá tette magát az által, hogy épen a veszélyes hely fölé állt, mintha testével akarta volna azt eltakarni.

- Ásókat ide! - Az ászok gerendákat félreháriták, s gyorsan ásni kezdtek. Mikucsek ur a struflijait is legombolta, hogy jobban hozzáférjen.

Valami csörrent!

Aha! Itt van valami. Kampós uram maga is kíváncsi volt megtudni, vajjon mi lehet ott elásva?

- Csak csendesen, vigyázni kell. Ovatosan. Mikucsek ur kezével háritgatá félre az iszapos göröngyöket a gödörből. Végre kezébe akadt valami; kihuzta: mi volt az? Egy üres palaczk. Semmi sem volt benne. Tovább. Azután megint egy üres palaczk. És azután még egy. És azután

-11-

még vagy tizenöt palaczk, mindenféle alaku, kisebb nagyobb, itczés, meszelyes, kék üveg, zöld üveg, sárga üveg; tokaji, ménesi, pezsgő; de mind egymással megegyező abban a tulajdonságban, hogy semmi tartalom bennök nem találtatik.

A vizsgáló urak megakadva néztek egymásra. Mit jelent ez?

Kampós uram csak hallgatott. Nem kérdezték. És ő hallgatott. Pedig ő mindjárt kitalálta, hogy volt egyszer a tekintetes urnak egy részeges hajduja, a kit aztán el is kellett bocsátani; ennek a révén sok palaczkokra elrakott bor elpusztult a pinczéből, miket Ádám ur csak kedves vendégei számára tartogatott; bizonyosan ez a kópé volt az, a ki a pinczemagányt arra használta fel, hogy büntette néma tanujeleit, a már élettelen palaczkokat, azoknak gyilkos kiürítése után az ászok közé elássa, De hát Kampós uramtól ezt nem kérdezte senki, s ő bizony ráért elnézni, hogy ülnek neki a vizsgáló urak, s egy hordó-fenéken illő buzgalommal beírják a protocollumba, miszerint egy nagyon gyanus földalatti üregben találtatott egy rendkívül rejtélyes gyűjtemény, tizenhét darab üres palaczkból, melynek összefüggése leendő később kiderülendő eseményekkel: a palaczkok hivatalosan lepecsételtetvén.

-12-

E közben megvirradt; világos levén, most már a padlást lehetett vizsgálat alá venni. E helyen nagyon meggyült a baja Mikucsek urnak a denevérekkel; a kik sehogy sem akarták az ő hivatalos küldetését elismerni, minden zugból, repedésből a szemének repültek, s ha valami rejtélyes odúba bedugta a kezét, megharapták az ujjait.

Pedig olyan szép hely volt ez az ősi padlás egy motozó bizottság számára, keresztbe rakott gerendák, a mikre fel lehetett kapaszkodni, szűk léczkorlátok, a hova csak hason lehetett bebujni: omlatag tűzfalak, miknek tátványai mind meg annyi kész rejték helyek összeesküvők és vércsetojások számára, ócska butor-maradványok, miket összerágott a szu; minden padlás-ablaknak külön házikója, a mit külön ki lehet kutatni; azután ki lehetett bujni a szelelőn át a háztetőre, bele lehetett nézni a kémények lyukaiba felülről, nincs-e ott a keresett tárgy? Sőt Mikucsek urat annyira vitte az elismerésre méltó buzgalom, hogy egy helyütt meglelve a kandalló kürtőjét, derekára kötött zsinegen lebecsátatá bele magát, s úgy jött vissza onnan, telepókhálózott arczczal, mint egy második Klimius Miklós; Kampós uramnak rettentő mulatságára.

-13-

Positiv eredményt a padlás sem nyújtott.

Innen a kamarákba tértek vissza. Itt egy festett deszkaláda vont a magára a figyelmet, mely színültig volt ócska papirossal. Lehetett az, szerényen becsülve, három mázsa.

- Micsoda iratok ezek? Kérdé Bräuhäusel ur visszaborzadva, Kampóstól.

Kampós uramban volt annyi malitia, hogy vállat vonitson s azt felelje „biz én nem tudom; tessék megvizsgálni.“

Átkozott feladat! De hátha épen itt van, a mit keresni kell?

Nagy fanyarodtan neki álltak a vizsgáló férfiak s elkezdék a fakó iratok fülledt boglyáját széjjel szedni, egyik levelet a másik után felbontogatni, megnézegetni; ha nem ez-e az, a mit meg kellett találni. Dehogy volt az. Mind két-háromszáz esztendő dolgokról tudósítottak azok, olyan emberek által alá írva, a kik régen porrá váltak, s olyan tintával, a mi régen megveresült.

Ez már keserű munka volt.

Épen délre harangoztak, midőn ötvenedrészével elkészültek a rettenetes talált kincsnek.

Bräuhäusel ur készen volt arra a grátiára, hogy ha Kampós uram kéreznék fog, hogy már ebédelni kellene menni: nagy nehezen megengedi neki, hogy őrizet alatt haza mehet; s addig majd bezárják a szállást, s ők is felmennek a kastélyba ebédelni; azonban a practicus férfiú egészen meghiusítá e szándokát az által, hogy a mint a déli harangszót hallotta csendülni, felült az ablak hidjára, kihuzott a bekecse zsebéből egy zsiros papirosba csomagolt valamit; s azt kibontva, nyilván valóvá tette, miszerint alkalmasint a tanyákra készülve, egy nagy darab kenyérrel és sonkával látta el magát, melyet is az éhen szomjan kutató társaság láttára nagy lelki nyugalommal fogyasztá el, csizmaszár mellől előszólitott bicska segítségével.

-14-

Miután pedig az utolsó falatot is legyűré, Kampós uram nagy lelki nyugalommal ismét visszabocsátá kését a csizmaszár mellé s azután egy kis szalmás butykost vonva ki másik zsebéből, jót húzott belőle: tenyereiről leverte a morzsákat, s szépen zsebbe dugta a kezét s nézte tovább, hogy vizsgálának egyik paksamétát a másik után a nagyon tisztelt urak.

E gonosz flegma kezdte kihozni türelméből Bräuhäusel urat. Ez nagyon is természetes. Egy csoport éhező, dolgozó, turkáló ember közepett látni egyet olyat, a ki csak néz és néz, és falatozik hozzá, a nélkül, hogy a dolgozóktól azt kérdezné, hogy miben fáradsz? a kutatóktól azt, hogy mit akarnak feltalálni? vagy valamelyiket megkinálná, hogy „nem tetszik egy korty ebből a szilvapálinkából?“

- Fel kell fordítani az egész ládát, úgy könnyebben megtalálhatjuk! Rikácsola Bräuhäusel ur, méregetől veresen, jól látva, hogy így levelenkint nagyon soká lesznek készen, s néhány férfi mindjárt neki is veté a vállát, hogy kiteremtse a földre az egész ócska levélhalmazt.

-15-

Kampós uram, a mint e veszedelmes vállalkozást meglátta, mindjárt tudta, hogy mi lesz ennek a legkövetlenebb következése? s nagy hirtelen felszedte a lábait, miket eddig kedélyesen himbálva lóggatott alá, az ablak hidjára magához; mely elővigyázati rendszabálya hogy nem volt

indokolatlan, az a következő perczben mindjárt bebizonyult.

Ugyan is, a mint a roppant láda papirtartalma kiömlött a téglázatra, abban a pillanatban egy legiója az ifjabb és idősb patkánynemzetségnek, mely azt már évek óta elfoglalva tartá s magát benne egészen etabliozta, e sürgős birtokháborítási tényre vijjogva riadt szét ősi fekhelyéből, s vaktában iramodott holt és eleven tárgyakra, nem válogatva, hogy asztalláb-e vagy emberláb, butor-e vagy nadrág, a mire felszalad? Lett iszonyu csata és tombolás; csizmasark, székláb, puskaagy pufogott, recsegett, topogott, ember káromkodott, a künnevő strázsák azt hitték, haramiabanda tusáz a bennlevőkkel s rohantak segítségükre, a mint aztán az ajtót nyitották, a patkányok vert serege iramodott a támadt nyíláson kifelé, hátrahagyva halottait és sebesülteit s menekülve mindenféle lyukakba odakünn.

-16-

A mi részünkről nem esett más kár, minthogy egy puskatussal Mikucsek urnak úgy megtalálták ütni hátulról a balszemét, hogy mindjárt feldagadt a képe: a zsebkendőjével mindjárt be is kellett kötni azt a szemét, s már most csak egy szemmel folytathatta a vizsgáló motozást.

Kampós urnak olyan nagyon tetszett ez a multság, onnan a biztos páholyból nézve, hogy most már ő biztatta a tisztelt urakat, hogy van ám még itt egy irtóztató lomtár, a mihez még ő is csak elszánt pillanatokban mert közelíteni, abban lehet még csak valami!

Bräuhäusel ur gyanus szemmel nézett az indítványozóra. Azt nem gondolhatta, hogy a veszélyben forgó férfiúnak ily komoly helyzetben holmi tréfálkozási viszketeg csiklandja a bőrét. Sőt sokkal helyesebben úgy fogta fel az ajánlatot, mint a nyomozó bizottmány figyelmének félrevezetésére intézett kísérletet, melyet csak azért sem kell elfogadni.

Bizonyosan közel vagyunk a rejtekhelyhez; azért akar bennünket másfelé elutasítani, vigyázni kell, nagyon vigyázni.

A felturkált papirosok közt már látni való, hogy semmi gyanura méltó nincsen.

- Topp! Megvan. Kiálta fel hirtelen Bräuhäusel, Mikucsek barátom vállára ütve, mint kinek egyszerre villámlott keresztül agyán a felvilágosító eszme. Menjünk vissza a legelső szobába. A kasznárt két legény kísérsje. Gyerünk a legelső szobába.

-17-

Azzal Bräuhäusel ur balkezét kabátja szárnya alá dugva hátul, jobbja pálcáját ragadva, maga legelől megostromolta újból a felszedett padlóju szobát.

Annak a közepén állt egy ódon íróasztal, melynek olyan furcsa ki s behuzható tetője volt, mint a milyen egy chinai ablakernyő; apró lézczel összecsatolva; mik a lezárás pillanatában egy domboru tetőt képeznek, s ha feltolatnak, valami nyíláson bemennek az asztal belsejébe.

Bräuhäusel ur maga körül gyűjtve személyzetét, diadallal állt meg az asztal előtt, melyből minden fiók ki volt már szedve.

- Látja ön ezt az asztalt; szólt Mikucsek urhoz intézve szavait.

- Igen is, látom, szólt az, félszemével intve. A másikkal nem láthatta, mert az be volt kötve.

- Ugy-e ezt már megvizsgáltuk?

- És nem találtunk benne semmit.

- Semmit?

- Épen semmit.

- Még gyanura való okot sem?

- Azt sem.

- Mikucsek, Mikucsek! Ön tapasztalt ember; de látni fogja, hogy a vén róka még is tovább lát. Ide nézzen.

-18-

Mikucsek ur annyira subordinálta magát, hogy még a kendőt is felemelte szeméről, hogy jobban lásson.

- Látja ön ezt a gömbölyü ernyő-fődelet? Most ki van huzva.

- Igen is.

- Mostan pedig be van tolvá.

- Az igaz,

- De hát hova lett most ez a fődél?

Mikucsek ur megnézte az asztalt kívül, belül, alája bujt, ott sem látott semmit.

- Eltűnt valahol a deszkák között.

- Ugy-e hogy eltűnt a deszkák között. E szerint ennek az asztalnak van olyan rejteke, a hova a fődél eltűnhet. A hova a fődél eltűnhet, oda más is eltűnhet.

- Ez valóságos igaz! Kiálta fel Mikucsek ur, tiszteletteljes bámulással főnöke leleményessége fölött.

- Ennek az asztalnak a hátulsó deszkáját fel kell feszítenünk. Monda Bräuhäusel ur, minden szónál, mintegy taktusra, egyet ütve tenyerével az asztalra.

Mikor már Kampós uram látta, hogy de most mindjárt szétszedik ám azt a tisztességes ócska butort, nem állhatá tovább, hogy meg ne kérjje.

- Ugyan tisztelt uraságok nem mondhatnák meg, hogy mit akarnak itten találni?

Bräuhäusel ur, látva, hogy áldozata már meg nem menekülhet, s kénytelen megadni magát, megfogá annak bekecsén az egyik leffentyüt s így horkanta reá.

- Azt a bizonyos ébenfa ládikót, a mibe ön szokott leveleket rejtegetni.

- Hisz uraim, az itt áll az önök szemei előtt, csak hogy meg nem szólal.

A keresett szekrényke valóban ott hevert az asztal emelvényére téve, két kötet ócska kutyabőrös corpus juris között; ott senki sem kereste.

Bräuhäusel urnak az orra szemlátomást megnyult e fölfedezésre. Ők reggeli három óra óta délutáni háromig kutatnak égen földön valamit, a mi nyiltan ki van téve az asztalra.

Hogy emberi tévedését álcázza, hirtelen rárivallt Kampósra.

- Mi van ebben aládában?

- Tessék megnézni. Itt a kulcsa.

- Miért van e szekrényke lepecsételve? Kérdé szigoru szemölddel Bräuhäusel ur.

- Azért, hogy valamit bele ne tegyenek, a mit nem én tettem oda.

- Mit tartalmaz e szekrény?

- Azért van uraságodnak a kezében, hogy nézze meg.

- Kinek a tulajdona? Miért van ide rejtve? Mi titka van e dugdosásnak.?

- Már megbocsásson tisztelt uraságod; ezek olyan kérdések, a mikre, ha kell, akármely törvényszék előtt megfelelek; de most, és itt, ennyi szájtató embernek azt az orrára nem kötöm.

- Úgy? Nem akarja megmondani. Őrmester! Ez ember itt e percztől fogva fogoly.

Kampós uram egy cseppet sem volt megrémülve: a mint a csendőraliszt odalépett mellé, Kampós, mint ki a szabályokat legjobban ismeri, egyetlen fegyverét, a csizmaszárba dugott fehérvári bicsakot elővóná s rendületlen nyugalommal és elszántsággal nyujtá át fogságra vetőjének: „fogja ön.”

Az által, hogy bicskáját önkénynt átszolgáltató, elég biztosan fejezé ki, hogy védelmezni nem akarja magát.

- Ön be fogja ez embert szállítani a városba, s ott őrizet alá teszi.

- Ráérek; majd kieresztenek; szólt szelid daczczal Kampós uram. Gyalog menjünk-e, vagy befogassak?

Bräuhäusel urnak már a nyelvén lebegett az a boszutöltő sententia, hogy gyalog kísértesse be a refraktáriust; de azután eszébe jutott, hogy ezt a multságot a kísérők nem köszönnék meg; annálfogva megengedé Kampós uramnak, hogy a tiszt lakba izenhessen, hogy a kocsis a lovakkal és a csézával rukkoljon ide; azután lelkére kötve az őrmesternek, hogy minden vagyonával felelős ez emberért, hóna alá vevé a szekrénykét, s indult volna kifelé, ha Kampós uram egy szerény ellenvetéssel még egyszer meg nem állította volna.

- Hát azután engemet azért méltóztatik elfogatni, a mi abban a szekrénykében van?

- No, és?

- S hátha abban a szekrényben semmi sincs.

- Semmi?

- Azért adtam oda a kulcsot, hogy bontsák fel; s ha már most uraságod ezt a szekrényt hazaviszi felnyitatlan; engem törvényszék elé állit, ott felnyitják a zárt és találnak benne egy nagy ürességet, majd meglássák az urak, hogy milyen nagy lármát csapok én ottan!

- Hát mit gondol ön?

- Azt gondolom, hogy elébb nézzék meg az urak, hogy van-e abban a ládában valami, a mit nagy triumphussal elvigyenek, vagy nincs; mert ilyen ládát kapni ám az esztergályosnál Pesten sokat, s nem hiszem, hogy ennek a pusztá fájáért fáradtak volna ide.

Ez bizony igaz.

Nosza feltörék tehát a pecsétet; felnyiták a zárt, s feltárták a láda tetejét hivatalosan.

Akkor aztán megtudták, hogy van abban egy arczkép, mely egy fiatal huszárt ábrázol, ez a láda tetejére van belül illesztve, a fiókban pedig találatik, mintegy husz darab levél.

- Kinek a képe ez? kérdezé Bräuhäusel ur.

- Ez Garánvölgyi Aladár, Garánvölgyi Ádám ur fogadott fia és rokona.

- S micsoda levelek ezek?

- Azok Aladár urfi levelei, miket minden évnegyedben ír Ádám urnak *steinból, a hol státus-fogoly. Tetszik a levelek borítékán látni, hogy azok mindennemű ellenőrségen keresztül érkeztek ide. Először elolvastattak a *steini vár-kormányzóság által, azután felküldettek Bécsbe a főrendőrséghez, ott megvizsgáltattak critikai és chemiai uton, nincs-e bennük titkos czélzás, kulcsos cryptography, vagy láthatlan tintával irt sorok? ezek nem találtatván, visszaküldettek ismét *steinba, onnan leküldettek a magyarországi főrendőr-igazgatósághoz s az által kézbesítették az illetőnek; mindezek megpecsételve és vidimálva láthatók a leveleken.

Valóban Bräuhäusel ur és vizsgáló társai egy betűt sem találtak a leveleken, mely gyanura adhatott volna legkisebb okot.

- De hát minek volt akkor az a titkolózás? Minek dugdosták önök ide ezen leveleket?

Kampós uram vállat vonított, elmosolyodva.

- Hát tetszik látni, hogy ezek a levelek valami idegen nyelven vannak írva; minthogy másképen nem lehet. Az én uram pedig azt mondá, hogy ő ilyen formájú betűkkel egy házban nem hál; elégetni pedig nem akarta, mivelhogy az öcsce írta, tehát azt parancsolá, hogy dugjam el azokat valahol a házon kívül. Én e szerint, valahányszor az érkezett levél tartalmát elmagyaráztam előtte, mert ő kezébe nem fogta, mindjárt hoztam ide s tettem a ládába. Gondoltam, itt senkinek sem akadékoskodnak.

Bräuhäusel ur átkozottul dühbe jött e magyarázatra.

A ki csak távolról is hallott valamit a vén kurucz makacs szeszélyeiről, ezt a magyarázatot a legfőbb mértékben természetesnek fogja találni.

- Hallja az ur; rivallt Bräuhäusel, most már komolyan sarkára állva Kampós uram ellen. Ha az urak bolondok; ne tartsák bolonddá a hatóságot! Mit csinálnak az urak mysteriumot ilyen hitványságokból, s ide fásztanak bennünket és engednek kutatni reggeltől estig, étlen, szomjan. Ez nem tréfa! Ilyen enyelgések nagyon közel zsurlódnak a hatóságok tekintélye ellen intézett törekvésekhez. Azért ezennel komolyan és hivatalosan megintem önöket, hogy jövőben minden olyan működéstől óvják magukat, mely a közigazgatás intézményeire zavarólag hathatna, s az államföltételek legfelsőbbikét, a minden állampolgárnak együttes hatását a közrend és csend megszilárdítására, ellenállhatlan előrehaladásában akadályozná; s ha ezuttal önök és vonatkozólag ön maga, minden egyéb tényleges és tetteges következményei nélkül a magukra idézett felsőbbbségi szigor meghiusítási törekvésének, bocsáttatnak el a magányéletbe; ezt vegyék úgy, mint a hatalom kifolyásának azon kettős czélú irányát, mely a mig egyfelől a büntettek megtorlásában, úgy másfelől a megtérés bánatának szemléleténél, jól gyümölcsöző kegyelmezésben is nyilatkozik.

E cifra mondásból Kampós uram annyit értett, hogy „e szerint tehát nem vagyok többé fogoly?”

Bräuhäusel ur néma leereszkedés mozdulatával inte, hogy fel van oldva.

- Tehát fel vagyok oldva minden vád alól?

Mikucsek ur nagy boszusan csapta hóna alá a protocollumot. Ezért ugyan érdemes volt akkora ütleget kapni a szemére!

Mikor már induló félben voltak az urak, Kampós utánuk kiálta.

- Kérem uraim, még egy szóra.

- Nos, mi tetszik.

- Önök látják, hogy én már veszélyen kívül jutottam; a láda kezemben; semmi vád nem terhel; semmitől sem tarthatok. No hát már most tudják önök meg, hogy igen is van ebben a ládában valami, a mit még nem láttak.

Azzal egy sarkát megnyomva a láda födélnék, hirtelen fölpattant az arczkép porcellán lapja, s mögötte volt látható néhány sűrűn vékony szalmapapirlap.

Mikucsek ur megint nagy örömmel vette elő a protocollumot. - Mik azok?

- Mik? Tud valaki itt magyarul? Nem? Annál jobb. Már most tehát csakugyan mégis be kell engemet kísértetni a városba, mert én itt el nem fogom mondani, mi van e levelekbe írva. Én akarom, hogy ezt minél magasabb urak megtudják. Hol van az az őrmester? Barátom, itt a szekér, van-e kézre való vas? Kössön meg szaporán, aztán menjünk.

Kampós urnak értésére adatott, hogy nem fog ugyan megvasaltatni, de aztán el ne szökjék; ő pedig csak arra kérte még a nagyságos urakat, hogy a kályhákat megint rakják össze, s aztán mindent jól bezárjanak, a kulcsokat adják át a kulcsárnak; azzal kíséreit felszedve magához, a szekérral sok szerencse-kivánás közben eltávozott.

- Ördögös ficzkó! Dörmögött utána Bräuhäusel ur. Ördögös ficzkó! - Az lett volna még

nagyobb ördögösség, ha érteni lehetett volna, hogy miért jelentette fel azokat a már megmenekült rejtett iratokat? meg, hogy mi lehet azokba írva? Hanem hát Bräuhäusel ur annak oka nem volt, ha a világfolyását intéző bölcsességnek úgy tetszett, hogy a Bábeltornya építésekor a pallérok a kőművesek nyelvét ne értsék.

- Ördögös egy ficzko!

Hanem már most csakugyan ideje volna, ha az ebédre gondolna valaki, mert ide-stova este lesz.

Oh van gondoskodva e felől!

Ankerschmidt maga ugyan nincs itthon, de Misz Natalie tudja, mivel tartozik a ház hasonló helyzetben ily ünnepélyes vendégeknek? valamint azt is, hogy a Hof-Schematismus szabályai szerint kit miféle kanál illet meg. Annálfogva a kis Guszzi (mert a vadászt magával vitte a lovag) már tizenegy óraker (Staatsvizit órája) e következő utasítást kapta: „lemegy az ócska kastélyhoz, a hol az urak vannak, azt az urat, a melyiknek három csillagja van, meghivod ide fel a kastélyba ebédre; a másik két urnak, a kiknek egy csillaguk van, tudtára adod, hogy az inspector urnál van számukra terítve; a csendőröknek is megmondod, hogy majd az ispán háznál kapnak enni.“

Le is jött Guszzi ez üzenettel a motozott házig legalább tizszer, de az ajtóban állt egy mérges fegyveres, a kinek az volt adva utasításul, hogy egy lelket se bocsásson se ki se be; s az Guszzi léleknek nézve, mindanyiszor rárivallt keményen: Czurukk! s előkészületeket tett rá, hogy közelítés esetében arra a hegyes vasra felszurja, a mi a puskája végén van, mire aztán Guszzi legelőször is megfutamadott, haza szaladt, s elmondta, hogy őt nyársra akarták huzni.

Misz Natalie másodszer is visszaküldé, azon parancscsal, hogy ha az őrhöz ér, tegye magát állásba, sipkájához a kezét s mondja el neki, hogy miért jött? majd akkor beereszti.

A világ folyását rendező hatalmak azonban úgy intézék a dolgot, hogy az őrt-álló csendőr ne értse azt a nyelvet, a min Guszzi beszél, levén ő becsületes cseh ember; azért is ez azt most már kémnek gyanítva, nagy toporzékolva kergeté el ujra „nem takarodol innen, te spion!“

Már harmadszer, a hogy messziről meglátta Guszzi, előre fenyegette ököllel, hogy „gyere csak közelebb.“

A negyedik visszajövetelnél neki toporzékol, úgy kergette el.

Az ötödik kísérletnél ravasz fogást tett, meghuzta magát az ajtó mellé s a mint Guszzi jött az ebédre hívással, hirtelen nyakon ragadta, jól felpofozta, s megtépte az üstökét.

De azért a kis Guszsinak még vagy négyszer meg kellett kísértenie a vizsgáló urakhoz való juthatást. Egyszer a ház háta mögé került, hogy majd az ablakon kiált be nekik; az ő onnan is elkergette; majd meg azt gondolta ki, hogy felmászik egy gesztenyefára s onnan mondja meg, hogy miért küldték? De már ezen rajtakapva, csakugyan megtelt a mértéke; a haragos vitéz lehuzta a fáról, s gallérijánál fogva bevitte a nagyságos urak elé; jelentve, hogy itt fogott egy veszedelmes kémet, ki már tizedszer akar áttörni a vesztegzáron. Guszzi rugdalozott kézzel lábbal.

- Hát te gazember, mit akartál? förmedt rá egyszerre mind a három ur. Szegény kis Guszzi jó hogy valami nem történt, a mint három ilyen kerékbeforgó szempár vette keresztűzbe s minden oldalról azzal biztatták, hogy megeszik. Szerencséje, hogy eszébe jutott, a miért jött.

- Az urakat kell ebédre hívnom.

Oh egyszerre milyen gömbölyüre nyílt mind a három haragos ábrázat; hogy megczirogatták a kis ficzko pofácskáját mindnyájan: „derék kis fiu! hisz ez a lovag ur kastélyából való cseléd.“

Azzal aztán egyszerre mind a hárman neki az ártatlan csendőrnek, ki még egyre fogta a fiu gallériját, annak aztán volt mit hallani „ügyetlenségről, eszetlenségről, stb.“; szerencséje, hogy nem értett belőle semmit. Az szegény tán maig is töri rajta a fejét, hogy mi megoldása lehet e rejtélynek?

- Megijedtél kis fiacskám? - szolt Bräuhäusel ur, ismét Guszzihoz fordulva, kinek arcán barázdákat vont a sirás, mint a záporpatak az agyagföldön. Megijedtél nagyon?

- Az ám.

- A nagyságos ur küldött?

- Nem a küldött, mert a nincs itthon, hanem a Misz küldött, hogy nem akarnak-e ebédelni?

- Oh igen. Csókoljuk a kezeit, kis fiam, modd meg, mindjárt megyünk.

- Az ám. Dehát melyiknek van három csillaga?

A vizsgáló urak tudniillik a nagy munka után, hogy torokgyikot ne kapjanak, shawljaikat nyakukra tekergették, s így az eltakart gallérokról Guszzi nem tudta elintézni, hogy kit hova hívjon.

Bräuhäusel ur elérte a kérdést. Oh Bräuhäusel ur nagyon tapintatos férfiu, s mindjárt tekintélyes előlépéssel mondá.

- Én vagyok a chef, fiam, én vagyok.

- Hát a másik kettő az egy csillagos, ugy-e? Ezek meg a puskával a csendőrök. No hát; tiszteli alásan a csendőr urakat a Misz, hogy számukra a kastélyban van a diner szervirozva; az egy csillagos urakat szivesen látják az inspectornál ebédre, maga meg azzal a három csillaggal, ha éhes, hát elmehet az ispánhoz.

- Hehehe! te kis számár; megfordítva izenték: engem hittak a kastélyba?

- Igen is, hiszen úgy mondtam.

Ezzel Bräuhäusel ur elosztva az illó utasításokat alárendeltjei között, engedett kit-kit saját útján távozni a természet kívánalmainak kielégítési célja felé, míg ő maga a kis Guszki által vezetetté magát a kastélyba; utközben a kiállott szenvedésekért megajándékozva a hű apródot egy ujdonatuj, a pénzverdéből éppen most kikerült fényes krajczárral.

-30-

A min azután Guszkinak sok bámolni és észlelni valója maradt, sehogy sem birván azt megegyeztetni magában, hogy miféle csodálatos pénz lehet az, a mi kicsiny hija, hogy aranyból nincsen; aztán mégis az van rá nyomva, hogy „egy krajczár.“

Bräuhäusel ur a salonba lépve, a tulsó ajtón szemközt jönni látá Misz Nataliet és a két házi kisasszonyt. Bogumil, vagy Straff, nem volt jelen; ő még tegnap elment a Tiszára vadászni, hogy jelenléte által semmi ismerős viszony közte és a vizsgálók között még csak gyanuba se jöhessen. Bräuhäusel ur is úgy tett, mint a ki e jeles férfiú világonléteéről még eddig értesülve nincsen.

- Ezerszer engedelmet kérek nagysádtoktól azon eredeti quiproquoért, a mi a kis apróddal történt; kezdé a bevezetést Bräuhäusel ur, igen mulatságos themája levén hozzá. Az örök kémnek nézték szegénykét s elébb elkergették, azután meg elfogták; szerencsére, hogy interveniáltam, különben még ő is elővizsgálati fogságba kerül.

- Reménylem, hogy küldetése mentségül szolgált: folytatá a kegyes enyelgést Misz Natalie.

-31-

- Arra a küldő neve is elég volt. Bókolt vissza Bräuhäusel ur; udvariasan foglalva helyet jobbról Misz Natalieval, balról Eliz kisasszonynyal, szemközt a levessel és azontul Hermine kisasszonynyal levén határos.

Legkellemetesebb szomszédság! Főleg az apró kolbászkás és gombóczkás leves. Ez a szakács jól látszik tudni, hogy milyen levest kell olyankor főzni, mikor házmotozó főnök jó hivatalos ebédre, a ki hajnaltól estig nem nyelt mást, mint port és gorombaságot.

- Kellemetlen foglalkozás az ilyen! Kérdé Misz Natalie a derék urat, midőn az letevé kanalát s száját megtörülte.

- Óh, én már szokva vagyok hozzá. Ilyen országban, mint ez, elkerülhetetlen; mindennapi dolog. Nem a fáradság a fő itt, hanem az örökös vigyázat, ezeknek a fufangja által tévutra nem vezettetni, leleményes ravaszságukat hasonló leleményességgel lefegyverezni; keresztkérdésekkel a legmakacsabból kivenni a valót. Óh ez valódi szenvedély! De aztán talentum kell hozzá! Igazi specificus talentum; a milyen keveseknek van. Óh nagyon keveseknek!

A ragyogó arcz mondani látszott: de én azon kevesek közé tartozom.

Bräuhäusel ur igen természetes ovatosságnál fogva, a kérdéses szekrénykét ide is magával hozta, nem bizható másra: egy főnöknek gyanakodónak kell lenni subalternusai ellenében is. A csinos faragványu ládikó természetesen nagy mértékben magára vont a hölgy-társaság kíváncsiságát, a mi a főnök urra nézve nem is kellemetlen, sőt inkább alig várta, hogy valaki által e tárgyban interpelláltassék.

-32-

A várt felszólítás nem maradt el.

- Talán e szekrényke is a felfedezésekhez tartozik? Kérdezé Misz Natalie; a székre tett tárgyra mutatva, melyhez oly figyelemmel viseltetett Bräuhäusel ur, hogy szinte megkínálta a kezében levő mártással: „ne adjak elébb önnek.“

- Óh igen. Igen. Éppen azt kerestük s nagy fáradságba került megtalálnunk. Valóban fufangosan volt elrejtve. Nagyon fortélyosan. Hanem végtére is „Argusnak száz szeme van!“

(Bizonyosan Mikucsek ur is ugyanezt mondta ez alatt oda lenn Maxenpfutschéknál, csak hogy ő nála 99-et a százból kiütöttek, mert csak egy maradt.)

- Veszélyes tartalmu iratok bizonyosan? Kérdezé misz Natalie.

- Azok is, és egy veszélyes ember arczképe.

- Veszélyes arczkép!? - De már azt mind a három hölgy látni akarta; s valóban nemének nagy megtagadása lett volna mindháromnál, ha nem akarta volna.

Bräuhäusel ur lekötelezni vélte házi kisasszonyait, ha kívánatuknak enged, s felnyitá előttük a szekrénykét.

-33-

- Ah! Nem rut fiatal ember! - Csak hogy kissé daczos kinézése van. - Ez a nagyon sűrű szemöldök valódi banditai kifejezést ad ez arcznak. Nekem valóban félelmesnek tetszik.

Ez észrevételeket összevissza a misz és Hermine tették; Bräuhäusel ur mind a kettőnek igazat

adott.

- És e levelek itt?

- Ezek nem valami különösek. Ezeket az urfi irogatta valami nagyon biztos helyről, a hol jó gondviselés alatt van. Hanem a mi legfőbb mértékben veszélyes, az ez arczkép alatti rejtekben van. Ha az ember itt megnyomja, az arczkép kiemelkedik s találjuk alatta e levelkéket finom papírra írva; az aláírott névből látható, hogy az öreg Garánvölgyi Ádám sajátkezű iratai.

Bräuhäusel ur legkisebb kétséget sem tartogatott, hogy e jó érzelmeiről ismert családnál azon gyanus iratokat kíváncsi hölgyeknél kézről kézre engedje járni; hisz ugy is idegen nyelven vannak írva, nem értenek belőle semmit.

Mit tudhatta ő, és mit tudhatták a ház őrei mind, hogy van egy tagja a lovagi családnak, ki arató lánykakkal a mezőkön, kertész leányokkal a kertben; parasztasszonyokkal az udvaron azon merényletes törekvésben működik régóta, hogy e nyájas, barátságos idegen nép nyelvét megértse? hogy Eliz kisasszony másfélévi ittlét alatt már magyarul ért.

-34-

E veszélynek teljes tudatlanságában senki sem ügyelt arra, hogy az alatt mig misz Natalie oly hosszasan magyaráztatja magának Bräuhäusel ural, hogy akadtak rá e rejtekre, hogy nyitották fel, hogy kapták rajta ezen és amazon Kampós uramat? mi lesz már ebből? Lehet e félni valami nagyobb krawalltól? jó lesz e Maxenpftsch urat felrendelni éjszakára a kastélyba puskával? Nagy szerencse-e, hogy e cabale felfedeztetett? - hogy e kedélyes rémledezés alatt Eliz egyet azon teleirt vékony levelkék közül olyan sokáig elnézeget. Ki sejtette volna azt, hogy ő e levél sorait is érti?

Nem, nem ügyelt rá senki. A gyermek báméskodik.

Az pedig, a mit a gyermek olvasott, ez volt.

„- Kedves, szeretett, felejthetlen fiam. Mire te ismét meglátod a szabad eget, én már akkor régen nem látok a szemfödelen keresztül semmit. Ha rajtad kívül és azon, kit megbiztam, más valaki meglátná e leveleket, azt mondaná: bolond vagyok; egy öreg ember, ki szerelmes leveleket ír - egy arczképhez, s elküldözi leveleit - egy arczképnek! Ki értene meg engem? Élő testedhez irjak-e inkább? levelet, a mit elébb minden porkolóba elolvas, ugy adják kezébe. Irjak-e bele dolgokat, miket megírnom szabad volt: vagy veszélyeztetsem azt, hogy görcsösült kezem rászalad egy keserű szóra, a mi lánczodat még nehezebbé teheti, vagy eláruljam feljajdulásommal, hogy én vagyok benned százszorosan büntetve, hogy együtt ülök veled fogva, hogy a mi neked hiányzik, magamtól is megtagadom; hogy a mikor te egyedül vagy, én is egyedül vagyok; de lelkemben ott ülök melletted, hideg fekhelyed előtt s lánczod egyik végét én hordozom? Nem szabad ezt megtudni senkinek, még neked sem; csak majd akkor, ha vége lesz. Te már akkor ősz ember, én pedig hideg por. De azért meg kell tudnod, akkor is, mennyire szeretve voltál. Rendelkezéseimet, mik javadra vannak, ide rejtém. Titkolnom kelle azokat és dugdosnom, mert ha magam körül tartanám, az atyafiak, kik már életemben örökséget, osztályt csináltak vagyonaimból, ezeket okvetlen elsikkasztanák, mihelyt szememet lehunytam; e levelekből megtudsz mindent, a mi téged érdekel. - Ez alatt én számlálom a napokat: azoknak vége tul van azon a határon, a meddig az én életem terjed; a hajótörött a tenger közepén tudja, hogy ezer mértföld a part, hanem azért átöleli a tört deszkát és uszik.

-35-

- Szabad kérnem azt a levelet, Eliz kisasszony! szólt Bräuhäusel ur...“

- Óh kérem. - A felrezzent leányka kiejté kezéből az iratot.

-36-

- Oly figyelemmel nézte, mintha olvasna belőle.

- Olyan különös írás.

- Nagysád könnyezni látszik.

- Óh nem; valami esett a szemembe. Bizonyosan egy szem porzó pattant bele erről az írásról.

- No az talán nem lesz mérges. Kár volna ily szép szemekért.

Pedig bizony e szép szemekben már azon írás mérge kárt tett.

Ki gondolt volna arra?

Bräuhäusel ur megszámlálá a leveleket, ha meg vannak-e? Egy sem hiányzott s azután jónak látta azokat ismét visszatenni rejtekhelyükre s a ládikót elzárni.

Hanem már ezután kénytelen volt balfelőli szomszédnéja helyett is maga enni; mert annak semmi sem izlett többé; - hogy olyan nagy baj a szemben az az egy szem porzó!

Most nézzünk egy perczre Kampós uram után.

Ráérünk addig, a mig tisztelt uraink ebédjüket végzik.

„Igen! Könnyü nekik! Ők leülnek a kész ebédhez. A szegény embert meg dolgára küldik, azt se kérdik tőle, hogy falt-e már valamit? Egész nap szaladni, mint a kutya, este meg lefeküdni étlen, mint a ló, éjfélkor megint fölkiabáltatni, mint a bagoly!“

-37-

Ez érzékeny panaszhangok azon emberséges csendőrkáplár ajkairól fakadának, kinek feladata volt, Kampós uramat, in flagranti beszállítani a székvárosba.

Kampós uram csendesen pipázva hallgatá a panaszt és nem talált számára vigasztaló szót.

Annál inkább helyeslé azt másik két utitársa, kik szinte erősen állíták, hogy mikor az ember reggeltől estig nem eszik, akkor hadi lábra állított napizsoldot kellene huzni.

Kampós uram nem szólt bele a beszédbe.

- Hát maga nem éhes? szólítá meg a kasznárt végre elhatározott hangon a káplár. Kampós uram értette a kérdést.

- Van ám itt az ut mellett egy csárda, a hol kapni egy pohár bort, meg egy kis paprikást.

- De nem árulja el valaki?

- Én, tudom, hogy nem.

A példálózásnak utóbb is az lett a vége, hogy a mint a „Megítató” csárdához értek a szekérrel, káplár uram széttekintett, senkit sem látott; megállítá a kocsit s azt az indítványt tevő, hogy ha Kampós urnak nem volna ellenére, talán betérhetnének ide egy ital borra.

Kampós ur engedett a közohajtásnak s betért három kísézőjével a csárdába.

-38-

A nagy ivóteremben, a hosszú asztal végén ült egy kondás viseletű ember, ki egy ötítzés kulacsból iszogatót, s falatozott paprikás szalonnát a szüre ujjából.

Mi már láttuk egyszer ezt az embert. Maxenpfutsch ur aligha rá nem ismerne benne arra a bizományosára, a ki azóta is mindig jön a yorkshireikkel. Valószínűleg az a darab szalonna is azokból való.

Káplár uram előtt gyanusnak tetszett ez az ember. Mikor egyszer lehajolt, hogy elejtett kését felvegye, a káplár inte két legényének, hogy fegyvereiket tartsák kéznél. A kondás azonban lehajoltában folyvást feléje sandított s észrevé az intést. Láthatta, hogy itt most bajba jutott.

- Isten jónap, vitéz uraim! szóló rájuk köszöntve a kulacsot. Hallották-e kegyelmetek Szemes Miskának a hírét?

- Nagyon is!

- No hát az a Szemes Miska én vagyok! szóló a kondás felállva egész magasságában a lóczáról. Majd a mestergereudát érte a süvegével.

A csendőrök fegyvereiket emelték. A szegény legénynél nem volt egyéb egy baltánál, azt is kihuzta a szüre szíjjából, a hol lóggott s ledobta az asztal alá.

- Ne tessék ellenem készülni. A vége felé vagyok már. Meguntam a világkerülést; eddig is csak attól féltém, ha megkapnak, sok időre becsuknak; de a héten olvastam, hogy ki van hirdetve a statarium, már most megadom magamat; mert tudom, hogy könnyen elbánnak velem. Mennyi díj van a fejemre téve, káplár uram?

-39-

- Halva kétszáz, élve ötszáz forint.

- No hát káplár uram, ötszáz forint nyomja a markát! pedig ha akarnám, még a szalonna evő késemmel átmetszhetném a gégémet, s háromszáz forintja bánná. Hanem hát tegyen már most annyit értem, ha már annyi pénzt nyer rajtam, töltesse meg a kocsmárossal a kulacsomat; nézze milyen száraz már az Isten adta, egy csepp sincsen benne.

S a felfordított kulacsból csakugyan cseppenve sem jött elő semmi.

- Legalább iszom addig, a mig ihatom; leiszom a magam bőrére vagy egy forintot. Tizenkét krajczárost mér a csárdás, ötítzés a kulacs, ez épen egy forint. Ugy-e káplár uram, azt az egy forintot nem sajnálja egy szegény legénytől, a ki ötszáz forintos fejet ad a markába ingyen?

A káplár átlátta, hogy igen jámbor ördöggel van dolga; a ki már meg akar halni, s veszködésben humorizál, a hogy azt anekdotás könyvekben sokszor olvashatni.

- Jól van! Korcsmáros! Töltsé meg e ficzkó kulacsát.

-40-

A korcsmáros szemük láttára tölté egy bádog tölcseren keresztül a kancsó bort a kotyogó kebelű kulacsba; mely is száján tulbugyborékolván, Szemes Miska felkapá azt s olyat huzott belőle, hogy megfogyott husz percenttel.

- No káplár uram, igyék hát ebből kegyelmed is egy szegény veszendő betyár lelkeért egy tust! szóló Miska, megtörülve a kulacs száját s odanyujtva elé.

A káplár vonakodott.

- Vagy ugy? Az urak nem isznak a kulacsból, hanem klázliból.

Azzal mind a háromnak szépen kitölté a poharakba a bort; ugyanabból a kulacsból, a miből maga is ivott, azután megint megtörle a kulacs száját ingujjával s Kampós uramnak is tölte: „Kegyelmed is igyék egyet szegény lelkemért, nagy uracskám: ugye maga komiszáros?” (Pedig tudta jól hogy kasznár.)

És azután ismét ivott a kulacsból, annak bizonyosságára, hogy nincs benn méreg, sem altató.

Azután nagy resignációval kérte a csendőrök egyikét, hogy már most hát huzza rá a keztyűket a kezére: értette alatta a kézbilincseket; miket a megszólított a káplár egy intésére elő is vett tarsolyából. Szemes Miska aztán keresztbe tette két keze csuklóját s engedte kegyesen összecsatoltatni; csupán arra kérve feldiszitójét, hogy majd aztán, mikor megszomjazik, akkor itassa meg.

-41-

Káplár uram öröme most már határtalan volt e jó fogás következtében; a kitűzött díj, a dicsőség; gradus ad majora! érdemrend! hivatalos újságban s aztán európszerte hirdetés, hogy ő volt az, a ki a hirhedett Szemes Miskát elfogta. Ki volna az, kit ennyi fény el ne szédítene?

Minél fogva káplár uram nemcsak a kulacsba töltetett bort, hanem az egész vendégséget mind saját erszényéből fizeté ki a csaplárosnak, sőt vége felé annyira vitte a generositást, hogy fagylaltot is parancsolt, de a mi szerencséjére nem volt a csárdában.

Ilyen jó fogással szaporodva, félórai időzés után ismét visszatértek a szekérhez: s most már hatan ültek rajta: elől a kocsis és egy csendőr; azoknak háttal a megvasalt betyár és egy másik csendőr, a hátulsó ülésben Kampós uram és a káplár.

A kocsis lovai közé vagdalt; esteledni kezdett az idő; a láthatár lilaszinbe borult már; s sűrű köd kezdett kelet felől terjengeni; melyben mint ezüst erdők maradoztak el a zuzmarás ligetek; az égen lármás varjucsoport vonult a város felé. „Károg a holló, káplár uram!” dünyögé Szemes Miska; káplár uram pedig nem felelt rá, hanem dülöngélt Kampós uram vállára, mint a ki nem bírja a fejét.

Hasonlóul cselekedett a másik két csendőr is a betyár és a kocsis mellett. Mire a mezőn kinnjártak, aludt mélyen mind a három.

-42-

Szemes Miska ekkor szép csendesen kihuzta a két kezét a békóból, mintha csak téli keztyű lett volna az rajta, s a mint egy hidhoz értek; megszólítá a kocsist:

- Állítsd meg a lovatat öcsém. No nagy uram; köszönöm, hogy idáig elhozott, már most innen majd odábtalálok magam is. Aluszik ám ez mind a három. Dupla oduja van a kulacsomnak: valahányszor megtörlöm a száját, egyet fordítok a csapján, úgy adom másnak. Nagy uram velem ivott, a többiek az altatóból. Csendes jojczakát kívánok.

Azzal keresztül vetette magát a lócsön; s egy percz mulva, eltűnt az út-árok rekettyéi között.

Kampós uram vállat vonított; nem volt rábizva, hogy utána szaladjon.

Nem is tett egyebet, mint hogy a köpönyegébe huzta magát s oldalt feküdt a saraglyában, s gondja volt rá, hogy mikor a csendőr-kaszárnya udvarán megállnak, ő legyen az utolsó, a kit álmából életre tudnak ránczigálni.

A felocsudott káplár és a két közvitéz elébb bámulva nézett körül, hogy hová lett Szemes Miska? azután az előbbi erszénye tartalmát kezdte számlálgatni. Biz abból hiányzott az a forint, a mit Szemes Miskáért kifizetett a „Megitató” csárdában.

A vakmerő gazember még arra vetemedett, hogy az üldöző hatalommal fizettesse ki a borát.

-43-

Annyi életfilozófiája mind a háromnak volt, hogy egy szóval sem hozta elő Szemes Miskát.

A jószágára hazatérő Ankerschmidt épen szemközt találkozott a már visszatérő vizsgáló küldöttséggel.

El is bámult nagyon a nagy fegyveres kíséreten, mely Bräuhausel et consortes postakocsiját követé; de különben is kénytelen volt megállítani lovait, mert a tisztelt urak, messziről megismerve fogatát, szinte megállapodtak, s leugrálva kocsijukról, odajöttek Ankerschmidt hintájához megköszönni a szives fogadtatást, melyben házánál távollétében részesültek.

- Mi a gutát? uraságtok hajtó-vadászatot tartott a faluban?

Első gondolatra azt hitte, hogy a lengyeléért jártak ilyen erővel.

- Igen is és teljes sikerrel. Méltóságod nem is sejté, milyen veszélyes titkokat rejtett a kastélya melletti ócska épület.

- Ah dehogy. - Garánvölgyi volna tán compromittálva?

- No iszen majd ki fog derülni. Eddigé csak a kasznárja tétetett vizsgálati állapotba.

- Jól van; örülök, hogy szerencsém volt, magamat ajánlom.

Ankerschmidt boszusan veté magát hintaja. ülésébe s tovahajtatott. Ha az ócska házban motozás történt; ugy azt feladásnak kellett megelőznie. Feladó pedig csak egy ember lehetett: - a jött ment. Ankerschmidt igen kiméletlen szemrehányásokat tett magának, a miért ezt az embert az első bemutatás után rögtön el nem pusztította a háztól; hanem még odafogadta zongoramesternek. Mikor az asszony nép ugy pártfogolta.

-44-

Már most ebből mi lesz? Ha az öreg Garánvölgyi valami ügyetlenségbe belemártotta magát, az által fogságban ülő öccsének sorsát vetette hátra. Süljön ki rá valami összeesküvésféle, akkor aztán rossz idő lesz a folyamodásra.

Különben is elég keserű tapasztalás, hogy éppen azok hagyják el a szerencsétlen embert, a kik hozzá legközelebb állnak. Ez az asszony, az eljegyzett mátká nem akarja a vőlegényéért tett folyamodást benyújtani. Az ember nem hinne ilyesmit, ha nem tapasztalta volna. Már most mit csináljon a lovag ezzel a folyamodással zsebében? Kivel adassa be? Még ha az öreg Garánvölgyi rávehető volna is, várhatna-e attól sikert éppen most, midőn maga is vizsgálat alatt van?

És akkor aztán a lovag nem bírta elhatározni magában, hogy nemes méltatlankodását mily mértékben ossza fel Pajtayné és Bogumil között? mert ha az egyikre kidühöngte magát, akkor igaztalanságot vélt elkövetni a másik ellen, hogy arról az alatt megfélemedezett.

-45-

Alig várta, hogy haza érjen.

A legelsőhöz, a ki podgyászáért kocsijához jött, az volt az első szava:

- Itthon-e a zongoramester?

Miután megtudta, hogy az ifju ur a vadászatról ma reggel megérkezett, sietett fel szobájába.

Még le sem rakhatta uti öltönyét, midőn a kis Gyuszi jött hozzá azzal a kéréssel, hogy tiszteli a misz a méltóságos urat, ha érkeznek egy igen komoly szóra a terembe jönni.

- Mi a patvar komoly szava akar lenni a misznek? Komoly szó? Mintha én valami tréfás ember volnék, a ki mindig humorizál? Majd nagyon is komolyan fogok beszélni, attól tartok.

A teremben egyedül várt az érkező lovagra a misz, kinek ez ünnepélyes alkalomra a l'anglaise fürtei voltak, hogy arcza még hosszabbnak és tragikaibbnak lássék.

- Mi tetszik misz Natálie? Mi közleni valója van velem?

- Lovag ur, szólt a misz, baljóslatu hangon, minővel a hajdankor Pythonissái zendíték meg dodonai körmondataikat. Legyen ön készen egy igen rosz hirre, mely kegyed nemes szívet nagyon meg fogja háborítani.

- Nos? mi az? Csak egyenesen rohamra! Nem szeretem a hosszas tiraillirozást.

- Házánál egy áruló van.

-46-

- Tudom, az ördögadtát! Ne is mondja tovább. Mindenről értesülve vagyok. Az utban megtudtam.

- Lehetséges-e? Én titkolni akartam.

- Azt elhiszem; hanem majd dobra ütöm én, ne tessék félni.

- Uram, gondolja meg ön; hogy családjának jó hire megőrzendő.

- De isz azt meg is fogom őrizni. Azt ugyan nem engedem mondatni, hogy Ankerschmidt házában olyan ember vehet lélekzetet, a ki titkos áruló.

A misz kéréleléshez fogott.

- De uram, mégis gondolja meg, ön családjának tagja.

- Nem tagja e percztől fogva, esküszöm, nem tagja. Elkergetem még ma. Kiadom a parancsot, hogy ha még egyszer udvaromba jön, ostorral verjék el.

- Az Istenért, uram, önnek kedvencze.

- Nem az én kedvenczem, ördög teremtettét! a ti kedvenczetek! én régóta tudtam, hogy csal, de elnéztem a ti kedvetekért. Hanem már most idáig vagyok vele. Ebben az órában el fogja hagyni a házat; majd megmutatom én, hogy micsoda statárium tudok én lenni házamnál, ha azt valaki meggyalázza.

- No uram, felhevült állapotban még is ne tegyen semmit.

- De pedig ebben a helyben állva fogok tenni mindent; ebben a pillanatban. Héj Gyuszi!

-47-

A misz erre a szomszéd szobából segélyül hívta Hermine kisasszonyt, hogy az is segítsen a papa indulatját lecsendesíteni.

- Kimélje uram. Gondolja meg.

- Ne féljenek olyan nagyon. Nem verem pofon, még csak meg sem szidom. Nem én, még csak egy goromba szót sem szólok neki; de már azt csak engedjék meg excellentiáitok! hogy ha valaki érdemtelenné tette magát arra, hogy velem egy földél alatt lakjék, annak nagy nyájasan megmondhassak annyit, hogy „édes lelkem, ott az ajtó, künn a hintó, karsamadiner.“ - Gyuszi! Küld ide a zongoramestert!

- Hogyan? ő előtte? Kérdé a misz.

- Ő előtte, hát persze, hogy ő előtte. Nem szoktam én az ilyesmit levélben elvégezni. Nem beszélek én senkiről roszat titokban, hanem ha mondok valamit, tudja meg minden ember. Azért adott az Isten akkora hangot, hogy az utcára is kihallik. Jön-e már az a zongoramester?

Jött már.

Straff ur mosolyogva lépett be a szobába, mint a ki semmit sem gyanít, s örvendeni kezdett a haza érkezett lovag láthatásán, a minek azonban egyszerre véget vetett Ankerschmidtnek egy borzasztó kiáltása, mintha egy en carriere vágató lovasezrednek kiáltaná a vezényszót.

-48-

- Megállj!

Erre csakugyan meg kellett állni, mert a lovag a kezét is kinyújtotta, még pedig ökölre fogva.

- Hallod-e te - ember! Tegnap Garanvölgyi házában hivatalos motozás történt. A feladás a te munkád volt. Én feladóval egy házban nem lakom. Jobbra át! Indulj!

Mint kik villámcsapástól szédültek el, úgy meredt el minden jelenlevő e katonás napiparancsra. A két hölgy egymás kezét kapta meg ijedtében; míg Straff mellére tette tenyerét, s ujjait esküre emelve, valami retteneteset akart mondani.

- Zsinórra a kéz! - ordita rá a lovag, mikor látta, hogy ez esküdni akar. Mit mondtam? - Jobbra át.

Straff átlátta, hogy nincs haladék, azért hirtelen abba hagyott minden védelmet s most már csupán azon volt, hogy a hölgyektől vehessen búcsút áhitat és lemondásteljes hajlongással; keserű sohajt fojtva vissza keblébe.

- Indulj! Indulj! Mondtam már! semmi egyéb! kiabált türelmetlenül a lovag; mire Straff csakugyan jónak látta az ajtóig hátrálni; ott azonban még egyszer visszafordult s fenyegető gunnyal intézé e szavakat Ankerschmidthez.

-49-

- Ezért még meg fog ön engemet emlegetni!

E szóra Ankerschmidt, a mint a düh tetőpontján állt, hirtelen visszanyerte hadvezéri phlegmáját, s önfeltaláló humorral fordult az ajtófélnél álló kis apródkához.

- Gysuzi! Lökd ki azt az urat az ajtón.

És Gysuzi, ki mindössze csipőjéig ért annak a nagy magas szál urnak, erre a szóra, mint azok a kis oroszánforma ölebecskék, a miknek mind alakjuk, mind bátorságuk oroszláni, csak épen természetük mignatüre hozzá; gyorsan rohant neki Straffnak, s neki feszítve két kezét amaz hátának, bámulatos praecisióval hajta végre a parancsolt műtételt. Magány boszu is dolgozott nála.

Valamivel jobb kedvű néző közönség ezt a jelenetet bizonyosan megtapsolta volna.

E jelenet alatt Hermine kisasszony elfutott a teremből; érzékeny szive lehetett, mely nagyon megsajnálta a más megaláztatását.

Hanem misz Natalie ottmaradt. Arcza még halaványabb volt mint egyébkor, elkékvült ajkait összeszorítá s oly dühvel nézett Ankerschmidtre, mint egy mérges kigyó, mely harapáshoz készül.

- Méltóságos ur: szólt, dühét nehezen tiporva vissza. Ön csalódní méltóztatott. Az árulás mélyebben gyökerezik ön háza szentélyében mint hogy azt ilyen könnyen kitéphetné.

-50-

- Kedves misz, ne beszéljen virágnyelven, hanem mondja meg, ha jobban van értesülve: ki volt hát az, a ki Garanvölgyit feladta? mert csak ettől a háztól adhatta őt fel valaki. S ha nekem bebizonyítja, hogy nem ez a csavargó volt az; hát én utána megyek s bocsánatot kérek tőle: „ne haragudjál barátom csavargó!“

- Nem az a kérdés uram: ki adta föl Garanvölgyi Ádámot, ki nem?

- De az a kérdés! Hát mi volna a kérdés?

- Mi köze ön házának Garanvölgyi nevéhez?

- Mi köze? az a köze, hogy ő politikai és csatatéri ellenfelem; s én nem engedem, hogy azt mondhassa felőlem, hogy én kémnek jöttem ide mellé lakni.

- Még gonoszabbat is fognak ön felől mondhatni méltóságos ur. Azt, hogy azért jött ide mellé lakni, mert összeköttetést akar vele kezdeni.

- Nem értem. Miféle összeköttetést? Conspiratiót ért?

- Ó nem.

- Van talán leánya az öregnek, a kinek udvarlok, hogy elvegyem?

- Neki nincs, de van önnek.

- S valaki arra a gondolatra fog jönni ugye, hogy valamelyik leányomat az öregre akarom erőtetni feleségül?

-51-

- Oh nem méltóságos ur, de Garanvölgyinek van egy fogadott fia, ki mint statusfogoly börtönben ül.

Ankerschmidt azt hitte, hogy a hir gyorsabb volt, mint az ő lovai. Ezek itthon tudnának már valamit az ő szándokáról, a mit a fővárosban csak tegnap mondott el másnak?

- Hogyan tudja ön ezt?

- Igen egyszerűen. Bräuhäusel ur a női kíváncsiságnak engedve, felnyitá előttünk a

szekrénykét, melyet Garanvölgyi titkos irataival lefoglalt. Azon szekrényben volt egy arczkép, mely egy csinos fiatal férfit ábrázol, és idegen nyelven írt levelek.

- Micsoda idegen nyelven?

- Magyarul.

- Ugy?

- Méltóságod azt hiszi, hogy családjának tagjai nem tudnak magyarul? Csalatkozik. Eliz kisasszony már ért e nyelven.

- Az nem csoda, két esztendő alatt ráragadhatott: én is csak így szereztem.

- Jól van. Már most olvassa méltóságod ezt az írást.

A misz egy hosszú hivatalosan összehajtott iratot vett elő s a lovagnak nyujtá.

- Ez Eliz írása.

- Tessék elolvasni.

Ankerschmidt a bámulat, meglepetés, öröm és boszuság vizsán váltakozó érzelmei között olvasá azt az írást.

Mi volt az?

Mi volt? - Egy folyamodás a legmagasabb helyre, melyet egyszerű, nemes sziv mesterkéletlen szavakban sugallt a toll alá, melyet gyöngéd gyermektegy kéz leirt; egy naiv, őszinte folyamodás egy szegény elitelt fogoly ifju megkegyelmeztetéseért.

- Mit akarhatott ezzel? Mit mondott?

- Felakarta küldeni Bécsbe.

- Mi uton?

- A postán.

- A balga! - Hol van most?

- Házi fogságban, szobájában.

- Küldje őt hozzám, egyedül akarok vele beszélni.

- Ime uram, szólt Natalie rejthetlen diadalérzettel, ez azon árulás, a mit ön nem sejtett előre; s mely az én éber szemeim nélkül gyógyithatlan sebet ejtett volna ön hirnevén, nem pedig az, a miért ön annyira elhagyta magát indulatai által ragadtatni.

- Jól van jól, majd erről máskor philippikázzunk; most csak küldje hozzám a leányt.

- Nem kívánja méltóságod, hogy én is jelen legyek.

- Nem. Ha egyedül van velem, akkor sokkal őszintébb; hamarább megvall mindent.

- A hogy parancsolja ön.

Ankerschmidt nem adott alkalmat további párbeszédre; mert eltávozott szobájába.

Ott pedig leült az asztalhoz s maga elé téve a lyánka folyamodását, újra meg újra elolvasta azt.

Milyen igaz, milyen mesterkéletlen mondások ezek!

És azután mellé tette a doctor juris által fogalmazottat s összehasonlítá vele. Micsoda eszmeszegény, nyaktekert, legalázatosabb, legszárazabb és legunalmasabb alkalmatlankodás volt ez amához képest.

És a mig a fogoly menyasszonya nem akarta azt leirni, nem akart vele elmenni a kegyelemosztás zsámolyáig; az alatt egy gyermek, kinek azon ember senkije, semmije, kigondolta maga, hogy mit kellene tenni egy szegény szenvedőért, ki ifjusága virágát hármás zár alatt hullatja el.

Az ajtó nyilt s a vádlott belépett rajta.

Tudta már bünének sulyát, tudta, hogy bírása elé idéztetik: nem is védelmezte, hanem szépen megadta magát, odaborulva apja lábaihoz, s piruló arczát annak térdére fektetve.

Ankerschmidt pedig kezét folyvást amaz iraton tartá, s nézett hol arra, hol gyermekére.

Igy hallgattak egy jó félórát együtt.

Akkor Ankerschmidt rátevé kezét leánya fejére, s megsimogatta hajfürteit.

Eliz aztán két kezével ajkaihoz vontá apja kezét és ott tartotta ismét sokáig, és ismét sokáig hallgattak együtt.

Végre mégis csak meg kellett szólalni.

- Kis leánykám: te irtad ezt itt?

- Én.

- Azt nagyon jól tetted és nagyon rosszul. Jól tetted arra nézve, a ki fogoly, de rosszul tetted magadra nézve, mert ezentul te vagy a fogoly. Én magam fogom átadni egyszerű soraidat ott, a hova azok intézve voltak, s bízom a jó sikerben; de te e percztől fogva foglya vagy ennek a háznak! mert nem szabad annak megtörténni, hogy te azon embert valaha meglásd, a kit megszabadítani törekedtél.

Ankerschmidt gyöngéden fölemelé leánya gömbölyü állát, hogy szeme közé nézhessen.

- Értesz engem? Az, a ki most fogoly, ki fog szabadulni és hazajön. Te pedig attól fogva rab vagy, és házamból ki nem léphetsz; nehogy megtörténhessék az, a miért Ankerschmidtnek szemére vethesse valaki, hogy önérekből járt ellenségének fogadott fia után, s midőn nemes tettet vélt elkövetni, akkor speculált, mintegy börzeüzér!

- Értelek: szót fogadok.

- Tehát soha nálam, vagy nevelőnéd nélkül sehova nem fogsz menni.

- Megfogadom.

- Azt is megígéred, hogy a mig én a birodalmi fővárosból visszatérek, e ház kerítésén túl sehova nem mégy.

- Nem megyek.

- Így, jól van; már most kelj fel és csókolj meg. Arról, a mi kettőnk közt mondva volt; ne szólj senkinek soha.

Azzal megfogta kezét leánykájának, s kivezetve őt a terembe, e szókkal adá át a misznek.

- Misz Natalie; a deliquens mindent megvallott. Én elítéltem őt férhezmenéseig tartó házi fogságra. Tessék rá szigorún felügyelni.

„Tehát mégis meglakolt a kis lázzadó!” triumfált magában misz Natalie.

Ankerschmidt pedig azzal a keserű örömmel tért vissza szobájába, hogy ime, a mit „az egyik” elhajított, azt felemelte „ez a másik.”

-55-

VIII.

Boszu, a maga módja szerint.

-56-

Ankerschmidt másnap korán reggel elutazott hazulról; mindenkinek a háznál azt mondta, hogy Pestre megy, csupán Eliznek sugta meg, hogy másfelé viszi útja.

Azt senki sem tudta, nem is volt szabad tudni, mennyire szereti a katonás ember rebellis leánykáját.

- Önre bízom misz, hogy a kimondott házi fogságot szigoruan fenntartsa; így szólt mielőtt a kocsiba ült volna; a misz és Hermine lekísérték odáig; a fogolynak csak az ablakból volt szabad utána nézni és csókokat hányni felé, de a miket a kegyetlen apa észre nem akart venni. - Önre bízom a szigorú felügyelést. Felruházom önt teljes szülői hatalommal, úgy bánjék vele, mintha édes anyja volna.

A misz nem értette az élczet. Több kell ahhoz, mint „english spoken.”

- Te is Hermin: vigyázz Elizre; te már nagyobb vagy, mindig okos voltál. Téged sohasem kellett dorgálni, soha figyelmeztetni arra, hogy mit tégy, rendes figyelmes voltál kis gyermek korod óta. Örkdjél testvéred fölött, tudod, milyen szeles, jó szive van, de nem lánynak való. Az ördögbe, ha fiu volna, tábornagy lenne belőle. Minden jó tulajdonság meg van benne, a miért a fiukat dicsérik, a leányokat pedig megróják. Bánj vele nyájasan, szeretettel, akkor talán megszelidül és eltanul tőled sok jót, a mit te birsch. No már most ölelj meg, aztán vigyázzatok itthon, valami gyászra ne jőjtek megint haza.

-57-

Ankerschmidt kocsijába ült; a hölgyek visszatértek a kastélyba. Eliz még egyre hányta a csókot kezeivel a távozó hintó után; nem bánva, hogy senki sem ügyel rá. Egyszer aztán Ankerschmidt kihajolt a hintóból, s látva, hogy a többi kíséret eltávozott az udvarról, kivonta fehér zsebkendőjét, s ő is visszainte egy bucsu és bocsánatadó üdvözetet. Arra aztán becsukódott az ablak.

Alig verte el a szél azt a port, a mit a lovag hintaja vert fel a falu végéig, midőn Maxenpfutsch ur bekocogtatott a honnmaradt hölgyekhez.

A tisztelt férfinak fehér mellénye és fehér nyakravalója volt, s a szokott vadászkalap helyett simára kefélt cylinder a hóna alá kerítve, s nagy kaliberu nyilásával előre fordítva, mint egy ostromágyu. Mindezekből előre lehet gyanítani, hogy a tisztelt ur nem tréfál.

-58-

- Alázatos szolgáljuk kisasszonyaim: alázatos szolgálja, misz Natalie. Csókolom a kezeiket, hogy méltóztattak alunni?

- Jó reggelt Herr von Maxenpfutsch, foglaljon helyet. Már el is felejtettük, hogy aludtunk, olyan régen volt. Minek köszönjük a szerencsét.

- Én pedig azt hittem, hogy nagyon korán jövök, misz; urnők sokáig végzik a toilletet.

- Sietnünk kellett, mert a lovag ur elutazott.

- Értesülve vagyok, misz; épen azért is voltam bátor, misz, ilyen korán alkalmatlankodni. Oh én tudom, hogy mi a Staatswisit-ek (jó lesz: „államlátogatás?”) órája.

- Ön itthon van nálunk, director ur, a házhoz tartozik.

- Nagyon kegyelmes. - Épen ez buzditott e bátorságra; mert valóban sürgetős ügy, a miben járok, misz; nagyon sürgetős.

Natalie e szóra letette a fehér himzést, melyen eddig nagy gyorsasággal öltögetett, igen nagy és fontos életfeladatnak tartván, nagy mennyiségű lyukat varrni egy batiszt szegélyre.

Maxenpfutsch ur most térdei közé fogta cilinderét s mintha annak a fenekéről olvasna valami szerepet, kezdé mesterséges akadozással.

- Igen, misz: azonban, misz; kissé titkos missióban jövök; misz; ha talán sziveskednék egyedül kihallgatni. Az ügy kegyedet személyesen illeti.

Miss Natalie Elizhez fordult s édes anyai nyájassággal szólítá fel.

- Kedves Elizem, legyen oly jó, a zongora óráját néhány perczczel hamarább elkezdni a szokottnál. Tudja, tegnap elmulasztotta az egészet.

Eliz értette, mire való az? Eltávolítani, de azért mégis biztosítani jelenlétéről, s olyan dolgot adni, melynek zajától lehetlenné legyen minden hallgatóság. Engedelmeskedék.

Maxenpfutsch ur most már megfordítva tette térdére czilinderét s öt ujjával kecsesen dobolgatott annak arravaló tetején.

- Igen, miss; hm hm, miss; és Hermine kisasszony?

- Oh, ő előtte nincsen, nem lehet titkom, uram. Ő valódi testvérem, lelkemnek fele, mi annyira egyek vagyunk, mint egy himzésnek két oldala.

Miss Natalie igen költői hasonlatot talált ki; de ő fehér himzést értett alatta; mig Maxenpfutsch ur olyan prózai ember volt; hogy tarkahimvarrást értett a hasonlatban; egyik oldalán a képpel, másikán a kuszált tűzésekkel s mosolyogva mondá, hogy „az igaz.”

- Tehát beszélhetek a kisasszony előtt bátran. Hol is kezdjem? Igen is. Bogumil ur az éjet nálam tölté.

- Ah! szólta a miss érdekelten, mig Hermine egy regényt vett elő, s azt affectálta, hogy ő most abból olvasni fog.

- Bogumil barátom mindent elmondott előttem, miss; mindent. Hogy a lovag ur őt házából kiutasítá, azon ürügy alatt, mintha ő rá volna gyanuja a Garanvölgyi pajtában történt motozás miatt. No ez csak ürügy, azt mindenki látja. Bogumil barátom nekem őszintén megvallá az igazi okot, mely e sajnos eseményt előidézte: kimondjam?

- Nagyon kérem.

- Megvallá, hogy ez semmi más, mint az, hogy a lovag ur észrevevé, miszerint Bogumil miss Natalieval benső viszonyt kötött.

- Ah! sohajta megszégyenülten Natalie, s szemérmes arcza elé kapta a himzett batiszt szegvényt, mely elég lyukacsos volt arra, hogy keresztül lásson rajta.

Hermine épen lapot fordított a könyvben, nem ügyelt oda.

- Kérem misz. Én tiszteletreméltó viszonyt értettem, s meg vagyok felőle győződve. Bogumil barátom előttem mindent felfedett. Ő kegyedet, misz, nőül akarta venni.

- Ah, uram.

- Fait accompli: miss; én tudom. Zsebében van a dispenzió; nekem megmutatta, minden rendbe volt hozva; néhány nap mulva a szertartásnak megkellett volna történni. Azonban valaki a háziak közül árulkodást tett, hamis értelemben, a lovag ur előtt. Ő a házában szőtt viszonyt botránynak találá s azért elűzte a fiatal embert; s hogy őt kegyedre nézve is impossibilissé tegye, még meg is alázta szemei előtt. Így volt-e miss? Én ugy mondom, a hogy tőle hallottam. Nem tettem hozzá semmit.

Miss Natalie lesütött szemmel sipogá, hogy mind ugy van.

- Tehát jól van, miss. Már most az a kérdés, akarja-e kegyed e szegény, földresujtott fiatal embert rehabilitálni?

- Mindent akarok uram, de nem tudom, hogy mit?

- Majd azt is megmondom, miss; kegyed csak feleljen rá, hogy „igen.” Ez eset által sértve van az ő becsülete és a kegyedé.

- Óh nagyon! szólt fájdalmasan elforgatott szemekkel, s szívére szorított kézzel Natalie.

- Bogumil barátom komolyan gondoskodott a jövődőről. Láttam nála a kineveztetést a budai reáliskolai tanári állomásra. Ha ott megtudatik, hogy innen elüzetett, könnyen difficultálva lehet az inauguratiója.

- Az égre, uram!

- Itt nincs más mód a baj megorvoslására, mint kegyednek rögtön megesküdni Bogumil barátommal.

- Ah, uram.

- Nem akarja miss?

- De ilyen sietve!

- Hiszen eléggé el volt rá készülve, vagy talán azt gondolja, hogy Bogumilnak elég ideje van várakozni becsülete visszaállítására?

- Nem, nem uram. Ha az ő becsületéről van szó, akkor mindenre kész vagyok, szólt Natalie nagylelkűen nyujtva kezét Maxenpfutschnak, s azután lelki támaszt keresve ilyen nagy elhatározáshoz, tekintve Herminre, ki most már letevő a könyvet s hozzá lépett, mire az érzékeny hölgy egyetlen barátnéja vállára borulva el kezdte sirni. - Ah ön nem fogja elítélni boldogságomnak könyjeit.

- No, így jól van Miss. Már így helyesen van; már most csak néhány modalitásról akarnék még szólni, a mi a kivitelre szükséges; de addig is magamat ajánlom; ha szükséges lesz, visszatérek.

Natalie értette az intést, s a távozót kikisérve, künn a folyosón hirtelen tudtára adá, hogy Ankerschmidt magaviselete most már egészen tisztában áll előtte. A lovag neje neki, mint egykori társalkodónéjának ötezer pengőt hagyományozott, úgy, hogy a mig a lovag házában van, addig annak kamatjait huzza, ha pedig férjhez menne, akkor az egészet kifizessék neki; mig ellenben ha érdemetlenül viselné magát, azt elveszítse. A lovagtól ez csak intrika, hogy ki ne kelljen fizetnie az apanaget; sőt tán még el is veszítettetni azt az ártatlannal; de rajta fog veszteni, mert az igazság diadalmaskodni fog.

- Ahán! mondá Maxenpfutsch ur, s most már világosságot érzett agyában a felől, hogy Bogumil mért van úgy beleőrülve a missbe? a mit ez ideig bizonyára nem értett. Tehát ötezer forintot kap ha férjhez megy. Az sokat szépít a dolgon.

Ő is elmondta aztán a további mondani valókat.

Hogy az esküvésnek még ma éjjel kell megtörténnie Maxenpfutsch ur lakásán.

Azért éjjel, hogy senkinek fel ne tünjék, s azért ott, mert Bogumil nem jöhet a kastélyba. ujjabb botránynak téve ki magát.

Tanukról gondoskodva van. A director ur saját kocsiját bocsátá Bogumil rendelkezése alá, hogy azzal a szomszéd faluból elhozza a lelkészt, minthogy a helybeli máshitü s nem érti a nyelvet.

E végre szükséges miss Natalienak észrevétlenül eljutni a direktori lakba; annak pedig ez lesz a kiviteli módja.

A kastélynak van egy hátulsó ajtócskája, mely az angolkertre nyílik. Ez ajtóhoz egy csigalépcső vezet le az urasági lakosztályból. Az ajtónak, betörések elleni biztosítás végett, csak belülről van zárja, kívül minden kulcslyuk hiányzik rajta. Ha mégis valami olyan eset adná elő magát, hogy valaki akkor akarna ott bemenni, mikor zárva van, egy csengetyühuzó van a falba alkalmazva, mely a cselédszobába szolgál.

Már most minden feltűnés kikerülése végett miss Natalie, midőn mindenki lefeküdt a kastélyban, ez ajtón át fog kijönni, a kertben várni fogja a director s a kertentuli lakig vezetőjéül ajánlkozik.

Hogy azonban ismét ugyanazon uton visszajuthasson, az ajtót ne csapja be háta megett, mert akkor reggelig kinnreked; hanem hagyja félig nyitva.

- De hátha valami tolvaj talál a nyílt ajtón bemenni?

- Az igaz, erre nem gondoltunk.

- Megtaláltam! Hermine szeret engem, úgy ragaszkodik hozzám, mint testvéréhez; nála fogom a kulcsot hagyni; s megkérem, hogy mikor visszajövök, ismét bocsásson be.

- De hátha elalszik?

- Óh bizonyosan mondhatom, hogy nem. Egy regényt kért tőlem régóta nagyon olvasni, de megtagadtam tőle, még nem neki való; most odaadom, s biztosítva vagyunk, hogy reggelig

fennmarad mellette.

- Ez hát jó. Még egy kérdést miss. Megbocsásson miss. Egy igen indiscret kérdés, de nem lehet kikerülni. Van kegyednek,... van kegyednek... keresztlevelé? -65-

- Alkalmasint lesz. Ámbár én úgy hiszem, hogy tévedésből aligha nem a nagynénémet írta ki a pap; annak is Natalie volt a neve.

- Az igen valószínű. Egyébiránt nem kell azt másnak bemutatni, mint az eskető papnak. Ezt ne tessék elfelejteni magával hozni.

Miss Natalie zokogva bizonyítá, hogy ő erre az áldozatra is kész.

Vendelin ur aztán csak arra kérte, hogy ne sokat zokogjon, mert gyanut fog vele költeni, az pedig egészen szükségtelen, s azzal násznagyi tisztét végezve, sietett haza az öröm-apai hivatás előkészületeihez fogni.

Miss Natalie pedig nem fogadott neki szót, mert visszatérve a folyosóról a szobába, ott olyan sirást kezdett el Hermine nyakába borulva, hogy az alig győzte helyrevigasztalni.

Pedig már ez így szokás.

- Senki sem sejtethi, hogy én mit érzek? Egyedül ön, szeretett Hermine; lelkemnek képmása. Ha e házat el kellene hagynom, egyedül ön miatt vérzenék szívem, de ugyebár ön nem ítélne el engem, azon esetben, ha a körülmények kényszerítenének, hogy e házat elhagyjam. Ha talán azzal, kivel sorsomat összekötöm, a rideg elbujdosás sorsát is meg kellene osztanom. Hiszen mi lehet nemesebb hivatás, mint egy nőnek megosztani egy szeretett férj fájdalmait, szenvedéseit! Ez a legdicsebb feladata egy gyöngé női kebelnek, melyben legerősebbnek mutathatja magát. -66-

- Miss Natalie! - szólt közbe egy profán hang.

Az érzékeny keblek szétriadtak. Eliz kiáltott a másik szobából, őt a nagy tervezésben ott felejtették a zongora mellett s ő már kezdte erősen unni magát.

- Miss Natalie! Engedelmevel. Numero Eins várfogoly alázatosan kérdi, hogy hány órai zongora-sáncz-munkára van elítélve?

Ugy? Ezt föl kell menteni.

- Eliz kisasszony szobájába térhet és festőállványához ülhet.

Ah, tehát épen grátia! Eliznek szenvedélye, vigasztalása volt a festés; a mellett elült volna napestig; s ha kezébe vehette a rajzönt, reszketett érte, hogy ismét le kell azt majd tenni. Csak azt a sok unalmas mintaképet ne rajzoltatnák akkor is vele; hanem engednék a fejből alakokat, arcokat, torzképeket előállítani. Ezekért rendesen szidást kap. Legnagyobb engedmény az, ha természet után szabad neki virágcsoportokat, felszelt dinnyéket s más afféle ártatlan tárgyakat lemásolni.

Az bizonyos, hogy mikor rajztáblájához engedik ülni, akkor nem kell neki ór. Oda van láncsolva. -67-

Miss Natalie azután egész nap ráért Herminnel a tervet jól kifőzni. Hermine gondoskodni fog, hogy a miss észrevétlen kimehessen és visszajöhessen a vak-ajtón; hogy a háziak semmit meg ne tudjanak, s még az éjjel irni fog atyja után, melyben felvilágosítja őt a történekről, s engesztelődésre hangolja haragjának tárgya iránt, kinek ily komoly szándékai voltak, s ki se nem titkos kém, se nem nőcsábító, hanem egy félreismert nemes sziv.

Soha semmi reactio nem várta nehezebben, hogy sötét legyen. Az estebéd is sokkal hamarább és gyorsabban ment végbe, mint máskor. A cselédeknek meghagyatott, hogy jókor bezárjanak minden ajtót, mert kétszeresen kell vigyázni, mikor a lovag ur nincsen itthon.

Eliznek is elengedék a vacsora utáni fejszámvetést. Minthogy ma jól viselte magát, mehetett korán aludni.

Tíz óra tájon már csöndes volt a kastély, az utolsó lámpafény is kialudt, csak az éji lámpáké világított még a kisasszonyok lakosztályában.

Két egymásba nyíló szoba volt az; melyek közül a folyosóra szolgáló volt Herminé és a nevelőnéé, ebből nyílt egy kis szoba, melyben Eliz aludt. Ennek nem volt külön kijárása.

Eliz szobájának ablakán be volt téve a zártábla; a másik szoba egyik ablakán ezt kinyitották. Ez volt a jel arra Vendelin urnak, hogy idebenn rendben van minden. -68-

Viszont Vendelin ur részéről az volt az összebeszéljt jeladás, hogy általa egy kavics fog a világított ablakra felhajítani.

A kavicskoppanás nemsokára hallható volt. A miss arra kérte Hermint, hogy tegye a szive tájára a kezét, mennyire dobog! - a mi csakugyan úgy is volt.

Azzal shawljába burkolózva, lekisérteté magát Herminnel a csigalépcsőn, s midőn a vak ajtóhoz értek, átadta neki annak kulcsát, melyet Ankersmidt különösen a miss gondjaira bizott, s ott mégegyszer megölelve növendékét, a nyitott áljtón kilépett az udvarra. Hermin a gyertyát is eltakarta e perczen, hogy fényt ne vessen ki a nyíláson. Azzal ismét becsukódott az ajtó.

- Itt vagyok miss: susogá Vendelin ur, ki a falhoz lapulva állt, s karját nyujtá az elrablandó hölgynek.

- Óh, mint félek! sipegé az, finomkodva. Ilyen sötétben.

- Zsebemben a lámpa; a kertben előveszem.

- Ah, nincsenek kigyók a kertben?

- Dehogy, azok most téli álmukat alusszák.

- Director ur, suttogá a delnő, kísérorje karját jól megcsipve; én nem tudom, nem ájulok-e el, ha „ön barátját“ meglátom.

- No a felől legyen nyugton. Ő most épen távol van.

- Távol?

- De mindjárt haza érkezik. Hintómmal a szomszéd faluba ment lelkészt elhozni. Félóra mulva itt kell lenniök. Addig pedig megszokja kegyed az állapotot.

Miss Natalie azonban mindamellettt visszavonhatlanul megigéré, hogy a mint Bogumil meg fog érkezni, a mint ő azt meglátja, azonnal el fog ájulni.

Már disponálva volt hozzá.

Vendelin ur gondja volt addig tartani benne a lelket, mig e katasztrófa bekövetkezik, a mi remélhetőleg nem várat sokáig magára. Hisz a szomszéd falu, jó lovakon, alig félóra járás, egy óra alatt itt lehet a pap és a vőlegény; addig csak eltartja a menyasszonyt násznagyi discursussal director ur.

Azonban az óra elmúlt, és azután még egy óra elmúlt, s a vőlegény még sem érkezett. Miss Natalie el el kezdte a sirást, meg meg abbahagyta. Maxenpfutsch ur pedig azon vette észre magát, hogy kelletténél többet ásit. Nagyon hatnak az idegekre azok a perczek, a mikben az ember egy késedelmes vőlegényre vár, még ha násznagy is az ember, hát még ha menyasszony.

Éjfél után járt már az idő, Bogumil még sem érkezett.

Miss Natalienek egy rémgondolatja támadt.

- Uram, ha „ő“ valahogy történetesen ez éjjel meg nem érkeznek; mit mondana a világ, hogy én - és ön - itt - együtt - a kastélyon kívül - egy egész reggelig tartó estét -

Vendelin ur hátán a hideg futott keresztül. Ez ugyan fatalis helyzet volna! Még utóbb neki kellene a miszt elvenni.

- No de az nem lehet; vigasztalá az aggodalmas hölgyet; az teljes lehetlenség. Én bizonyos vagyok barátomról. A kit én egyszer barátomnak nevezek! Ő szilárd jellemű férfi.

- Óh nem is úgy értem, de hátha utközben valami baja történt? Tán a szekér árokba dült, s ő szerencsétlenül járt? Hátha valahol rablók támadták meg, ő hősileg védte magát s megöletett? Vagy eltévedt a sötétben?

- Ah, dehogy. Ne tessék aggódni. Én már tudom, miért késnek? Bizonyosan a papot halálos beteghez hívták gyóntatni s a miatt késik. Mert tudja kegyed, miss, a papnak elébb való kötelessége a haldoklókat kielégíteni, mint a házasulandókat.

Abban aztán mind a ketten megegyeztek, hogy valóban annak, a ki meg akar halni, inkább szabad türelmetlenség lenni, mint annak, a ki esküvőre készül.

Jajh, de az alatt már el is temethette volna a halottját a tisztelendő ur, a mig azok a hosszú órák egymás után lefolytak; elmúlt egy óra, két óra, három óra éjfél után, a kocsí még sem jött vissza. Már bizonyosan rablók fogták el!

De ne tessék félni. Kocsirobogás hangzik, most hajt be az udvarra a hintó.

- No, valahára hát megérkeztek! Tudtam én, hogy nem nyeli el őket a czethal! Ugyan megszepegtettek már magamat is. No miss, most már bátorság és erő.

- Uram, én nem állok jót magamról, midőn ismerős lépteit meghallom: ah!

Azonban az ismerős léptek sokáig nem akartak hallatszani; s azt képzelheti mindenki, hogy az ájulás előkészületeit sokáig tartogatni valami kellemetlen.

Elmúlt öt perc, még sem kopog a folyosón senki. No, mi történik odakünn?

Már csak kénytelen volt Vendelin ur engedelmet kérni Natalietől, hogy egy pillanatra egyedül hagyja a szobában, mert meg kell már nézni, hol maradnak az illetők?

Vendelin ur kilépett a folyosóra; valakit látott annak végén állani s messziről üdvözlé:

- Alászolgája tisztelendő ur, tessék, tessék.

Csak azután, hogy közelebb lépett hozzá, s szemei hozzá szoktak a külsetétséghez, vette észre, hogy saját köpenyegét hívogatja olyan szívesen, mely a porolófán függ száradás végett.

Az udvaron állt az üveges hintó, melynek lámpásaiból már kiégett az olaj, a kocsis járatta csendesen az udvaron a kifogott lovakat.

- No, Anton! Anton!

- Jó reggelt, mordult vissza a vén kocsis.

- Mit jó reggelt, te ostoba, én még le sem feküdtem.

- Én sem, de azért reggeledik.

- No hát mi történik? Mit csináltok?

- Mit csinálunk? Hát én a lovakat jártatom; a z o k meg velem jönnek.

- Ne bolondulj; hát a többiek?

- A másik két lovat meg a lovászyerek járatja.

- Ne bomolj, vén bolond. Bogumil urat kérdem.

- Ugy? Hát hiszen azt, a hova tetszett mondani, oda elvittem.

- Nos. Hát aztán?

- Hát aztán? Azt mondta, hogy köszönteti a director urat.

- Ott maradt?!

- Nem maradt biz az, mert az rögtön postakocsit rendelt, s odább ment.

- Postakocsit? 'Sz nincs is abban a faluban postaállomás.

- De nem is a faluban voltam én, hanem a városban.

- Városban? Hát mit mondott?

- Azt mondotta, hogy köszöni a nagyságos ur szives közremunkálását, mindig meg fog róla emlékezni.

- Közremunkálásomat? De hát a miss? Mit izent a missnek?

- A missnek?

- Igen. Miss Natalienak.

- Hogy mit „izent“ neki? - Gyü, te fakó! - Azzal Anton tovább vezette a lovakat.

- Megállsz? gazember! - rivalt a távozóra Vendelin ur; hová indulsz?

- Eh! A lovak megfáznak az állásban.

- Mért nem felelsz? ha kérdelek.

- Hát mit felelhetnék én arra, hogy mit izent a missnek?

- No hát: vagy valamit izent, vagy semmit sem izent? Harmadik eset nincs.

- De van.

- Mi van?

- Már hogy izenhetne az ember akár valamit, akár semmit valakinek, a kit magával visz?

- Mit visz magával?

- Hát a misst.

- Micsoda misst?

- Csak tudom tán, hogy mi az a miss? Csak ösmerem tán azt a zöld selyem fátyolt, a mit viselni szokott, hogy a nap el ne süsse; meg azt a pepitarokolyát azzal a zöld bársony tükörrel elől, meg a sárga virágos kalapját, aztán meg azt a buzavirágszin selyem mantilláját, csak tudom talán, hogy milyen az a miss?

- Szent uram Bajorországban! kiálta fel, üstökébe kapva Vendelin ur; mi történhetett itt? Nem hallottad a hangját annak a személynek?

- Lassan beszéltek előttem és francziául.

- Hol vetted fel a kocsira és mikor, és hogyan, micsoda körülmények között?

- Hát a hogy tetszett parancsolni, én úgy tettem. Azt mondá director ur. „Anton, fogj be négy lovat a fődeles hintóba, s aztán üresen hajts ki, kerülj le az angolkert ajtajáig az alsó uton, ott várj csendesen. Akkor majd odajön Bogumil ur; az felül, azután majd az megmondja, hogy hova vidd; azután a kit el kell még vinned, azt is felveszed; ő megmondja hogy kit?“ Ugy tettem. Megálltam a kert alatt, jó sötét volt már, mikor az ifjúur kijött a kertajtón. A miss kapaszkodott a karjába; ő kinyitotta a hintó ajtaját, s felsegítette a misst; én kérdeztem, hová parancsolja? ő felelte: be a városba. A városban a postaház előtt megálltunk: ott az ifju ur kiszállt, relaist parancsolt; a miss

ez alatt ülve maradt a hintóban; mikor aztán eljött a relais, akkor a misst ismét kiségitette a kocsiból, egy kis utitáska volt vele, a mit nem engedett másnak kezébe venni, ő maga vitte utána. Aztán a miss egy ezüst tallért nyomott a markomba, a milyen itt nem jár; az ifjúur pedig egy papirosba tekergetett tántuszt, a milyennel az urak játszanak. Bizonyosan elnézte, azt gondolta: dupla aranyat ád. Azzal agyiót mondtak, a posta trombitájába fújt, én meg visszafordultam s most itt vagyok.

Vendelin ur e szép történet hallása után csak úgy esett be ajtóstul a szobába.

A bennülő miss a nagy robaj hallatára hátra hajtá fejét a pamlag vánkusra s épen en traine volt, hogy Morpheus később született testvérének, az ájulásnak, kit a pogány mythologia az istenségek sorából kifelejtett, illő fentartás mellett, karjaiba dőljön; a mint Vendelin ur sipkáját előre elhajítva, berohant s képéből kikelve orditá:

- No miss Natalie, most már én is elájulok! Az a gazember a miss ruháiban elsöktetett egy más nőszemélyt s rettenetes a sejtelmem, hogy kit?!

IX. A két fogoly.

-76-

Eliz az igazak álmát aludta ez alatt.

Azt a tiszta álmot, a mit nem zavar még más, mint egy szóvalan idealkép lebegése, kinek alakja csupa aether és napsugár.

A legelső napsugár, mely ablaka függönyein áttört, visszahívta szemeiről a szüz álomképet.

Kora hajnal volt; még nagy a csend a kastélyban: nem kelnek itt korán. Eliz felkelt; pongyoláját fölvevé s mielőtt őrei felébrednének, a rajztáblára feszített képhez ült s a mit tegnap elkezdett s a mit álmában tovább gondolt, most folytatá. Egy alacson ablak volt az; nehéz vasrostélylyal, a vasrostélyon belül egy halavány ifju arcz; künn a rostély előtt egy dalosmadárka, körül az ablakon virágos folyondár, mely benyulik a vasrudak között: ők ketten vigasztalják azt, a ki belül van. - Egy dalos madár és egy árva repkényinda.

Kinek lehetne ez ellen kifogása! Hisz az arczra nem szükség ráismerni, a ki a rostélyon belül van, az még csak körvonalaiban látszik. Első a dalos madár és a repkény.

-77-

A leányka egészen elmélyedt munkájában, észre sem vette, hogy a kis asztali óra finom piczi csengő hangon már kilenczet üt, s még semmi nesz a mellék-szobában.

A miss és Hermine ugyan soká alusznak.

A madárka feje igen jól sikerült. Szinte látszik rajta, hogy milyen búbánattal énekel ott, mintha tudná, hogy rabnak teszi.

Eliz megvan elégedve nagyon a kis madárral; most már ideje, hogy félre tegye a képet, mert mindjárt itt lesz a porkoláb, a keményszivü miss és mondani fogja: „allez! zongora-sánczmunkát végezni!”

Jó lesz már megnézni, hogy ébren vannak-e?

Eliz sajtáságos gyermeketeg boszuállást szokott azzal gyakorolni, hogy mig ő rendesen igen korán felkelt, a misst, ki óriás időkig szeretett pihenni, zajos énekszóval költse fel álmából; a mi, akárki is tudja tapasztalásból, igen kellemetlen szolgálat annak, a ki épen jó izün aluszik; de a miért, ha egyszer már fölébredt az ember, minden boszusága daczára sem lehet haragudnia, mert hiszen a felköltőnek csakugyan igaza van: „itt a reggel,” sőt még meg kell neki köszönni, hogy nem engedett tovább aludni.

„Itt a reggel: I wish you a good morning! miss!” enyelge, zajosan nyitva át a szomszéd szobába Henriette; s egy vig couplettet kezd rá, melyet gyermekeknek tanitanak a hajnal szépségeiről.

-78-

De mint bámult el, a mint a szobát egészen üresen találta.

Mind a két ágy használatlan, a hogy este fel voltak bontva; látszott, hogy senki sem feküdt bennök.

Eliz nem érté, hova lehettek?

Körültekingett. Hermine író asztalán volt egy lepecsételt levél; azt fölvevé; a czimlapon ez állt:

„Eliz testvéremnek.”

Eliz szivdobogva bontá fel a levelet. E sorok voltak benne.

„Kedves jó testvérem!

Ne itélj el azon lépésért, a mit ma tettem. Nem tudok ez ember nélkül élni. Ha gyilkos volna is, vele mennék. Tudom, hogy ez örütség; de nem tudok belőle kigyógyulni. Atyám ma elüzte őt és nem tudta, hogy engemet is vele együtt űz a világba. Atyámhoz nem merek írni: ő nem olvasná el

levelemet; megátkozna. De tégedet szeret, te olyan jó vagy; és nekem senkim sincs, a ki előtte védelmezzen, egyedül te. Nem is tudom; mire kérjelek? olyan zavart vagyok. Te legjobban tudod azt. Állj közénk és atyánk közé; a te jó szived kitalálja, hogy mit tégy? Isten áldjon meg; csókollak százszor, ezerszer. Hermine.

-79-

U. i. A miss és a director nem tudnak semmiről; ha lehet, védő őket atyám előtt H.

Sirass meg.“

Ezt az utolsó mondást fölösleges is volt odairni, mert Eliz, a mint e levelet végig olvasta, oly zokogásba tört ki, hogy a köny két piros orcáján, mint patak áradt végig; kezeit tördelte, kétségbeesve járt alá s fel a szobában; testvérének egy elejtett kendőjét lelta meg egy széken, azt százszor összecsókolá, kebléhez szorongatta; és újra zokogott és sirt, mint a nyári zápor, és csókolta a levelet, meg a kendőt! úgy hogy a nagy zokogást meghallották a cselédek, s a szobaleány jónak látta bejönni, hogy nincs-e rá valami szükség?

Az ajtónyitásra a felindult leányka keserve a düh indulatába ment át; azt hitte, a miss jön. Vadul villogó szemekkel rohant az ajtó elé; úgy hogy a szobaleány visszarettent, a mint eléje dobbant.

- Hol van a miss? Kiálta rá Eliz, minden izében reszketve a gáttalan indulattól.

Az bámulva nézett szét és vállait vonogatta.

Eliz mérgesen ragadta meg a cseléd vállát.

- Hol a miss? Mikor ment el? Ki bocsátotta ki az ajtón? Ki látta Hermint?

-80-

A szobaleány majd összeesett ijedtében.

- Mi, kérem, nem láttunk senkit, mi felénk nem ment ki senki. Hanem a hátulsó ajtó nyitva van; az elébb mondta a kertész.

Eliz forró homlokára tette összekulcsolt kezét s lassankint magához kezdte térni.

- Megállj! - szólt csendesülten a hátrálni vágyó cselédhez. Ne beszélj odakinn semmit. - Küld be a kis Guszit. A hátulsó ajtót zárjátok be s hozzátok ide a kulcsát.

A cseléd elsietett s utána nagy hirtelen beállt Guszit.

Eliz szemei akkor már nem könyeztek, arcza nem volt lángveres; haja le volt simítva; kezeit hátra téve járt alá s fel Hermine szobájában.

- Parancsol kisasszonyom? szólt a kis legény, katonásan emelt kézzel.

- Figyelj! - szólt hozzá Eliz, oly parancsoló hangon, mint egy tábornok. Tudsz lőfegyverrel bánni?

- Tudok, kisasszonyom. Puskám is van. A nagyságos ur adta.

- Lóttél már vele?

- Óh, akárhány galambot; még vércsét is.

- Jó. Töltsd meg puskádat és gyere vissza.

A kis apróság néhány percz múlva vigyorgó képpel jött vissza, holmi kis karabint emelve vállán.

- Most ide figyelj. Mátul fogva ebben a szobában fogsz lakni, mig atyám haza jön. Éjjel azon az ágyon alszol.

-81-

- Jaj. Az a miss fekhelye.

- Csitt! ki kérde? Nappal itt állsz őrt az én szobám ajtaja előtt; s mindenkit, a ki be akar jönni, feltartóztat. Tudod hogyan kell?

- Óh igen! így: - a kis babszemjankó előre lépett egyik lábával, a puskát szuronyszegezve kapta előre: „Ki vagy? megálj!“

- Helyesen van. Senkit be nem eresztasz ide, mert ez börtön; te pedig őrt vagy. A ki erőszakoskodik, vagy nem ügyel felhívásodra: azt lelövöd; értetted?

- Igen is értettem.

- Tehát a szerint tégy.

Eliz ezzel liliputi órét a külső szobában hagyva, becsukta hálósobája ajtaját, s leült, atyjának levelet írni.

Minő gyöngédség és minő erő kellett ahhoz, hogy egy ily fájó sebet bekötözni kisértsen, olyan férfiunál, ki indulatainak nem tanult ura lenni.

Mennyire ovakodnia kellett minden bölcselkedéstől, nehogy szemrehányásul essék az apának, ki Hermint tartá mindig a ház czimerének, az okos, szerény leányt, kinek szavát ritka volt hallani, kit soha sem kellett figyelmeztetni arra, mit tegyen, mit ne tegyen? ki dicsekedése volt

minden nevelőjének, megholt anyjának kegyencze; és a kiért most a könnyelmű szeleburdi, mindig szidott, mindig fenyték alatt tartott hamupepejkének kell könyörögni, hogy legyen neki nagy vétkeért bocsánat.

No de könnyű annak irni, a kinek szive van! A hideg ész tévedhet ilyenkor, de a sziv mindig eltalálja az igazi hangot, s megsugja, hogy másnak mi fáj, mi esik jól?

„Tudod mennyire szerette Hermint édes anyánk? Ne taszítsd őt el.“

Ez volt legerősebb argumentuma. S nem elég erős-e ez?

- Ki vagy? megállj! hangzott odakinn a kis silbak kiáltása.

- Kávét hozok; volt rá a biztos felelet.

- Passirt! mehetsz.

A szobaleány jött a reggelivel.

Eliz inte neki, hogy tegye le és aztán menjen.

És ismét irt tovább.

„Tudod mennyire szeretted őt te is? Hiszen ezután is fogod szeretni.“

- Ki vagy? megállj! hangzott ezuttal a szokottnál mérgesebb hangnyomattal.

- Jeszszuz Mária! volt rá a sikoltás.

Ez a miss hangja volt.

Eliz hallgatta egy ideig, hogy mi lesz odakünn?

- Vissza! Én strázsa vagyok!

- No no no Gyuszikám, ne tréfálg.

- Én nem vagyok „Gyuszikám;“ én patrol vagyok; én feuerpikét vagyok, a ki a közelit, meglövöm.

- Hah! Az égre! Ne tartsa erre azt a fegyvert, eltalál sülni magától.

- No hát maradjon ott az ajtóban, s ne jőjjön közelebb.

- De micsoda gondolat az, gyermeknek puskát adni a kezébe?

- Ez a parancs. Ez az ordré.

- Bocsásson a kisasszonyhoz.

- Semmi kisasszony; az fogoly.

- De én nekem be lehet hozzá menni.

- Mi a jelszó? Mondja a jelszót!

- Gyuszi, most mindjárt pofon ütlek.

- Miss! Nem látja, hogy most katona vagyok? Teremtette. Lövök és szurok!

Eliz már erre kinyitotta az ajtót.

A miss meglátva növendékét, bátorságot vett magának a várórségen keresztül ostromra rohanni, a mi szerencsésen sikerült is neki; bejutott sértetlenül Eliz szobájába, s ott tikkadtan, lihegve megállt és nem tudta, hogy mit kérdezzen?

Eliz inte neki, hogy üljön le. Érezte, hogy most ő az, a ki rendelkezik.

- Olvassa miss ezt a levelet; szólt odanyujtva neki a Hermin által írottat.

Az olvasás alatt a miss arcán és homlokán szederjes veres foltok támadtak; mély harag és ijedség tanujelei. Egészen ki volt kelve alakjából minden vonása.

A levél kiesett reszkető kezeiből.

- Ez szörnyűség, ez borzasztó.

- És most olvassa ön e másik levelet, szólt Eliz, azt nyujtva át, a mit ő irt atyjának.

- Kérem, Eliz, az Istenért, hallgasson meg elébb.

- Semmit sem akarok hallani, miss.

- Meg kell önnek mindent tudnia.

- Mit gondol ön? Nekem egy „kalandot“ akar elmondani, a kinek még eddig egy regényt sem engedett elolvasni?

A mély elpirulás a szüz arczon tanusítá, mily ösztönszerű tiltakozással lép fel a hajadoni

szemérmesség e kísérlet ellen.

Miss Natalienak át kelle látnia, hogy verve van, lecsüggesztett fővel olvasá Eliz levelét, melyet atyjához irt.

Feltűnt a Missnek, hogy Eliz különösen sok szót vesztegetett arra, hogy atyját a csábitó személye iránt kiengesztelje. A missnek ez nem tetszett; ő azt akarta, hogy ez embert üldözzék, megöljék, megsemmisítsék.

- De hiszen mindezen szerencsétlenségnek az átkozott csábitó az oka. És kegyed őt menti!

- Mentem. Mert most már Hermin férje.

- De ő mindnyájunkat megcsalt; megcsalta Hermint is, ő az oka annak, hogy kegyed most atyja haragját viseli. Oh az átkozott, most engemet is semmivé tett!

-85-

- Az nagy baj, miss; de önre nézve még nagyobb, ha atyám épen ő iránta nem engesztelődik ki, mert akkor haragja ön ellen fog fordulni, ki valamit elmulasztott, a mi rá volt bizva. Hermin azt írja levele végén: Miss Natalia és a director nem okai semminek. Ebből én azt értem, hogy önök okai valaminek. Rám van hagyva, hogy önöket védelmezem. Én nem tudom, mit hibáztak? nem tudom, mit kellene védelmükre felhoznom? Csak annyit tudok, hogy mentül hamarabb kibékül atyám azzal, a ki hibázott; annál könnyebben megbocsát azoknak, kik a hibát előmozdíták.

- Ön okos leány: sipegé a miss, megalázottan, nyujtva át Eliznek a levelet.

- És most megbocsát, miss Natalie; ha tisztelettel felkérem, hogy szobámat ezentul kerülje el. Foglalja el a kastély bármelyik részét lakásul; de azt, a mely nekem fogságul van rendelve, hagyja érintetlen. Nekem szükségem van egy hiteles és gyanútlan személyre, a ki atyám visszatértekor bizonyoságot tegyen a felől, hogy a rám szabott szigort elviseltem. Ön e tanu nem lehet. Láthatja miss, hogy már választottam is ajtóm elé őrt; a kinek atyám hinni fog, mert gyermek és együgyü. Isten önnel.

-86-

A miss ugyan a bucsuvétel után is ülve maradt még a diványon, de Eliz a csöngetyüzsínórhoz lépett; a szobaleányt beidézte; s azután az atyjának szóló levelet lepecsételve, azt kezébe adta.

- A lovász rögtön nyergeljen, s vigye e levelet a városba doctor Grisákhoz, az majd elküldi atyám után. Te pedig Luize, légy szives miss Natalie garde de robejait és ágyneműit a hölgyvendégszobába átszállítani. A mit parancsol, teljesítsd. Én szobámban fogok étkezni egyedül, mig atyám hazajön. Mikor Gyuszi elhagyja a külső szobát, az ajtót zárja be maga után s a kulcsot vegye mindig magához. Isten önnel, miss Natalie.

A miss kedélye egészen összevissza volt zavarva e lyánka magaviselete által, ki egy óra lefolyása alatt tudott haragudni, sirni, kétségbeesni, élczetek mondani, hideg vérrel beszélni, parancsolni és mindent a legjobb időben.

Vevé tehát sátorfáit s a szobaleánynak azt az utasítást adta, hogy holmiait, ha már költözni kell, ne is a vendégszobába, hanem egyenesen a director urhoz szállítsák át.

Képzeltetni Maxenpfutsch urnak az örömét, mikor az ablakon keresztül meglátta, hogy Misz Natalie böröndöstül, czókmókostul jön visszafelé a kastélyból s egyenesen az ő ajtajának tart.

Eliz pedig, a mint egyedül maradt, bezárkózott szobájába, elővette rajztaábláját, ecsetét, s azt a legsötétebb sepiába mártva, a megkezdett képen az ablakrostélyok közeit sötétre festé vele, hogy a rajzolt arczkép egészen eltűnjön onnan, s ne maradjon ott más, mint a kis madár és repkény.

-87-

Most már tudta azt, hogy nagy vétek egy arczot, a mit álmaink előnkbe hoztak, papirra lefesteni.

Doctor Grisák nagy kedély-nyugalommal szürcsölgeté reggelijét a theás csészeből; még jókor volt az idő, tizenegy óra; és ő még papucsban és hálóköntösben. A segédek ezóta kifáradtak a szaladgálásban; mert most a fő ügyvédi-praxis szaladgálásból áll; a principalis maga csak audentiákat szokott adni, mire nézve lapidár betűkkel van felírva ajtajára: itthon található reggeli 11-től 1-ig.

Doctor ur épen a második findzsához fogott, midőn az inas két kliens névjegyét hozta be ezüst tálcán, a kik consultálni kívánnak.

- Ilyen korán! pöfögött uri döllyfel doctor ur, pompás chronometerét kirántva oldalzsebéből, még csak 10 óra és 57 percz. Mondjad nekik, hogy várjanak. Add ide a jegyeiket, hadd látom, kik?

Az inas odatolta a tálczát.

Doctor Grisák kedélyesen felkaczagott, midőn a két jegyet megszemüvegezé; pedig nem állt arczához jól a kaczagás, mert igen nagy és ritka fogai voltak.

-88-

- Oh, ez derék! No ezeket csak vezesd be mindjárt. Mond meg nekik, hogy még csak hálókabátban vagyok, de azért „őket“ elfogadom. Hisz ez multság lesz a reggeli mellé.

Doctor Grisák arcza még azután is kedélyesen mosolygó maradt s ugy tetszék neki, mintha a

második csésze theának sokkal erősebb aromája volna.

Szerény kopogtatás hallatszott. „Szabad!” Ki lép be oly osonva? Director Maxenpfutsch ur az. Egészen meggörbült a háta a hajlongástól, s a „legalázatosabb szolgáját” olyan vékony hangon tudja elmondani, mintha félne, hogy különben nem hiszik el.

- Ah, jó reggelt, jó reggelt director ur. Tessék helyet foglalni. Hát a miss? Hol maradt? Az ő jegye is itt van.

- Igen is, könyörgöm alássan. Ő kinn maradt a várakozó teremben: miután meghallotta, hogy nagysád még háló-kabátban van. A világ minden kincsével rá nem bírnám venni, hogy egy férfival beszéljen; a ki még háló-kabátban van.

- Ah! ugy? No persze, ő igen sokat tart az illedelemre; - neki az metiérje; tudni, hogy mi illik? mi nem? Egyébiránt hiszen az mindegy, akár van ő is itt, akár nem. Mi ő felőle is végezhetünk, nála nélkül.

- Hogyan? kérem. Kérdezé bámulva Maxenpfutsch.

- Ah, én már mindent tudok, szólt doktor Grisák, kényelmesen helyre fészkelve magát, felrakott lábakkal a causeuseön. Önöknek az egész bajáról értesülve vagyok. Straff barátom mindent elmondott még tegnap.

- Straff? szólt bámuló tekintettel Vendelin ur.

- Hja, vagy ugy! önök ezen a néven nem ismerik. No, az a bizonyos fiatal ember, ki mint zongoramester Ankerschmidtéknál tartózkodott.

- S az önnek barátja?

- No no no. Kérem, jegyezze ön meg magának, hogy a kiról én azt mondom, hogy „barátom,” annak hirtelen nem tudok más czimet adni.

- S hol van most ez a gazember! - kiálta föl egyszerre, vérszemet kapva, Vendelin ur; azt hitte tán, hogy még elkaphatja, a kisasszonyt elveheti tőle, haza viheti s minden jó lesz.

- Ugy hiszem, hogy azóta Bécsben van. Egyébiránt fölösleges lenne őt üldözni, mert még tegnap délben megesküdött a kisasszonynyal. - Bizonyosan tudom.

Vendelin, mint a lőtt róka, bocsátá le karjait e rémhirre.

- Itt járt nálam a kópé; - folytatá doctor Grisák, finom törökdohányból cigarettet göngyölgetve; azt akarta, hogy vállaljam el ügyét Ankerschmidt ellen.

- Minő ügyét? Tán a becsületsértés?

- Ah, hah! nevetett a doctor, cigarettjét a szeszlángon meggyújtva. Törődik is ez azzal. A neje hozománya végett.

- Átkozott ember! szólt izzadó homlokát törülgetve zsebkendőjével Vendelin ur.

- Huszezer pengőt ajánlott azon esetre, ha elvállalom az ügyet; s kiperlem Ankerschmidtől a hozományt.

- Hogyan? Huszezer forintot!

- Az nem sok. A leányok anyai része tesz egyre egyre 250 ezer forintot: megérdemlené az áldozatot.

- Átkozott ember! - hebegé Maxenpfutsch. Annyi pénzt elrabolni; 250 ezer! 20 ezer! (Az utóbbit is rablásnak czimezé véletlenül).

- Igen, de én nem vállaltam el az ajánlatot.

- Nem vállalta el?

- Hova gondol ön uram! szólt méltóságteljes tekintettel doctor Grisák. Én Ankerschmidt ügyvédje vagyok, s az hűtlenség volna tőlem, ha kliensem ellenségétől fogadnék el megbízást. Ah uram; ily mocskot nem tür el az én becsületem. Maxenpfutsch ur szörnyen csodálkozott azon.

- Megmondtam neki határozottan, hogy nekem a huszezer forintja nem kell, vigye az ügyét más prókátorhoz; azt mondta, hogy majd keres Bécsben. Hanem hát beszéljünk most már önökről. Ez a furfangos kópé önöknek is csunya levest rántott be.

- Tetszik már tudni?

- Hogy ne tudnám? Mindent elmondott. Hogy a kisasszonyt elcsábithassa, elbolondította a misst. A miss kedvezései mind az ő javára ütöttek ki a kisasszonynál. Végre önt szólítá fel, hogy mint násznagy a misst hja át lakására, minthogy neki tiltva van a kastélyban megjelenni. Ez pedig csak arra való volt, hogy mig a miss eltávozik s felügyelés nélkül hagyja növendékeit; az alatt ugyanazon ajtón át, melynek rábizott kulcsát a miss maga adta Hermine kezébe, ezt szöktesse el magával.

- Átkozott ember! mormogá egyre Maxenpfutsch s már a tarkóját is kezdte törülgetni zsebkendőjével.

- Ördögös egy ficzkó! nevetett doctor Grisák. S még hozzá az urasági lovakon; önnek saját hintáján szökteté el a kisasszonyt. Ez genial ötlet, geniál!

Vendelin ur nem találta olyan mulatságosnak a tréfát.

Grisák ur észrevevé, hogy itt kellemetlen húrokon játszik.

- Az igaz, hogy ezzel most önöket igen kellemetlen tintába keverte.

- Azt hiszi doctor ur?

- Bizonyosan tudom, nemcsak hiszem. Önök úgy fognak feltűnni Ankerschmidt előtt, mint részesei a cselszövénynek. A látszat ellenük van.

- Ugy hiszi doctor ur?

- Az az egy szerencsénk, hogy Ankerschmidt épen hosszabb időre eltávozott, nekem nem mondta, hogy hová? Pedig nálam van egy levele Eliz kisasszonytól; melyben bizonyosan tudatja vele a történetet, de nem tudom, hova küldjem utána? Az nagy szerencse önökre, hogy nincs idehaza.

- Tehát azt hiszi doctor ur, hogy későbbben nem fog majd a méltóságos ur ránk haragudni?

- Azt, hogy szerencse, De azt nem mondtam, hogy hiszem.

- Tehát miért szerencse ránk nézve, hogy nincs itthon.

- Miért? Hát azért, hogy ha most itthon volna; önt a missel egyetemben rögtön meglövöldöznék; így pedig addig, a mig haza kerül, önöknek idejük van előle - „suttu” odábbállani.

Az a hang, a mivel kiejté, s az a halfarkalaku kézmozdulat, a mivel kísérte Grisák ur ezt a szót „suttu,” minden kétséget eloszlatott Vendelin urnál a felől, hogy mi itt a legközelebbi teendő?

- Tehát azt hiszi doctor ur.

- Semmi kétségem felőle, hogy ez a legjobb tanács. A hogy én ismerem Ankerschmidt lovagot, ő képes a legelső emberen, a kit előkap, boszuját tölteni: lő és vág! Karmonádlit vág az emberből.

- De hát én ez átkozott ficzkó miatt hivatalomat elveszítsem! kiálta fel, siránkozó hangon Maxenpfutsch ur.

- Kezdhét kegyed ellene kártérítési pert.

- S fog az nekem használni?

- Kérem: perről és orvosságról soha sem kell azt kérdezni, hogy fog-e használni? A patiens dolga a bizalom.

- Tehát azt épen nem hiszi doctor ur, hogy a méltóságos urral még ki lehessen egyenliteni e fatális helyzetet?

- Sem kegyednek, sem miss Natalienak; mondhatom egész bizonyossággal.

- A miss kétségbe fog esni, ha megtudja.

- Persze: ránézve az a legkellemetlenebb a dologban, hogy neki ötezer ftja van a lovagnál, mely oly feltétellel van hagyományozva, hogyha férjhez megy, fölvehesse készpénzül, ha pedig hűtlenül viselné magát a házhoz, végkép elveszítse.

- Tudom; ezt már mondta nekem is. A jámbor teremtés. Most ez is szerencsétlenné lesz azon átkozott ember miatt.

- És ön miatt. Mert hisz ön hitta el a háztól.

- Valóságos igaz.

- Különben is nagyon compromittálta a szegény teremtést, director ur. Mit gondol; reggeltől estig az ön házánál!

- Az is igaz.

- Volt-e még valaki jelen?

- Senki sem; hiszen mi azt gondoltuk, hogy a vőlegény és a lelkész mindjárt jőni fognak.

- No lám, ez baj; ez igen nagy baj. Soha sem fogja senki elhinni, hogy Straff csábitotta el Nataliet, a ki ugyanakkor Herminnel állt odább.

- Hát hogy ki!?

- Azt fogják mondani, hogy ön csábitotta el.

- Én? A misst? Kiálta fel, székeből felugorva Maxenpfutsch.

- Én nem hiszem hogy úgy van; szólt nevetve dr. Grisák; de mindenki azt fogja mondani; s ha a miss akarja...

- Mit ha akar a miss?

- Önön magának elégtételt venni, azt eclatanter teheti.

Director Maxenpfutsch szédelegni kezdett e borzasztó helyen; a hol mindenből pert csinálnak.

-95-

- Az is pert akaszthat a nyakamba?

- Kártalanítási keresettel.

- Borzasztó helyzet!

Doctor Grisák, látva, hogy már jó porhanyóra megpárolta az emberét, jónak látta beleszurni a villáját, hogy feldarabolja. Felkelt tehát a causeuseről s lekötelező mosolygással lépve a sokképen megtántorított férfiúhoz, így biztató meg.

- Kedves Maxenpfutsch. Van egy jó eszmém ön számára; de a mit elébb meg kell érlelnem. Most hagyjon magamra; s jőjön vissza két óra mulva, pontban két óra mulva, érti. Akkor meglássuk, hogy mit lehet önért tenni.

- Óh ezerszer köszönöm. Doctor ur. Nem leszek háladatlan.

A megijeszgetett férfiú sokáig kereste kalapját, míg rátalált a szék alatt, a hova leültekor elhelyezte: még bucsuzott, még hajlongott, midőn a doctor csöngetett, az inas belépett, a doctor frakkját kérte s parancsot adott, hogy azután bocsássák be a misst; Maxenpfutsch ur és miss Natalie épen az ajtóban találkoztak össze.

- Tessék helyet foglalni miss, tessék leülni, szólt doctor Grisák a pamlaghoz vezetve a hajadont, ki ezuttal kávészin fátyolt viselt arcza előtt, - a zöldet Hermin vitte el; - s azt fel nem lebbentette volna onnan egy kincserért.

-96-

- Egészen értesülve vagyok a miss fátumáról, szólt doctor Grisák a hölgy előtt feszesen megállva. A dolog nemcsak azért boszantó kegyedre nézve, hogy Ankerschmidt házat el kell hagynia; hanem azért is, mert a Maxenpfutschnál töltött időt a közvélemény a kegyed jó hírének rovására fogja betudni; de kiváltképen még azért, hogy a tudvalevő ötezer forintot is el lehet kegyednek ez esetnél veszíteni. - Kérem; ne szakítson félbe. Én jogtudor vagyok, sentimentalis ügyekkel nem foglalkozom. Annyit mondhatok csupán, hogy kegyed helyzetében alig lehet egyebet tenni, mint kártalanítási pert kezdeni Maxenpfutsch Vendelin ellen, mint a ki kegyednek azt a kárt okozta.

- Lenne szives doctor ur e pert elvállalni?

- Az ön kedvéért, miss, igen szivesen.

- Doctor ur, én megnyugszom mindenben, a mit ön mond, szólt miss Natalie, gravitással állva föl helyéről. Minek sok szót vesztegetnünk? Én az ön rendelkezése alá adom magamat, a mit ön mond, hogy tegyem, tenni fogom; a mit elem ad aláírni, aláírom; s ha megnyeri a kérdéses 5000 ftot számomra, abból önnek 500 ft honoráriumot adok.

No ez már értelmes beszéd.

-97-

- Helyesen van miss. Bizza reám; én biztosítom kegyednek a veszendőben levő ötezer forintját. Jegyezze fel névjegyére szállását, s maradjon otthon, félóra mulva elküldöm az aláírandó okmányokat, s azután legyen szerencsém délután két órakor.

A miss bucsuzott és ment.

Grisák ur azonnal elkészítetvé segédeivel a szükséges okmányokat, a mikből nem hiányzott a miss által aláírandó kötvény az ügyvédi honorariumról sem.

Két óra mulva visszajött Maxenpfutsch ur.

- Igen sajnálom önt, - szólt doctor Grisák az érkezőnek; de a mitől tartottunk, megtörtént. Miss Natalie keresetet fog indítani ön ellen, az ön hibája miatt elveszendő ötezer forintért. Itt az ügyvédi megbízás részemre.

Maxenpfutsch ur arczán nagy törekedés volt észrevehető, a szájával nézni, a szemeivel pedig beszélni, a mi egy részben sem sikerült.

- Director ur; én csak egy módot látok önre nézve a hinárból kikapaszzkodhatni, csupán csak egyet.

Maxenpfutsch ur nem bánta, ha fél lesz is, csak legyen.

- A mi által ön nemcsak nem veszít ötezer forintot, hanem még ön kap ötezeret.

Vendelin ur azt hiszi, hogy ez boszorkányság.

Doctor ur megfogta a gallérát az érdeemes férfiúnak s homlokával csak nem betörve az orrát, monda.

-98-

- Nincs más mód, mint hogy vegye ön maga nőül a misst!

S igen jó volt, hogy fogta Vendelin ur gallérját, mert az hanyatt akart esni e szóra.

- No no, barátom, monda féloldalra fordított fejjel kacsintva Grisák ur. Gondolja meg a dolgot, ötezer forintot veszteni, vagy ötezeret nyerni, az tizezer forint különbség. Aztán a missnek státuspapírosai is vannak, a multkor én hoztam el a couponjait. Legalább ötezer forint.

Maxenpfutsch ur most már kevésbé találta visszariasztónak az ajánlatot. Ha jól veszi az ember, a miss egészen az ő idejéhez való feleség.

- Gondolja meg ön gyorsan s határozzon gyorsan; mert a miss sürget.

- De hiszen nem is vagyok arról bizonyos, hogy vajjon ő akar-e?

- Azt bizza ön rám.

- Jó, itt a kezem. Legyek én az áldozat; szólt resignációval a balsors üldözte férfi.

- Tessék írni, itt az én íróasztalomnál; csak be kell tölteni az ügyvédi meghatalmazást: így ni. És erre a másik papírra; kérem a bélyegen keresztül. Ugy hiszem elég lesz ötszáz forint: ügyvédi honorarium.

Vendelin ur megvakarta a füle tövét. Ötszáz. Így aztán csak 4500 marad a hozomány. De az is jobb, mint még egyszer annyit fizetni. Isten neki! Veszett fejszének a nyele!

- Így ni; már most este hat órakor látogasson ön meg újra; addig végzek.

Maxenpfutsch ur szédelegve támolgott odább.

Két órakor megjelent miss Natalie.

Doctor ur igen fanyar képpel fogadta.

- Kedvesem: a kegyed ügye egészen roszul áll; beszéltem Maxenpfutsch urral; s ő azon nyomatékos ellenvetést tévé, hogy kegyed már akkor, midőn alkalmat adott Straffnak, hogy növendékét elcsábitsa, okot adott arra, hogy a stipulált 5000 forintot elveszítse, s így ő e veszteségért nem lehet felelős. - Óh ez igen furfangos ember! Valóságos prókátor. Kénytelen vagyok azt hinni, hogy igaza van.

A miss egy pohár vizet kért, nehogy elájuljon.

- Hanem én még látok egy módot magam előtt, mely által kegyed veszendő pénzéhez s a mi több, jó hirneve rehabilitációjához juthatna. Figyeljen kérem rám, és ne aléldozzon; - mert ez nagyon komoly dolog. Nincs más mód, mint kegyednek Maxenpfutsch ur nejevé lenni.

- Ah uram! kiálta a szemérmes hölgy, fátyolát még sűrűbbre huzva arcza előtt.

- A baj meg van, hozzá a compromissió. Kegyed miss rosz hirbe jön, pénzét is elveszti, mig ha nőül megy a directorhoz, pénzét megnyeri, hire csorbátlan marad, s kegyed kap egy derék férjet. Gondolja meg, olyan állásban, egy jószágdirector!

- Ah uram, - de - de akar-e ő?

Jól vagyunk már.

- Azt csak bizza kegyed rám, miss Natalie. Maxenpfutsch nemes lelkü, hozzájárulható jellem, s ha én lelkére fogok beszélni: átlátandja, hogy egy characteres ember itt nem tehet mást, mint hogy a kit önkénytelenül elejtett, saját kezével emelje fel. Miss! Bizza kegyed rám, - legjobb barátjára, - hogy sorsa felől intézkedjem.

A miss térdre esett előtte.

- Uram! Ön az ártatlanok őrangyala. Vegyen oltalma alá.

Őrangyal ur felemelé a hölgyet s igen szépen kérte, hogy délután hat órakor legyen ismét szerencséje e helyütt; mit az erősen zokogva meg is ígért.

Doctor Grisák délután hat óráig utána járt, hogy a szükséges dispensatiókat megszerezze védencei számára; akkorra megíratta a szükséges házassági szerződéseket; s midőn a mondott órában a miss és a direktor megjelentek lakásán, készen várt reájuk; külön-külön mindegyik érkezőnek bizalmasan megsugva, hogy tökéletesen rendben van minden.

Hálás pillantások jutalmazák közlését.

- Miss Natalie, szólt Vendelin ur, ki ezuttal fehér mellényt és nyakkendő-t viselt, én kegyednek mindig őszinte tisztelője voltam.

- Uram! biztosítá őt a miss. Az én becsülésem ön iránt nagyon régi.

- Így ni! Kiálta közbe Grisák ur; teljesen értjük egymást. Két nemes sziv föltalálta egymást. Nagysáim! Itt a szerződvény; tessenek alá írni: el van intézve minden. A lelkész vár reánk.

- Ilyen sietve, sipegé miss Natalie s igyekezett keztyüs kézzel aláírni nevét a boldogságot kötelező okiratnak. Hasonlót cselekvék Vendelin ur is.

Egy óra mulva férj és feleség voltak.

Egy óra mulva füttyöket hányva polkázott egyedül alá s fel szobájában dr. Grisák; s danolt hozzá valami rázkódó nótát. Ezeket szépen összehoronzta. A jó multság mellé, hogy

Maxenpfuttschal elvetette a miszt, még az a kis nyereség is járult, hogy így a miss számára megmentett 5000 forintból a vőlegénytől is, a menyasszonytól is juttatott magának 500 forintoscsákát; azt pedig a házasság utáni nap rögtön kifizethető, ő levén Ankerschmidtné végrendeletének végrehajtója. Az illető összeget Ankerschmidt soha sem is kezelte.

Csak az az egy látszik különösnek a doctor urnál, hogy ő, ki ilyen mulatságosan összetréfált magának hét óra lefolyása alatt ezer forintot, mint utasíthatá vissza Straffnak huszezer forintos ajánlatát, ha Ankerschmidt elleni ügyét elvállalja?

-102-

Hanem ezt rögtön értenők, ha úgy láthatnók Ankerschmidtné végrendeletét, mint doctor ur láthatja; levén abban egy végzetes záradék, mely azt rendeli, hogy ha a leányok valamelyike apja ellenére választana férjet; az minden igényét az örökséghez elveszítse.

Innen az a magán semmi foltot meg nem szenvedő nagy becsület!

* * *

Tapasztalt férfiak tudósításai szerint K*stein a státus börtönök akademiája.

Arad, Komárom, Józsefváros, a pesti új épület mind csak gymnasiumok és elemi tanodák hozzá képest; a ki még csak ezekben végezte a cursust, az ne is beszéljen; az csak félig van értesülve.

Már az ötödik évet tölti Garanvölgyi Aladár e nagy akademiában.

Szobája hosszában négy lépés, keresztben három s nagyon kevés fényüzéssel van kiállítva, egy szék, egy ágy, egy asztal. Csak az ajtókra nem lehet panasz, az van három, mely egymásra nyílik. Ez fogalmat ad a fal vastagságáról, a hol a középső ajtó nyílhatik a két másik érintése nélkül.

-103-

Egy délelőtt, szokatlan órában csörömpöltek a kulcsok Aladár hármas záraiban, s eléje lépett egyike azon nagy uraknak, a kiket ő nem ismert.

Ez volt Ankerschmidt lovag.

Ankerschmidt azt képzelte, hogy egy halvány, beesett arcú, megtört alakot fog maga előtt látni, kinek lelkét, kedélyét megfogta a börtön penésze, s ki a regényes monomania egyik késő stadiumában teng már; s mennyire meg volt lepetve, midőn egy vidám kedélyes ifjut lát fölkelni az asztal mellől, kinek életpiros arcán egy árnyéka nincs a bűnnek, homlokán hiányzanak a ránczok felkiáltó jelei és komoly pauzái, szeméi derülten ragyogók, s sötét hajzatában egy szál sem őszült meg időnek előtte.

A fogoly sietett megelőzni látogatóját az üdvözlésben.

- Jó napot uram.

Ankerschmidt inte a tömlöcztartónak, hogy hagyja magukra s az visszahúzódott az ajtók közé.

- Ön Garanvölgyi Aladár? - kérdé Ankerschmidt, katonás nyers hangon a fogolytól. A lovag ezuttal katonai egyenruhát viselt.

- Ugy hínak, uram.

- Mióta van ön itt?

- Nem tudom, nincs naptáram.

- Nincs önnek semmi panasza felügyelőire?

- Semmi panaszom. Meg vagyok velük elégedve.

- Szabad önnek kijárni a szobájából?

- Hetenkint egyszer félórára.

- Nem találja azt kevésnek?

- Sőt ezt sem használom fel soha.

- Miért nem?

- Szeretek ide benn.

- S nem árt az ön egészségének?

- Soha sem szokott bajom lenni.

- Nincs önnek valami kívánsága?

- Semmi sincs. Épen semmi.

- Nem unja magát?

- Nem. Hiszen egyedül vagyok. Nincs a ki untasson.

- S mivel tudja magát elfoglalni egész nap?

- Gondolataimmal.

-104-

- Nem adnak önnek könyveket olvasni?
- Nem tudom, mert nem kértem.
- Más foglyoknak meg van engedve gondolataikat leírni, képecskéket festgetni, apró faragványokat készíteni. Ön ezzel nem óhajt szórakozni?
- Nem. Mivel az íráshoz toll, a festéshez ecset, a faragáshoz véső szükséges, és azt mind kérni kellene.
- Nos aztán?
- És miután nekem úgy sincs egyéb társaságom, mint saját magam; szeretek azzal az emberrel, a kivel együtt kellennem, jó barátságban maradni.
- E szerint ön saját maga nehezíti fogságát.
- Igaz uram, hogy súlyos dolog elitélve lenni, de még súlyosabb lenne, ha én magam is elitelném magamat.
- S nem óhajtozik ön az élet apró kényelmei után?
- Nem. Az ember akkor legboldogabb, mikor legkevesebbel beéri.
- Rokonait nem kívánná-e látni?
- Sőt igen sajnálnám őket, ha ilyen messze utra felfáradnának azért, hogy fél óráig idegen emberek ellenőrsége mellett idegen nyelven egy pár nevetségesen közönyös frázist elmondjunk egymásnak. Nem érdemli a fáradságot.
- Nem volt önnek valakije a kit szeretett?

A fogoly nevetni kezdett erre a szóra.

- De hogy nem, - uram - minden fiatal embernek volt az. Asszony, agár s más afféle.
- Ön egy kategóriába sorozza azokat?
- Bocsánat. Tudom, hogy hibáztam; s hogy miért tettem? mindjárt be is vallom. Ugyan is, midőn nagybátyámtól, a ki egy kissé furcsa ember, utoljára elbucsuztam, arra kértem, hogy valahányszor nekem levelet fog írni, menyasszonyommal is irassa a levélbe csak ezt a szócskát: „adieu.“ A legelső levelében már ott volt az „addió,“ de rendkívül iromba betűkkel írva, nagybátyám azután egy utóiratban megmagyarázta, hogy ezt az „adieu“ menyasszonyom bizonyos okoknál fogva mellőzvéen lefirkantani, a tréfás öreg az agaram első lába körmei közé fogta a tollat, azzal iratta oda; a miből én aztán megtudtam, hogy biz az én menyasszonyom nem igen epedez utánam többé, a mit nagyon okosan is tesz szegény; hanem az agaram még most is hú hozzám, s manupropriáját minden levélben odamellékel, aláírva: „Cziczke.“

Ankerschmidt azon vette észre, hogy ő maga is kaczag a fogoly által elmondott mulatságos adomán, a mit az oly jó ízűen tudott előadni; hisz ő maga kezdte a nevetést, Ankerschmidtre csak ő róla ragadt át. Mikor aztán sokáig nevettek és egyszer elhagyták, s egymás szeme közé néztek; azt látta mind a kettő a másik szemében, hogy ott valami köny van.

Olyan mulatságos történet az, arról az agárról, a „ki“ a fogolynak menyasszonya helyett levelet szokott írni!

Ankerschmidt ismét szigorú arcot öltött; neki nem volt szabad elárulnia magát.

- Fiatal ember, én nem jöttem önhez tréfálozni, hanem azért, hogy a foglyok mint léte felől és magukviseletéről tudomást szerezzek. - Egyet mondhatok önnek. Azt hogy ön veszedelmes ember.
- Miért uram? Mi vád van ellenem?
- Épen az, hogy semmi sincs. A panaszkönyvben minden fogolynak fel van jegyezve kívánsága, panasza, vádjai. Öntől egy betű sincs; ön soha sem kér semmit, soha sem panaszol senkire; udvarias, tartózkodó. Ezek veszedelmes körvonalai egy jellemnek. Ha én rajtam állna, ön soha sem szabadulna ki e börtönből.

- Köszönöm, uram!

- Mit?

- E megtisztelő véleményt.

Ezzel magára hagyta Ankerschmidt a foglyot.

Aladár vállat vonított, s elkezdett rögtön rá igen szépen és kitanult művészettel népdalokat füttyölni onnan az alföldről; ez volt legfőbb mulatsága. Szerencse, hogy ezt a mindig kész hangszert mindenüvé magával viheti az ember.

Ankerschmidt még hallhatta az ajtókon keresztül. A börtönőr bizonyítá, hogy az a jó kedvű ur odabenn igen szépen tud füttyülni; néha egész operákat elfúj.

A vártoronyban délre harangoztak; Aladár egészséges életműszereit ez a hang figyelmeztetni

szokta az ebéd idejére. Nem igen volt elkényeztetve, biz a foglyokat nem tartják marczipánnal; hanem azt igen is megszokta már, hogy pontosan szerviroznak! A mint az óra üt, a hármaskor ajtó kulcsai csörömpölnek s jön a porkoláb; hóna alatt egy hosszú zsemlyével, tenyerében meg egy tállal, a miben valami van, a mit ételnek híják. Aladár pedig azt, lett légyen akármi, a végső falatig elszokta költeni, s miután kést, villát nem biztak a kezére, hanem azokkal egy ór állt a háta mögött, ki a husfélért számára elmetélte: annak rendesen megszokta köszönni a szolgálatát, s utalványozá borralvalóul a napidijából fennmaradt krajczárokat, a mi a jámbor fiuknak nagy örömet okozott.

Hanem e napon szokatlanul késni találtak a menázsszal. Már egy óra is elmúlt délután, a mit a várudvarról hangzó dobpörgés jelentett, s az ebéd még sem jött.

Hm, bizonyosan ez a haragos vitéz ur szólhatott odakinn valamit s most megakarják kísértetni, valjon mivel lehetne elrontani jó kedvetem, s nem adnak ebédet. Az se nagy baj.

Azzal elővett egy tegnapról maradt zsemlyét, azt nagy gyönyörűséggel elköltötte, nagyot huzott utána a vizes korsóból, s mint a ki megebédelt, végig veté magát az ágyon.

Még azonban el sem kezdhetette jóformán az ebéd utáni siestát, midőn csakugyan csörömpölve nyitlak egymásután az ajtók s nagy sietséggel lépett be rajtuk – ezuttal nem a porkoláb, hanem a felügyelő százados.

– Gyorsan! gyorsan! keljen fel ön uram; – szolt az ágyon fekvőhöz; odasietve hozzá; s megfogva egyik karját.

Aladár felnézett rá és meg sem mozdult.

– Nem érti ön? keljen föl hamar!

– Uram; szolt Aladár, humoros pedantsággal: nekem meg van tiltva civilistákkal beszélnem.

– Hát hogyan?

– Ön pedig előttem e perczben civilista, mert nincs kard az oldalán.

– Igen, mert letettem a várkormányzó urnál, s onnan siettem önhöz.

– Sajnálom, de én tartom magamat a rendszabályhoz s kikérek minden további discursust.

A századosnak nem volt mit tenni, mint elküldeni a börtönészt, hogy hozza el sietve a kardját. Addig Aladár fel sem kelt előtte.

Mikor aztán fel volt kötve kardja: akkor Aladár is leszállt fekhelyéről.

– Parancsára álllok.

– Jól van. Tehát parancsolom önnek, hogy azonnal készüljön fel, jőjjön velem a várkormányzóhoz.

– „Keztyüsen“ kell megjelennem? Kérdé Aladár azokra a bizonyos karpereczekre mutatva, a mik vasból vannak, s nem divatból viseltetnek.

– Sőt azok nélkül. Porkoláb; nyissa fel a fogly ur békóit.

Azután karjára ölté Aladárt a tiszta, s sietve vontta magával.

– Menjünk, menjünk. Várnak ránk.

Aladár vállat vonított. „Elég időnk van, mig itt időzünk.“

– Ki tudja, szolt a százados, s sietteté a foglyot; kit aztán a várkormányzó ajtajánál, mint illet, előrebocsátott.

A teremben, melybe léptek, a várkormányzón kívül Ankerschmidt lovagot ismeré fel a jelenlévő fényes egyenruhás urak között Aladár.

A várkormányzó eléje ment s megfogta jobbját; katonai nyiltsággal szólva hozzá.

– Garanyölgyi ur, ön mától fogva megszünik vendégem lenni; büntetésének hátralevő ideje elengedetett; ön ez órától fogva szabad. Azért a bucsulakomat költsük ma el együtt. Ezért hivattam s örülök rajta, hogy ön elfogadta.

Aladár nagy lélekzetet vett; azt még sem tilthatá meg keblének, hogy e hirhallás után szabadon föl ne lehelljen. Szabadnak lenni ismét! visszakapni az életet, a világot!

A másik perczben már ismét humoránál volt.

– Várkormányzó ur, e kegyre nem vagyok érdemes, mert már ebédeltem.

– A mennykőbe, ön földolognak veszi az ebédre hívást! Hát az, hogy szabadságát visszanyeri?

– Ah, hiszen olyan jól ápoltak itten.

– Bizony uram! szolt közbe mord arczczal Ankerschmidt – ha rajtam állt volna, ön nem is szabadult volna ki egyhamar innen. Minden embernek annyit kell adni a büntetésből, a mennyi

megjavitja. A ki könnyűnek veszi a lánczot, arra még nehezebbet kell tenni. Ilyen embereket, a kik csak játszanak a bűnhődéssel, a kiken meg sem látszik a szenvedés, majd megtudnék én tanítani.

Aladár egészen meg volt felőle győződve, hogy ez a vitéz ur valami nagyon kegyetlen ellensége lehet. Dolgába került a várkormányzónak őket annyira vinni, hogy az asztalnál egymás mellé üljenek.

- Bizony uram - szólta a hadastyán várkormányzó, miután leültek s a levest kioszták - ön csak annak köszönheti szabadulását, hogy valami titkos pártfogója mindent elkövetett sorsa megváltoztatására.

- Nekem? titkos pártfogóm?

- Az, az; valami urhölgy; valami delnő; a ki nem restelte a folyamodást sajátkezüleg leírni; sőt mernék rá esküdni, hogy maga is fogalmazta. Az ide hozzám leérkezett okiratok között lehetetlen volt meg nem ismerni a nőírást és észjárását.

-112-

Aladár elgondolkozott; ki lehetett volna az más, mint mégis ő? Talán hát mégis mese az a levelezés a kutya körmével? Talán a nő mégis hivebb?

- Nos? Ön kíváncsi ugy-e azt az írást látni? Megmutathatom. Győződjék meg felőle?

A várkormányzó inte segédének, hogy hozza elő a mondott iratot, s engedjen egy pillantást vetni abba Aladárnak.

A fiatal ember beletekintett az iratba s azután fejet csóvált: ez az írás nem azé, a kiének ő gondolta; - pedig nőírás; és minő természetű érzéssel teljes szavak, minő megható könyörgés! Ki írhatta ezt?

- Ejh! nem szabad ezt olvasni az illetőnek! kiálta mogorván Ankerschmidt, s kikapta kezéből az iratot s visszanyújtá a segéd tisztnek. Ezek státus-titkok.

Ez ugyan haragos ember lehet! - gondoló Aladár; de azért lelkébe vésve maradt minden betűje annak az írásnak, hogy évek mulva is rá fogna arra ismerni, ha ismét meglátná azon kéz vonásait.

Még az nap este elhagyta a várat.

* * *

Ankerschmidt elégülten tért haza.

Minthogy senkivel sem közlé, mi dologban és merre jár? kétheti távolléte alatt ő sem tudhatá meg, mik várnak rá odahaza?

-113-

Könnyü kedélyvel, mint ki magával meg van elégedve, látogatott fel a székvárosban ügyvédéhez s ösztönszerű elégtételt vélt magának szerezni az által, ha a doctor urat mindjárt első kézszerítésre e kellemes hírrel lepi meg.

- No, tehát Garanvölgyi Aladár kiszabadult.

Doctor Grisáknak szemlátomást nagyot nőtt az orra e mondásra: szépen vagyunk! már most agyió szép özvegy! ez természetesen, jön vagy a menyasszonyt, vagy a vinculumot elfoglalni, az lesz a legelső dolga; s azzal aztán oda a partie! És ezt a szép multságot mind Ankerschmidtnek köszönhetni; a ki szeret olyan lében kanál lenni, a mihez neki semmi köze. Ördög vigye az ilyen katonaféle ember nagylelkűségi hajlamait!

Hanem hiszen, gondolá magában doctor Grisák; ha neked volt az én számomra meglepő hied, majd lesz nekem is a te számodra, a min elmulathatsz.

- Nem méltóztatott leveletem kapni, a mit Bécsbe utána küldtem méltóságodnak?

- Nem kaptam semmit. Visszajövet nem jöttem Bécs felé, hanem Fehérvárnak. Nos, mi ujság itthon?

- Semmi jó. De itt van egy levél méltóságod számára Eliz kisasszonytól, ebből alkalmasint megérti az egészset.

-114-

- Eliztól? Talán megint valami hallatlan bolondságot követett el az a gyerek?

- Oh, az nem. Nem ő követett el bolondságot. Tessék felbontani a levelet.

Ankerschmidt felszakitá a borítékot s folyton növekedő nyugtalansággal olvasá végig a levél tartalmát.

A mig pedig ő olvasott, az alatt doctor Grisáknak az a nem bolond ötlet támadt a fejében; hogy hát a mit most ez az öreg ur elrontott, azt ő vele magával helyre is lehetne hozatni. Ankerschmidt kiszabaditá nagylelkűen Corinna vőlegényét s így elrontotta Grisák ur házassági tervét; Ankerschmidt az egyik leányával épen nagyon megjárta, nem volna-e az egészen szinpadi igazságtétel, ha kiki párjához jutna: ha Eliz kisasszonyt Grisák ur kapná már most nőül. Ez nem elvetendő terv.

Ankerschmidt karjai lehanyatlottak a levéllel, miután azt kétszer is keresztül olvasta.

- Hermin megszökött; - rebegé alig hallhatóan.

- Doctor Grisák azt várta, hogy a hadastyán fel fog ugrani, széket asztalt feltaszígal maga körül, szitkozódni, átkozódni fog, kocsit rendel, hogy utánuk rohanjon s meglővöldözze a szökevényeket; s mint csodálkozott, midőn az e helyett bénító fájdalommal hajtá homlokát tenyerébe s keserűen ismétlé: „Hermin megszökött.“

-115-

Erre az elegiacus hangulatra nem volt készen doctor Grisák; erre nem tudta, hogy mit replicázzék?

Ankerschmidt szomoruan hajtá össze a levelet s keblébe tévé, csendes hangon kérdezvén.

- Mondja meg doktor ur őszintén; nagyon keményen bántam én gyermekeimmel? Szigoru voltam hozzájuk? Félték tőlem?

- Sőt ellenkezőleg, épen az volt a hiba, hogy nagyon is engedékeny volt hozzájuk méltóságod.

- Hát hiszen lányokkal és gyermekekkel hogy gorombáskodnék egy férfi, egy katona? de Hermin, épen ő! Hát mit vétettem én neki?

- Méltóságod elüzte a házból azt, a kit ő szeretett.

- Hát tudhattam én, hogy ő szereti? Hát mondta ő azt nekem? Mondta valakinek? El kellett szökni utána? Engemet elhagyni? meggyalázni? Nem tudta azt mondani, a mit huga ir e levélben, hogy ne haragudjam azon emberre, hogy az végtére is lehet tisztességes ember; nem olyan, a milyennek én hiszem. Kissé tulbuzgó talán; de azért becsületes jellem. Nem tudott engemet kiengesztelni iránta? Hanem mindjárt el kellett engemet hagynia? az apját!

-116-

Tehát Eliz mentegeti nénjét, meg a csábitót? Ohó! Ennek utjába kell állni.

- Kétségtelen, hogy a complotba méltóságod háta mögött már rég befolytak méltóságod legbizalmasabb emberei, a director és a gouvernante.

- Hogyan? Maxenpfutsch és miss Natalie? Igaz; Eliz őket is mentegeti; de hát mi a patvarért?

- Hogy ők ketten értették egymást, azt onnan hihetni, mert Maxenpfutsch nőül vette miss Nataliet.

- Nőül vette? Igazán? nőül? Kiálta fel hitetlenül Ankerschmidt: No - az az ő dolga. Ez is rendes dolog.

- És rögtön eltávozott.

- Ő is elszökött? Miss Nataliét is szöktették? Menydörgős adta! Hát én tőlem minden fehér cselédet az ablakon visznek ki; nem is kerülnek az ajtóra érte.

- Ugy hiszem, okuk volt rá.

- Okuk? Mi okuk? Csak nem félték tán, hogy meggátolom összekelésüket?

- Attól nem; hanem hogy Hermin kisasszony viszonyáért fogja őket felelőssé tenni méltóságod.

- No az igaz, hogy nagyon megszidtam volna; de azért megszökni! Elhagyni egy jószágigazgatónak az állomását, az mégis csak sok!

-117-

- Ugy hiszem, hogy biztosították magukat a kárpótlás felől.

- Mi uton?

- Nálam voltak s a nevelőnének hagyományozott összeget az egybekelés után kifizettették.

- Kifizette ön szó nélkül?

- Tartoztam vele.

- Nagyon helyesen tette. Hanem az mindössze ötezer forint. Nálam majd annyira ment a director évi fizetése.

- Még egy kis magyarázat szükséges a dologhoz. Ezt az ötezer forintot, bizonyosan tudom, Maxenpfutsch ur oly jól hiszi befektetni, hogy abból huszonötezer legyen. Persze csalódik nagyon.

- Mi az? mit talált fel?

- Egy bolond embert, a kire elköltse a pénzét. - Tudatnom kell méltóságoddal, miszerint méltóságod veje; (már az, nem tehetünk róla) kinek igazi neve Straff.

- Straff! Átkozott furcsa név.

- Bizony az.

- Az én leányom! Jól van; mondja tovább.

- Tehát az az ur azóta nálam járt s nekem huszezer forintot ajánlott, ha bizonyos ügyét felvállalom: de a mit én visszautasítottam. Azóta megtudtam, hogy Maxenpfutsch ur ajánlkozott ez ügy előleges költségeit fedezni, ha ama huszezer forintot a per megnyerte esetében, számára kötelezi Straff ur.

-118-

- Ah, tehát így kap 20-at 5-ért? S micsoda pör az?

- Semmi egyéb, mint Straff ur keresete méltóságod ellen, mely által neje hozományát kívánja kiadatni az anyai örökségből.

- De hisz akkor Straff nagy bolond s Maxenpfutsch még nagyobb.

- Én is úgy gondolom.

- Mert hiszen én pör nélkül is kiadom leányom örökségét. Azért nem kell neki huszezeret kidobni az ablakon.

- Hogyan? Méltóságod nem tudná, hogy joga van a végrendelet szerint azon esetben, ha leányai valamelyike akarata ellen megy férjhez, őt az örökségből kirekeszteni?

- Ah uram! Mit gondol ön? Csak nem képzeli, hogy én bármily ürügy alatt leányaim valamelyikének vagyonát bitoroljam?

- De ha a végrendelező akarata így volt.

- Ah, az csak ijesztetésnek volt szánva; de ha megtörtént, ki tehet már róla. Én csak nem fogom a leányom birtokát a magam számára lefoglalni?

- Nem; hanem a másik gyermek számára.

- Ah, azt Eliz el nem fogadná. Nem, uram; a mi a gyermekeké, az a gyermekeké. Nekem van tisztességes nyugdíjam, a miből megélek. Ők hadd boldoguljanak.

-119-

Doctor Grisák látta, hogy olyan ember áll előtte, a kin nem fog a golyóbis. Ez megsebesíthetetlen! Könnyű így katonának lenni. Hanem még hátra van az Achilles-sark, s hátra van az utoljára hagyott mérgezett nyíl, a mely bizonyosan találni fog.

- És így méltóságod hajlandó lenne leánya elcsábítójával kibékülni?

- Micsoda, „kibékülni?“ pattant fel haragosan Ankersmidt. Az én állásomban szokás „megbocsátani“, de nem „kibékülni.“

- Tehát méltóztatik „amnestiát adni“ Straff urnak?

- Ejh, mit Straff? én nem ismerem őt azon a néven, mondja ön, hogy Bogumil. De mi a patvarért volt ennek az embernek annyiféle neve?

- Oh ennek nagyon alapos okai vannak.

- Üldözött lett volna?

- Sőt ellenkezőleg.

- Ellenkezőleg? Nem értem.

- E körülmény inkább „megbízás“ folytán származott.

- Micsoda? Az az ember valami fontos személy lett volna?

- Óh, igen fontos. E napokban ismertette meg velem Bräuhäusel ur egész állását bizalmasan.

- És megnyugtatólag szólt felőle? - sürgeté ügynökétől a szót Ankersmidt.

-120-

Doctor Grisák huzódott s tartogatta véleményét.

- No, úgy, hát, a hogy vesszük.

- A hogy vesszük! De én nekem érdekemben áll tudni, hogy mint vesszük? Azt már csak megengedi doctor ur, hogy nekem kötelességem megtudni, mi az az ember, a ki a leányomat akaratom ellen elvette? mert attól függ, hogy mennyire érdemli ki utólagosan becsülésemet, hogy magam elé ereszszen-e vagy sem?

- Én valóban itt nem tudok tanácsot adni, szólt doktor Grisák s egy pár török pipát hozott elő, czifra szárral, hogy elbarikádozza magát a támadás elől.

- Nem tud tanácsot adni? szólt boszusan Ankersmidt. Csak nem kriminálista az az ember?!

- Óh, akkor tudnék tanácsot adni, ha az volna. Au contraire. Tessék rágyujtani.

- Ejh, nem akarok én most; dörgött mérgesen a hadastyán; - hanem azért elvette a pipát s arra használta, hogy előadása nyomatékossága végett nagyokat ütögetett vele az asztalra. Feleljen ön egyenesen? Becsüli ön „maga“ azt az embert, vagy nem?

Doctor Grisáknak épen be volt dugva a szája a csibukkal, mert épen akkor gyujtott rá, hát csak a szemöldökeit rángatta, azzal felelt; s csavargatta a fejét jobbra, balra.

-121-

- De ugyan az Isten áldja meg; kapok választ!

Doctor Grisák, ha azt nem akarta, hogy vagy a pipaszár, vagy az asztal meghasadjon, kénytelen volt hangot adni.

- No, én nem mondom, hogy nem becsülöm.

- Ez nem felelet.

- Annyit mondhatok, hogy hivatalos állása van.

- Micsoda hivatala van?

- Bocsánatot kérek. Nekem ezt az illető kutforrás titokban engedé meritenem s nem jogosított fel annak tovább adására.

- Teringettét! dühöngve a lovag ur, a pipaszárat ivvé hajtogatva két keze közt, szive melegében, micsoda hivatal lehet az, a mit titokban szokás tartani?

Doctor Grisáknak felelet helyett leesett a pipája a csibukszárrol, s nagy sietsége volt a tüzes dohányt összeseperni, hogy össze ne égesse a szőnyeget.

- Csak nem - hóhér!?

Doctor ur e tragoediába való felkiáltásra elnevette magát.

- Ah, dehogy! Annyira nem vitte.

- Uram. Szólt Ankersmidt; én kérem, kényszeritem önt, hogy mondja meg nekem e titkot. Fogadom önnek becsületszavamra, hogy soha senkivel nem fogom azt közleni, sem semmi használatát nem veszem; de nekem azt tudnom kell!

-122-

Ez a „kell“ oly erélyesen volt mondva, s a lovag ur oly sokatigérő módon fogta marokra a pipaszárat, hogy doctor ur beteltnek hívé az időt, melyben a kegyelemdőfést ki kell neki szolgáltatni.

Odahajolt tehát a lovag ur füléhez s bizalmas suttogással monda.

- Straff ur, a hogy én tudom; a „cabinet noir“-ban van alkalmazva!

Ankersmidt felugrott e szóra a karszékéből, mintha elsült bomba lökte volna fel; s nem tudta, hogy micsoda szót találjon legelőbb érzelmei kifejezésére; azonközben a pipaszárat ugy összehajtotta, hogy ketté recscsent, s e „pálcza törés“ szájába adta a szót:

- Istennél a kegyelem! szólt odavetve a tört pipaszárat az asztalra. Eleget tudok; semmit sem akarok róluk többé hallani!

Ah! Ez tehát még is talált.

- Doktor ur, tegye ön, a mit a törvény parancsol! Én kardbojtom tisztaságára fogadom, hogy azt az embert soha fiamnak, feleségét leányomnak el nem ismerem, hogy jogaimmal a legszigorubban élni fogok, hogy soha egy fillért, ha a haláltul válthatnám meg őket, nem fogok nekik adni. Cselekedjék ön úgy, mint ügyvéd, s ne próbáljon engem egyezkedésre birni. Én önhöz utasítok mindent. Hozzám ne irjanak ők soha; mert én meg vagyok ölve, meg vagyok halva. Hat érdemjel a mellemen nem takarja el ezt. Köszönöm doctor ur, hogy ezt tudatta velem.

-123-

Ankersmidt annyira ingerült volt, hogy az ügyvéd szobájában felcsapta kalapját a fejére; maga sem vette észre.

Azután tompa hangon monda még.

- E dolgot ne tudja meg senki. Elég ha mi ketten tudjuk. Az ördögbe, elég, ha én magam tudom! Hogy kerüljek ezután saját szemem elé? Hogy nézzek tükörbe? Vigye el önt az ördög ezzel a hirrel. Köszönöm, nagyon köszönöm.

Azzal eltávozott s bevágta maga után az ajtót.

Két percz múlva megint visszajött.

- Doctor! Azt gondolom, hogy meg kell változtatnom a nevemet! mi annak a módja? Járjon utána. Nem akarok Ankersmidt lenni tovább! Kukoricza János, vagy Ludas Matyi, vagy akár mi a sárkánykigyó! de le kell vetnem a bőrömet!

Doctor ur azt mondta rá, hogy jól van jól, csak most már tessék hazamenni.

Ankerschmidt azonban még tovább is főzte az ötletét s midőn az irodában letett felöltönyét egyik szolgálatkész irnok felsegitené rá: azt kérdezte a jámbor fiutól.

-124-

- Hogy forditaná magyarra e nevet „Ankerschmidt?“

Az ifju jogtudós hivatalos készséggel megfelelt.

- „Vasmacsakakovácsy.“

Ankerschmidt szomoruan nézett végig rajta s nádpálczáját átvéve kezéből, visszadörmögé.

- Szamár vagy öcsém; - de annak is én vagyok az oka.

Ankerschmidt lovag haragja annál jobban nőtt, minél jobban közeledett haza felé.

Már az uton ugy járt a kocsisával, hogy keményen kérdőre találta fogni, ki volt az a felkötni való akasztófa czimere a kocsisok közül, a melyik az urasági lovakkal elszállította a szőkevényeket? mert azt ő haladék nélkül főbe lövi.

Olyan bolond kocsis persze nincs a világon, a ki az ilyen benevolizálásra azt felelné, hogy „a

biz én voltam,” hanem ha érzi magában, hogy csakugyan ő volt, hát nagyot esküszik a kalendárium minden szent neveire, hogy fusson ki mind a két szeme, ha ő csak tud is felőle valamit; s mikor aztán a fele uton a csárdánál itatni megállnak, kerülfordul, a csárda mögé kerül s azzal vesd el magad! neki a széles világnak; ott hagy kocsit, lovat, gazdát, nem kérdezve, hogy miként utaznak tovább?

Tehát Ankerschmidt egészen így járt. Agyonijeszgetett kocsisa a Megitató csárdánál megszökött, s ő utoljára is hosszú haszontalan várakozás után kénytelen volt a kocsmáros kukoriczanadrágos kocsisát ültetni fel a bakra a cifra vadász mellé s úgy hajtani hazáig.

-125-

Ez még magasabbra fokozta dühét.

Az elszökött kocsis pedig szaladt egyenesen toronyirányban haza: fellármázta a cselédséget hogy „jön az ur!”, két pisztoly van mind a két kezében, öl, vág, lő minden embert, meglövi legelébb is a kapust, mért nem vigyázott jobban az ajtón? meglövi a béreseket, mért nem jártak az udvaron? meglövi a szobaleányt, mért nem ügyelt a kisasszonyra? meg a szakácsot, a miért utravaló pogácsát sütött neki; és utoljára a komondorokat, hogy mért nem ugattak?

A házi nép e rémhírre, mintha a tatár jönne Batu Khánnal, nagy riadásnak esett, s kevés kellett volna hozzá, hogy Ankerschmidt lovag abban a perczen, a midőn megérkezik, egy szolgálatra teremtett lelket se találjon a házában; a mi minden bizonynyal meg is történt volna, ha jó szerencsére Eliz kisasszony meg nem tudta volna a riadalt Gyuszitól, ki maga is fegyverviselő strázsa létére nem szégyenlett sirva fakadni; s dugta mindenfelé a puskáját, mintha olvasta volna már valahol, hogy ilyen ostrom idején legelső veszedelem éri azokat, a kik fegyverrel kezükben fogatnak el.

-126-

Eliz kisietett a cselédekhez; s iparkodott őket megnyugtani. Ne tegyenek valami balgaságot. A papa jó ember, s ők nem tehetnek semmiről. Maradjanak szépen az előszobában összegyűlve. A papa nem szokott bántani senkit. Ő maga fog eléje lemenni. S addig nem engedi feljönni a lépcsőn, míg ki nem engesztelte.

E biztatással annyira vitte a cselédséget, hogy szavára együtt maradtak az előszobában, hanem azért a szakács indítványára nem tartatott fölöslegesnek a folyosó végén levő ajtót előlegesen nyitva tartani, hogy a mint az első lövés történik, mely valószínűleg a kisasszonyt fogja érni, a többiek gyorsan menekülhessenek. Hanem az incriminált kocsis csakugyan fusson.

Alig történt meg ez intézkedés, midőn az udvarra hajtó kocsi dörgése jelenté, hogy megérkezett az ur; itt a veszedelem.

Eliz a fedett csarnokig eléje ment, a hol a kocsi megállt, s iparkodott atyját lesegíteni a leszálláskor.

A lovag ur indulatosan utasítá el leányát magától.

- Vissza! - Ki engedte meg, hogy a házból kilépj? - Miért nem maradsz szobádban?

- No, ne haragudjál. Engesztelé őt a lyánka, ellenkezései daczára hozzá simulva, s gyermeki bizalommal nyulva a kéz után, melynek szabad áldani és verni; mely büntethet és oltalmazhat, a hogy neki tetszik. Ne légy oly haragos.

-127-

Ankerschmidt lelkében pedig már ekkor potenciára volt emelve minden kegyetlen indulat.

- Ördög, menykő! kiálta, elrántva kezét leányaéből. Én nem enyelegni jöttem, hanem megtorolni! Ma nem fogunk tréfálni, kisasszony! hanem szigoru vizsgálatot tenni, itélni és büntetni! Érti-e?!

Eliz félénken visszahuzódott, s mint egy remegő őzike, melynek védni kellene magát a nagy haragos oroszán ellen, félénk nagy szemeit apja lángoló arczához emelve, a remegés naiv hangján így szólt:

- Kérem - szépen - fő p a r a n c s n o k u r , - nem tetszik tudni, - hol maradt - a p a p a ?

E gyermeteg kérdés oly megkapó természetességgel volt mondva, s oly valódián szinezve a tréfa és érzékenység szemrehányásával, hogy Ankerschmidt abban a pillanatban nem tehetett mást, mint hogy magához ölelje és összecsókolja leánykáját; s miután ez már megtörtént vele, többé nem talált vissza abba a hangulatba, a melyen ítéletet osztani akart; nem tudott dühösködni, átkozódni. Ez a gyermekölés minden epétől megfosztja az embert.

- Te jó gyermek voltál. Téged szeretlek, suttogá. Látod: elvittem azt, a mit irtál, oda, a hol használt. Az az ember már szabad.

-128-

- Szabad!?

- Ugy-e, te ennek örülsz? Látod, a mig én azután jártam, hogy neked ilyen örömet szerezzek, az alatt nekem milyen szomorúságot szereztek itthon. Te nem; te nem; hiszen te jó vagy. - Ne szólj, ne szólj! - Láttál az elébb, milyen voltam? Ugy-e nem szeretnél olyannak látni többet? No hát, ha azt nem akarod, hogy ismét azt az arczomat lásd, azt a hangomat halld, a mitől irtózol: elő ne hozd nekem azt a két embert soha; mert látod vén katona vagyok; sokszor verekedtem nagyon meleg csatákban, de soha nem tanított meg senki, hogy mit tesz dühösnek lenni? hanem most már tudom. Egy szót se róluk, mert a mint azokat eszembe juttatják, nem ismerem magamra többé.

Ez alatt felérkeztek a lépcsőkön.

A cselédek, kik az ajtó nyíláson át lesték a dolog kimenetelét, látva, hogy a lovag szép csendesen jön a karjára fűzött kisasszonynyal, új bizalmat merítettek az események folyamához s siettek ajtót tární, - a midőn is a legbátrabbak legelő, ugymint a kulcsárné és szobaleány, hátrább a férfi cselédség, eléje somfordálnak s kézcsókolva erősíték, hogy ők épen nem okai semminek.

Ankerschmidt szigorú tekintettel nézett széjjel a remegőkön s menydörgő hangon kiálta reájuk: „Ördög, menykő! Ti semmirevalók! Azt mondom, átkozom a lelkit! hogy ez többet meg ne történjék!”

-129-

Azzal ment, leánykáját kézen fogva, szobájába.

Megengedte neki, hogy segítsen az átöltözésnél. Azalatt elmondta neki, hol járt? mi sikerrel? Milyen kegyetlen szívű embert szabadított ki?

- Most már édes leánykám, így vagyunk. Én többet a házhoz olyan őrt, a ki te rád vigyázzon, nem fogadok. Be sem zárlak, mert vénségemre nem akarok porkoláb hivatalt viselni; hanem megmondom neked, hogy mire vigyázz? Egyik leányom férjét a kabinet noirból kapta; s ez nekem elég gyász, de még nagyobb gyász lenne az, ha valaki azt mondhatná, hogy a másik leányom meg egy gazdag ifjut szabadított meg a börtönből azért, - hogy férjhez mehessen hozzá. Értesz engem ugye?

- Értelek. - Nem fogok veled találkozni soha.

- Parolát rá...

Eliz kezét nyújtá atyjának, a hadastyán megszorítá azt, mint valami komoly nagy emberét; s már most becsületszavadra járhat, a hol akarsz.

Eliz mosolyogva csókolta meg atyja arcát mindkétfelől; óh neki soha sem lesz szabad azt észrevennie, hogy ez adott szót megtartani mennyi szívfájásba kerül.

-130-

- Aztán még egyet, leánykám; szólt Ankerschmidt. Engem nagyon keserít a mult; haragszom még a nevekre is, még a tükörrre is, a mi tegnapi arcomat mutatja. Kérlek, szokjál hozzá, hogy ha ezután „Erzsikének” foglak szólítani. S már most láss a házi gond után, mert magad vagy a gazdasszony.

A lyánka dalos enyelgéssel szökellt tova.

„Erzsike!” hangzott utána Ankerschmidt szava.

A lyánka visszadugta fejcskáját az ajtón.

- Jól van. Szólt tréfálózva Ankerschmidt. Csak azt akartam tudni, hogy érted-e már?

Erzsike vidám arcza aztán egy percz alatt megédesíté az egész háznép kedélyét.

George, az inas, kinek hivatala volt urát borotválni, sietett fel hozzá a meleg vízzel, s igen rövid idő múlva jött vissza bögréstül együtt a konyhába, s ott elbeszélé a cselédségnek, hogy az ur így szólt hozzá: „mi kell Gyurka!” - „Jövök borotválni, méltóságod.” - „Nem engem többet ebben az életben!” felelt az ur.

A méltóságos ur szakállt akar eresztetni!

... Az ember meggyüli a multat; meggyüli még azt a tükört is, a mely tegnapi arcát mutatta; és ilyen - nagyon sok van a „mi” életünkben.

X.

Különböző fogadtatások.

-131-

Corinna megtudta doctor Grisáktól a Jób hirt, hogy vőlegénye kiszabadult.

Ez rettenetes csapás!

Hogy nem lehetett megelőzni, az nagy baj; de már most gondoskodni kell felőle, hogy utólagosan el lehessen venni a veszély fulánkját.

Corinna azt hívé, hogy Aladár ezóta már otthon van. Nem képzelheté, hogy valaki, a kinek azt mondják, hogy szabad, jobban ne siessen, mint az, a ki kiszabadította. Ha Ankerschmidt megjöhetett Pestre, Aladár bizonyosan otthon van már nagybátyjánál.

Mit gondol ki a furfangos asszonyi ész?

Corinna egyedül bezárkózott szobájába, s leült levelet írni - Garanvölgyi Aladárnak. Különös módja az írásnak! Corinna ezuttal nyomtatási betűkkel írt. Ez arra való, hogy az írásjegyekről ne lehessen a kézre ismerni, mely azokat írta.

„Kedves barátom Aladár.”

Vigyázz magadra, hogy egyik rabságból a másikba ne essél. Nem tanácsolom, hogy a régi menyasszonyodra, Corinnára gondold. Ő nem az, a kinek te képzeled. Ő egy csélcsap, kaczer teremtés, a ki minden udvarlót elfogad. A minap is azzal dicsekedett, hogy a gavallérjaiból ötös fogatot csinál. Nagyon meg volnál vele átkozva, ha elvennéd. Azt se hidd, hogy gazdag, mert nagyon sok adóssága van. Higyj nekem, a ki régi jó czimborád vagyok, hogy sokkal jobban teszed, ha öszszetépéd házassági szerződésedet s elfelejtkezel a csapodárról, mintha láncz helyett lánczot cserélsz. Hidd el, hogy sokkal szebb a független élet, barátom; majd ha feljössz Pestre, milyen jól mulatunk. Itt a sok szép tánczosné, minek kötnéd le egyhez magadat? Ne házasodjál meg barátom! Ki tudja, micsoda szerencsét tehetsz még.

Igaz hű czimborád „Ne tudd ki.“

Ezt a levelet azután boritékba zárta s hogy még a pecsétről se jöhessenek szerzőjének nyomára, egy cameaeával nyomta le a spanyolviaszt. Azzal szinte nyomtatás-betűkkel odarajzolta a czimlapra Aladár nevét és lakását, s rábizta az inasára, hogy ezt a levelet adja fel a postára és *recomandirozza*.

Alig két héttel az előtt lépett életbe a postáknál az a sajátságos intézkedés, hogy ha valaki ajánlási vevény mellett akar levelet bizni a postára, az a küldő nevét is tartozik feljegyezni a levél hátuljára a pecsét mellé jobb oldalra keresztben, a mit ha valaki elmulasztott, a „grimmiger Schalterlöwe“ visszadobta a levelét s jól öszszesidta hozzá, és haza kergette a levélhozót, hogy írja fel otthon, a mit elmulasztott. Mert azt a státusnak kell tudni, hogy ki küldi a levelet saját postahivatala által? s a státus épen nem teheti föl, hogy akadhatnak malitiosus levélírók, kik a saját nevük helyett Cornelius Nepost, vagy Bar Cochebát írhatják kívül; hiszen megesküdni nem kell rá.

-133-

A postai oroszán megfogja a ketreczébe dobott levelet, megméri, megvizsgálja, jó helyre van-e ragasztva a postabélyeg, egyik jobbról felyül, másik balról a behajtásra? illetékes bélyegek-e lat és mértföldtáv szerint; „hát a név miért nincs rá írva!“ förmed rá egyszerre a hozóra.

- Hiszen rajta a név: felel az ártatlanul.

- De a másik név?

- Hiszen kérem, csak egy embernek szól.

- Micsoda? Te számár! A küldő neve: a ki küldi. Ide kell írni. Marsch vissza! vissza kell vinni és ráírni.

A jámbor cseléd addig szabadkoczik, hogy ne küldje vissza azzal a levéllel a nagyságos ur, messze laknak, sok lépcsőt kell szaladni, hiszen írja rá inkább maga, ott a toll a keze alatt, nem kerül az nagy fáradságba; míg a levélketrecz oroszánja meghagyja lágyítani kőkemény szivét, s elkapja mérgeesen a levelet, no hát hogy hiják?

-134-

- Nagyságos...

- Mit? Majd én neked még titulust is irok? - Nevét?

- Garavölgyi Corinna.

- Áron Löwi Khorin?

- Nem. Nem zsidó az. Asszonyosság.

- Oh, ördög bujjék beléd. Majd én még sylabizálok itt neked. Nesze a toll, ird rá magad.

Az inas aztán marokra fogja a tollat s olyan szépen odakanyarítja verébfej nagyságu betűkkel urnéja nevét az „anonym“ levél hátuljára, hogy abból egy betű sem marad ki, így aztán felveszi a posta s térítvényt is ad róla.

Már most aztán Corinna meg lehet arról nyugodva, hogy anonym levele okvetlenül kézhez fog jutni, s hogy a ki azt kezéhez veszi, okvetlen elébb fogja tudni, hogy ki irta a levelet, mint azt, hogy mit irt benne?

Kampós uram pedig ugyanezen a napon érté meg Bräuhäusel ur szájából, hogy az egész elővizsgálati ügy kegyelem útján meg levén szüntetve, ezuttal minden komolyabb következesek nélkül haza mehet. Ha valami észrevétele volna, azt mondja meg, majd protocollumba veszik.

-135-

Kampós uram köszönte a protocollumot; de nem él vele; majd csak inkább haza siet már.

Nem is soká késedelmeskedett, hanem kimenvén a hetivásárosokhoz, ott lelt mindjárt a falujából való embert, azzal megalkudott, s a mint ez a libáit eladta, mindjárt utra is kelt.

A megyei székvárosban megállt a posta előtt egy szóra, hogy nincs-e az urnak szóló levél? De bizony van. Azt tehát magához vette és vivé haza.

Az öreg Garavölgyi kandallója előtt olvasgatá Tacitusát, midőn Kampós uram exiliumából megérkezék.

Nagy zajjal jött a derék ur, mint illik honfimartyrhoz, ki négy hétig lakta meg az untersuchungshaftot, s hált a pricsen és evett porkoláb-kosztot.

Tudott is a jeles honfi polgártárs annyi adomát és megtörtént dolgot e négy héti fogságban

létéről egy lélekzet alatt elmesélni Garanvölgyi urnak, a mennyit Aladár hét évi terhes dolgairól nem fog élete fogytáig közrebocsátani.

No de nagyon örült az öreg ur mégis, hogy ismét láthatá hú és kedves emberét. Nagyon nélkülözte már, hogy annyi idő óta nem hallá nemes alapu hazafiui dicsekedéseit.

Milyen boldog ez most, hogy négy hétig fogva volt, s erről most végnélkül beszélhet! Milyen könnyű az embereknek „apró örömeiket“ szerezni.

-136-

- De ni ni! Majd el is felejttem. Egy levelet is hoztam a postáról. Corinna ő nagyságától.

- Hogy tudja, hogy tőle jön?

- Rá van írva kívül a boritékra. Most ez az új rend.

- Szép rend. Mutassa hát.

A mint az öreg ur megnézi a levelet, fejet csóvál.

- Hisz ez Aladárnak van czimezve.

- Hadd lám. A biz a! Bizonyosan tévedés lesz. Az asszonyágnak Aladáron jár az esze, s rá szaladt a keze. Nagyságodnak szól az bizonyosan. Hisz akkor nem küldte volna ide a faluba, hanem egyenesen K*steinba.

- Talán azért küldte ide, hogy majd én elküldöm neki.

- Nem úgy lesz az. Világos, hogy nagyságodnak szól. Hiszen az van ide írva, hogy „teljes tisztelettel.“ Már pedig ha Aladár urnak írta, akkor csak azt tenné oda, hogy „szeretettel.“ Nem igaz? Aztán meg az is itt van nagy betűkkel, hogy „sürgős“ három felkiáltó jellel. - No Aladár urnak csak nem írhatja valaki a levelére, hogy „sürgős,“ mert azzal ugyan nem fognak azért jobban sietni. Nagyságodnak szól ez.

A legutóbbi ok Garanvölgyit is meggyőzte a felől, hogy a menyecskének csakugyan ő vele van valami sürgős elintézni valója, s úgy siettékben vétette el a keresztnevét, Aladárét szalasztva ki a tollból. No hát lássuk mit ír?

-137-

Garanvölgyi minél tovább olvasta a levelet, annál jobban bámult rajta; majd a boritékot nézte, majd megint a levelet kezdte újra; de nem tudott belőle kiigazodni.

„Egyik fogságból a másikba?“ - Mit akar ezzel? „Mondjon le a menyasszonyáról.“ Arról ugyan szépen lemondhat, mikor még tizennégy esztendeje van várakozni való. „Egyik lánczot a másik után?“ Aztán az anonym aláírás; kívül meg a küldő neve. Bolond ez nagyon.

Utoljára is az öreg ur vállat vonított; valaki valami ügyetlen tréfát akart tán csinálni, csak azt tudná az ember, hogy mi benne hát az élcz?

Ezzel a gondolattal rendén a kandalló melletti fás-kosárba hajítá a levelet; jó lesz majd reggel alágyujtani vele.

- S már most beszéljen Kampós barátom tovább, hogy mit mondott Bräuhäusel ur? Nem adják vissza a szekrénykémet? Csak legalább az arczképet adná haza, a helyébe aztán csináltathatna tükröt s használhatná borotválkozáshoz.

- Én is kértem, de azt mondta, hogy nem adhatja ide, a „Belég“-ek felküldettek Bécsbe.

-138-

- Ne mondja! Tán épen a londoni múkiállításra?

- De kérem alásan. Hogy azokra ott nagy szükség van. S még majd később lesz eredménye.

- Kiadják tán - mint neveltető olvasmányokat „für die reifere Jugend?“

Aladár agara ez alatt ott feküdt Garanvölgyi ur lábánál a medvebőrön s uriasan keresztbetett két első lábára fektetve előkelő tartásu fejét, angol nyugalommal hallgatá a rá nézve közönyös beszédet.

Valami szekér robogott be az udvarra.

Az agár hirtelen felemelte karcsu nyakát s elkezdett kérdőjel alaku farkával csendesen csóválni.

- Valami ismerős jön. A Cziczke előre érzi. Figyelmezteté Garanvölgyit e tüneményre.

- Unja magát a Cziczke ide benn; s azt hiszi: a vadász jön és viszi az ugarra.

A Cziczke azonban felugrott helyéről, megrázta örvét nyakán, felemelte magasra fejét, egyik fülét hegyesen feltartotta s elkezdett azon a nyafogó, kényeskedő hangon szűkölni, a mivel hasonló lelkes állatok, miktől a természet megtagadta az érzés mellé a beszédet, szokták tudtul adni, hogy ők tudnak valamit, a mit még senki sem tud.

-139-

Percz mulva elnyiffantotta magát s Garanvölgyi urra ugrott, két első lábával oldalba taszítva gyöngéden, aztán másik nyiffantással meg Kampós urra, de ennek már a nyaka közé s röptében végig nyalta az ábrázatját; azzal aztán az ajtóhoz szökött s elkezdte azt fél lábával kaparni: s mig az urak felé visszaforgatta fejét, úgy látszott rajta, mint igyekszik agárpofájával kifejezni a kaczagást.

- Ugyan kinek örülsz olyan nagyon, szolgám? szólta Garanvölgyi szomorúan. Ki neked olyan jó embered?

Azonban már léptek is hangzottak a folyosón s most már Cziczke teljes erejéből elkezdett csaholni. Hiába csitította, hajszolta Kampós; Cziczke annál jobban adta a hangot.

Aztán kinyílt az ajtó s belépett a vendég.

Az volt - Garanvölgyi Aladár.

Nem a hogy a szinpadon szokták, előbb hátra esni, aztán azt kérdezni: „te vagy? igazán te vagy? Nem csalnak szemeim? Álmodom-e vagy ébren vagyok? Tündérek játszanak velem?” Hanem a mint meglátják egymást, odarohannak, átölelik egymást, forrón szorosan; nem szólnak semmit, csak sirva borulnak egymás vállára és úgy maradnak, hosszasan, boldogan. Ki tudna ilyenkor szólni.

Hanem Kampós uram: az meg van bolondulva. Ugrál, tánczol, kaczag; s minthogy szemközt nem férhet Aladárhoz, ott csókolja a hol éri, a vállait, a hátát, a fejét; a hogy az agár példaadása után látja; azután meg kirohan az udvarra, a pajtába, az istállóba; hirdetve embernek, asszonyoknak, gyerekeknek, utoljára a paripáknak is: „Megjött! Itthon van! Haza jött! Te bolond! Láttad? Nem láttad? Odabenn van! Kiszabadult! Ugysegéljen itthon van! Uram s én Istenem!” Öt perc alatt beszaladgálta az egész falut, s nem nyugodott meg addig, míg visszakerülve a nagy hiresztelési hevélyből, egy szemközt jövő béresnével nem találkozott; ki messziről kiabált eléje: „Nagy uram! Kasznár uram! Nem hallotta még? Megjött az Aladár urfi.” Így kerüli meg az embert a tulajdon ujdonsága.

-140-

Csak e sokszoros kiürítése után a hirmondás és öröm electricus batteriáinak volt nyugalma Kampós urnak a kastélyban megint megjelenni; a hol már akkor a két rokont egymás mellett ülve s nyugodtan beszélgetve találta.

- Tudtam én, hogy megjön ma Aladár urfi! szólott ott nagy triumfussal. Mondtam én a nagyságos urnak. Vagy legalább akartam mondani. Megéreztem.

- A Cziczke érezte biz azt meg előbb, kedves Kampós, szólott tréfálózva az öreg Garanvölgyi, míg Aladár szívélyesen nyújtá kezét a buzgó férfiunak.

-141-

- Lám a nagyságos ur nem akarja megengedni, hogy én hamarabb megéreztem a hazajövetelét, mint a Cziczke. Szólt elszomorodva Kampós ur, az agarra tekintve féltékeny szemmel, mely már elégtelen fekteté szép okos fejét Aladár térdére. Pedig azért is igaz, hogy én éreztem meg előbb! Hát nem hoztam-e levelet Aladár ur számára?

Az öreg urnak csak most jutott eszébe a levél, mit a fáskosárba vetett.

- Igaz biz az! neked valami jóakaród már levelet is irt Pestről, keresse csak össze Kampós, ott lesz a lom között.

- Ki irhatott?

- Majd meglátod. Bizonyosan valaki, a ki előbb megtudta szabadulásodat, mint megérkezted. Eddig nem értettem, de most már egészen értem. Olvasd el csak.

Aladár végig olvasta a levelet, azután - megsimogatta a kutyája fejét.

Cziczke nem ilyen levelet szokott irni.

- Mit szólsz hozzá? - Kérdé Garanvölgyi. Érted?

- Nagyon értem. A sógorasszony megijedt, hogy eltalálom venni.

Erre aztán mind a négyen nevettek. - Az agár is.

-142-

- Itt van bátyámnál az a házassági szerződés? - kérdé Aladár.

- Hiven meg van.

- Küldjük vissza szegénynek; ne nyugtalankodjék miatta.

- Jó, nagyon jó. Ezt szeretem. A comitivát csak bizd rám. Nagyon nehezemre esett volna, ha nekem kell Corinnáról lebeszelnem téged; de miután saját maga beszél le, igen jól történik. - Ritka eset, hogy egy asszony saját magát szólja le vőlegénye előtt, s hogy ez neked jutott, az nagy szerencse. Két kegyelem egy nap! Egyik husz évi, másik életfogytig való „nehéz” fogságot enged el.

Az első nap a viszontlátás csendes örömei között folyt le Garanvölgyi házában, másnap Aladár azzal lépé meg nagybátyát, hogy ő Ankerschmidt lovagot kívánja meglátogatni.

- Elmehetsz hozzá, az derék ember.

- Ó is meglátogatott engem K*steinban, ezt vissza kell adnom.

- Annyival inkább.

Aladár csodálta nagybátyjánál ez engedékenységet, az pedig nem adott neki bővebb magyarázatot hozzá. Engedte menni.

Ankerschmidt lovag tudta már Aladár megérkezését, s sejtette, hogy az udvariasság tartozását az sietend leróni; még is erősen meg volt lepelve, midőn az előleges hírnök kérdezősködött a másik faluvégi kastélyból, ha itthon lesz-e Aladár számára a lovag ur?

-143-

Ezen pedig át kell esni, és azután végét szakítani.

Erzsike ez órára szobájába consignáltatik, hogy még csak véletlenül se láthassák meg egymást.

Helyesen is; mert Aladár, a mióta a szabad levegő csókolgatja arcát, még szebb fiú, mint a börtönben volt, s jobban is ügyel magára. Azt Ankerschmidtnek is el kell ismerni, midőn kezét szorit vele, hogy a légváltoztatás igen javára szolgált.

- Uram, most jövök önnek megköszönni, hogy multkori magányomban meglátogatott.

- Semmi köszönni való rajta; szólt a lovag nyers hangon, - széket mutatva vendégének. Kiváncsiság volt tőlem, semmi egyéb. Ohajtottam látni azt a vakmerő ficzkót, a ki negyvenkilenczben éjféltkor az ágyamból kiugratott s majd elfogott az ezredem közepén.

- Hogyan? Ön lett volna az?

- Persze. Ha tudtam volna, hogy ön csak egy szakasz százarral jön, majd elfogtam volna én önt, hanem hát a vakmerőség sikerült. - Ebből láthatja ön, hogy mi régi ellenségek vagyunk.

- Igen hosszú fegyverszünetre.

- Az igaz. Verekednünk nem szabad; hanem egymásra duzzognunk akármennyit.

-144-

- Azt is csak hatósági engedély körén belől. Egyébiránt nem sok alkalmunk lenne egymás iránti duzzogásunkat kifejezni, miután én néhány nap mulva innen odább megyek, s azontul aligha fogok egy helyben maradni.

Ankerschmidt sötét borusan nézett az ifjura s csendes hangon, melyen a jóakarát lágysága keresztül érzett, szólt feddőleg.

- Fiatal ember: valami új bajba ne keverje ön magát. - Kár volna érte. („Kiért“e, vagy „miért“?)

- Ah! nem. Szólt nevetve Aladár. - Ne gondolja ön, hogy az egyhelyben nem maradás alatt azt értem, mintha guerillának mennék a Bükkbe, vagy járókelő emissariusnak; hanem azt, hogy látok valami munka után, a miből megéljek.

- Micsoda?

- Természetes. Fekvő vagyonom confiscálva; kapitalisom soha sem volt, az meg nem gusztusom, hogy valami uri házhoz beálljak lengyelnek.

- De önnek nagybátyja gazdag, s önt nagyon szereti; azt tudom bizonyosan.

- Épen azért nem maradhatok nála. Mit gondol ön uram; ha nagybátyám rokonai azt mondanák felőlem, hogy én nem szeretetből vagyok nagybátyám körül, hanem örökség hajhászásból?

-145-

No ez az én emberem, gondolá magában Ankerschmidt; dolyfős, mint magam.

- Aztán uram, minket nem úgy neveltek, hogy a mikor semmink sincs a földön, a fára kívánczozunk. Megélünk a jég hátán is. Ha elvesztettük nagy hivatalunkat, jól van, hazamentünk szántani, nem sirtunk utána; ha elvették a földünket, tanultunk valamit, leszünk ki prókátor, ki mérnök, ki bányász. Én részemről okleveles mérnök vagyok; értek a mesterségemhez úgy, mint sokan nem; itt van a tiszaszabályozó társulat, ott van számomra egy szerény kis üres állomás, azt sietek minél előbb elfoglalni, s ez a helyzet hozza magával, hogy egy helyben nem igen maradok, mert biz ott mindig járni kell.

Ankerschmidt sokat törülgette ősz üstökét: félni kezdett, hogy nemcsak a leánya, de ő maga is nagyon bele fog még egyszer ebbe a fiuba szeretni.

- De az nagyon sok viszontagsággal járó hivatal.

- Sőt inkább! Nagyon kedves hivatal. Még csak helyhez sincs kötve; - sem gazdához.

A függetlenség édes érzete ragyogott szemeiben. Ankerschmidt látta azt jól.

- De már most mondja meg ön, szólt a lovag, bizalmasabb mosolygással; hogy fog egy ilyen szüntelen távolba hívó állapot tetszeni majd egy fiatal menyecskének?

-146-

Most már aztán Aladár volt az elkomorodás sora.

- Az nekem nincs.

- No de csak nem lett ön maltai lovag? Fiatal harminczéves ember. Aztán nem is titok előttem, hogy önnek igen érdemes, szép, fiatal menyasszonya van; kit személyesen van szerencsém ismerhetni.

- Elmúlt dolog az már, szólt Aladár könnyű vérrrel.

- Csak nem szakadt félbe a viszony?

- Nem szeretek erről beszélni.

- De én meg szeretek. Gondolja meg ön, hogy én is házasulható ifju vagyok, özvegy ember, nagyon érdekel tudni, hogy hol támad megürült állomás számomra, egyik másik fiatal hölgy szive épen vacantiában van-e, vagy nincs?

Aladár mosolyogva fogadta a tréfát.

- Uram. Ön azt mondta, hogy mi régi ellenségek vagyunk. No hát én legalább bebizonyítom önnek, hogy nem vagyok az. Ne vegyük el mi egyikünk se az én menyasszonyomat.

- Van önnek oka azt mondani?

- Van.

- Mivel sértette önt meg?

- Ilyesmit férfi, ha egy cseppet hiu magára, nem vall be.

- Rágalmazták ön előtt?

- Óh senki sem.

- Összeveszett ön vele?

- Még nem is láttuk egymást.

- Ugy hát csak levélben történt.

- Igen.

- No, ifju barátom: ez nem elég ok a szakításra. Az irott betü sokszor ad félreértésre alkalmat. Egy levél miatt nem kell egy egész életet elrontani. Menjen ön hozzá és beszéljen vele maga. Én nem szólok önnek magán ügyeibe; azokba semmi jogom avatkozni; hanem én csak az ön jogéretére apellálok; önök magyarok nagyon hiresek a jogragaszkodásukról; s önnek tudnia kellene, hogy még egy váltóhamisitótól is megkérdik elébb: te irtad-e ezt? mielőtt elitélnék. Annál kevésbbé hiszem, hogy gyakorlatban legyen Ó-Magyarországon valakinek elitélni a menyasszonyát, mielőtt kihallgatta volna.

- Sokszor a hallgatás a legnagyobb vád. Különbön önnek még is igaza van uram. Nekem el kell hozzá mennem; különben ő lesz a sértett fél - s azt nem szeretném.

- No ennek örülök. Tehát az első assautnál mégis én győztem meg önt.

- Valóban ön maradt a téren; én kapitulálok és magamat ajánlom.

- Kezet szoritottak s azzal egyik sem mondta a másiknak, hogy „vizontlátásig.”

Aladár gondolta magában, midőn távozott: ez kellemetlen ember, mert titkaimat tudja, ide nem jövök többet; Ankerschmidt pedig gondolta magában: ez kényelmetlenül érezte itt magát, ez nem jön ide többet.

Az pedig igen jól történt, hogy e találkozás végbement, mert Aladár nagy veszedelemből szabadult ki ez által; a hogy a következés majd igazolni fogja.

Aladár másnap bement Pestre s minthogy egy nap kétszer nincs délelőtt, megvárta a másnapi illemlátogatás óráját, akkor kereste fel Corinnát.

A szép özvegy idegeit nagyon meghatotta Aladár látása.

- Ah! ön az? megbocsát: de olyan szivdobogást kaptam egyszerre.

Aladárnak oda kellett hozzá sietni, hogy egy székbe vezesse. A delnő közel volt az elaléláshoz.

- Ez a meglepetés! Ah, én olyan ideges vagyok. Minden ugy hat rám.

Aladár kérte szépen, hogy csak engedjen magának időt a magához térésre, s ha van repülő só a háznál, alkalmazza erősítésre.

- Ah, ön nem képzeli, mennyire meg vannak gyengülve idegeim, mióta önt utoljára láttam.

- Ön sokat aggódott miattam.

- Oh igen sokat: sohajta a delnő, nem értve el az ironiát. Higyje el Aladár, hogy valahányszor leültem önhöz levelet írni; mindig oly szivnyomás fogott el, hogy nem birtam azt véghez vinni. Ha elkeltt gondolnom, hogy ön micsoda helyzetbe jutott. Ah! - Itt igen kedélyesen tudott összeborzadni az asszonyság, a mi neki igen jól illett. Ezt Rachel sem csinálta jobban.

- Nem volt ám az olyan rossz, mint gondolják: látja ön, meg sem őszültem bele.

- Ah de mennyit kellett önnek nélkülözni. Ha rá gondolok. Ismét ez a szivdobogás.

- Semmi nélkülözés. Minden két napra egy prófunt. Nem elég az egy embernek.

- Ah! kérem. Ne tréfáljon ön. Ez nem szép tréfa. (A delnő válogatni látszott nevetés és sirás között).

- Épen nem tréfálok. Nagyon jó, hogy így szoktattak; mert ennek legalább most hasznát veszem.

- Hogyan? De kérem ne tréfáljon. Az engem nagyon izgat.

- Nem tréfálok. Nagyon komolyan beszélek. Minthogy újra kell kezdenem az életet, bizony eleinte alig tudok magamnak egyebet ígérni a puszta kenyérenél. Jóságaimat nem kaptam vissza.

- De talán.

-150-

- Nincsen semmi „talán,“ mert én nem kérem; helyembe pedig nem küldik.

- De hát miért nem kéri?

- Mert ellehetek náluk nélkül. Van már hivatalom a miből megélek.

- Hol? Micsoda?

- Nem épen vasuti kalauzság; de nem is sokkal több: egy kis mérnöki állomás a Tisza-szabályozásnál.

- De hisz az nagyon fáradságos.

- Az biz a. Többnyire halászgunyhókban, meg deszkabódékban kell laknom.

- De hát mért nem marad nagybátyjánál?

- Azért, mert az ember szeret maga ura lenni; arra is kell gondolnom, hogy valaha megházasodom s a feleségemet mégis csak inkább vihetem a deszkabódéba a tiszai töltesen, mint a nagybátyám házához.

Erre a szóra, ha Corinnának szive lett volna, nem kellett volna azt mondania, hogy iszonyu szivdobogása van, hanem azt, hogy „ime barátom, a mim nekem van, az a tied is; és én magam is az vagyok ráadásképen, maradj itt, ne menj tovább; élni fogunk boldogan;“ hanem annál természetesen sokkal jutányosabb a szivdobogásra és ideggyöngöseségre hivatkozni.

Corinna azt várta, hogy most mindjárt elő fogja hozni Aladár azon régi viszonyukat, mely egyuttal szerződésileg is meg van kötve, erre az alkalomra tartogatta, hogy egy rögtöni elájulással véget vessen a kérői merényletnek.

-151-

Aladár azonban nem hozta azt elő.

Megkérdezte tőle, hogy jár-e színházba? micsoda új operák vannak azóta, a mik tetszenek? Micsoda új neveket tanult meg azóta a kedvencz papagálya? Szokott-e lovagolni, meg van-e még a hóka paripája, s több eféle hiábavalóságokat.

Mikor aztán már nagyon kezdett Corinna szivdobogásáról panaszkodni, akkor felkerekedett Aladár; szivélyesen tanácsolta menyasszonyának, hogy ne engedje erőt venni idegein a bajt; hanem iparkodjék minél előbb Emmsbe, vagy Ostendebe, s azzal szépen megcsókolta a kezét és eltávozott.

Ez volt az utolsó kézcsók, a mit Corinna kapott Aladártól.

Aladár megnyugodhatott felőle, hogy biz ennek a szerelemnek, „qua“ szerelemnek, már vége van: s ilyen formán jó lesz azt, „mint“ szerződvényt is in optima forma felbontani.

Azt már tudta, hogy doktor Grisák Corinna ügynöke; tehát egyenesen azt kereste fel.

Doctor Grisák nagy előzékenységgel fogadta a jelentkezőt, mint szokás fogadni azt, a kitől az ember fél és a kit nem szeret.

-152-

- Igen rövid ideig akarok önnek terhére lenni uram. Szólt Aladár a jogtudorhoz: nekem egy szerződésem van özvegy Garanvölgyinével, ki önnek védencze.

- Tudom, ismerem azt a szerződést.

- Annál jobb. Nem kell hosszasan magyaráznom a dolgot. Én nem vagyok jelenleg abban a helyzetben, hogy egy asszonynak, ki nőmmé lesz, fényes állást biztosíthassak.

(- Ah! Ez a vinculumért jön: gondolá dr. Grisák).

- Beszélt kegyed az asszonysággal?

- Találkoztam vele s úgy vettem észre, hogy ő sem ohajtja e viszony folytatását.

- És kegyed?

- Én a világért sem veszem neki rossz néven. Nagyon kevés poéta szorult belém; házassági ügyekben igen tolerans vagyok. Neki teljes joga van szakítani.

- De már most a szerződések?

- Hiszen épen azért jöttem önhöz; mert ezt egy ideggyöngge nővel nem lehet elvégezni. - Azokat a szerződéseket meg fogjuk semmisíteni.

- S mik önnek a feltételei?

- Az enyéme? - Hát egyszerűen az: hogy adja vissza Garánvölgyiné az én irásomat, s én visszaadom az övét.

- S ön nem akar semmi igényt támasztani azon jogokból, a miket önnek e szerződvény nyújt.

- Erőszakkal csak nem kényszeríték egy nőt arra, hogy feleségemmé legyen?

- De a vagyonra nézve?

- Ah! Hogy jószágot kapjak menyasszony nélkül? Nem, uram, az nem az én mesterségem.

- Uram! szólt dr. Grisák felkelve székéről s meghajtva magát Aladár előtt; ön valóban nemes ember.

Aladár vállat vonított.

- Azért, hogy nem lopok, nem rablok?

- Így nagyon röviden áteshetünk az egyezkedésen. A kérdéses szerződvény nálam van. Elhozta kegyed a párját?

- Itt van az is.

- Sziveskedend rá írni, hogy semmi e szerződésből támadható jogokra igényt nem formál.

- Nem irok biz én semmit, hanem az én irásomat, ha megengedi, elégetem itt a kandallóban; kegyetek is tegyenek az enyimmel hasonlóan, s azzal legyen belőle hamu.

- De miért nem akarja kegyed ezt ide írni?

- Azért; mert nem akarok Garánvölgyiné asszonyságnak bizonyítványt adni arról, hogy én ő rá, utolsó találkozásunk óta, egy perczig is gondoltam. Ha nem tetszik önnek: ügyvédemre bizom s végezzenek együtt.

Dr. Grisák nem bocsáthatá ki körme közül az alkalmat s ismét leülteté Aladárt, beleegyezve, hogy tehát egyszerűen cseréljék ki a kötvényeket, s ő vesse a kandallóba a magáét.

Miután a doctor elzárta biztos helyre a visszanyert szerződés példányát, mit Aladár átadott: nyájasan mosolyogva lépett hozzá s titkolózó szemhunyorítással sugott neki.

- Uram. Ön ma igen generosus és nagylelkű volt oly ügyben, a hol a törvény menthetlenül kezébe adta önnek ellenfelét. E tett jutalma nem fog elmaradni. Emlékezzék meg ön, hogy doktor Grisák, az a pápaszemes doktor Grisák, a kit Garánvölgyi ur, önnek nagybátyja a birkafejő székre ültetett le: mondta önnek legelőször, hogy ön, talán hamarább, mint gondolná, ismét oly gazdag lesz, mint volt; s nem fogja megbánni, hogy nagylelkűen kiadta kezéből azt, a mi a másé.

Aladár nagyot nevetett e beszédnek; s az ragadta meg a figyelmét belőle, hogy: csakugyan a birkafejőre ültette le a doktor urat az öreg?

- Oda, uram, és azt akarta, hogy oltsam be neki a himlős birkáit, ha doktor vagyok. Hanem én azért nem haragszom rá, világért sem haragszom.

S hogy bebizonyítsa, mennyire nem haragszik, egész a lépcsőig kikísérte Aladárt, ki még ott sem birta elfojtani derűtségét, hogy a doctort mint ültették a fejős székre. A többit, a mit mondott, régen elfelejtette már.

XI.

Az a bizonyos szegény asszony.

- Apácskám, nekem mégis bajos így egyedül lenni a háznál.

Igy szólt egy napon Ankerschmidt leánykája haragos apjához.

- Hát mit gondolsz?

- Kellene valami asszonyfélének lenni körülöttem, a kivel a házi felügyelést megoszthatnám, s okos dolgokról beszélhetnék vele.

- Igazad van. Valami társalkodóné?

- Az ám. Valami csendes, okos nő, a kinek már megjött az esze.

- No olyan asszonyra én is szeretnék akadni. De hát hol vesszük azt?

- Majd én utána járok.

- Te jársz utána? No hát csak szerezz egyet.

Pár nap mulva Erzsike folytatta a felvett tárgyat.

- Apácskám, találtam már olyan nekünk való asszonyt.

- Már találtál? Hol vetted?

- Egy barátném, a kit Bécsben ismertem, ajánlott egy nagyon jó nőt.

- Jót? Csodálom, hogy Bécsben meg nem tartották.

- Szerencsétlen nő, szegény, apja akarata ellen ment férjhez, aztán az apja kitagadta.

- Azt - elhiszem.

- A férje pedig semmirekellő volt, a ki csak azért vette el, mert azt hitte, hogy sok pénzt fog vele kapni.

- Hát'sz ez mindig úgy történik. Hát ujság ez? Hogy ezt minden asszony csak akkor tudja meg, mikor már megtörtént rajta?

- A férje azután pört indított az apa ellen neje hozományára végett, hanem a törvény előtt kiderült, hogy az apának joga volt neki semmit sem adni, s elvesztette a keresetét.

- Elhiszem azt! Másutt is van az embereknek eszük. Ezt nem akarják hinni a fiatal gavallérok. Azt gondolják, hogy mihelyt valaki öreg ember, már a lábaszárába szállt az esze.

- A csunya rossz ember aztán a fölötti dühében elkezdte a feleségét kizsákmányolni, ütötte, verte.

- No de azért csak ne fakadj riva! Hiszen nem téged vert.

- De mikor az olyan czudarság: egy asszonyt megverni!

-158-

- Már az igaz. Hanem ha te minden megvert asszonyt el akarsz siratni, akkor korábban kelj fel, mert nem jössz ki az idővel.

- Igen, de még nem volt elég hogy megverte; az asszony azt eltűrte volna, hanem egyszer hogy részegen jött haza...

- Még az is?

- Igen a korcsmából, a hol a felesége utolsó ékszerét is elkártyázta, akkor az asszonytól azt a gyűrűt kérte, a mit az anyjától kapott, s hogy ezt nem adta neki, kitesztette az ajtón az utcára, s a szegény asszony ott virradt meg a küszöbön fekve.

- Ejnye, az akasztófárávaló!

- Ugye? A szegénynek aztán nem volt hova lenni. Ismerőihez menni szégyelt; apja házához visszatérni nem mert; kénytelen volt szolgálatba állni.

- Látod, ez a jutalma a könnyelműségnek.

- Az én bécsi barátném nagyon ajánlja nekünk ezt a szegény nőt társalkodónénak, kit a sors így megtört, s a ki bizonyosan nagyon háladatos lesz, ha egy ily nyugalmas házhoz juthat, mint a mienk.

- Igen, de nem valami rossz természetű asszony-e?

- Oh, a legszelidebb a világon, maga a türelem.

-159-

- Te már arról is jót mersz állani? Honnan tudod?

- No, úgy következtetem, hogy annak kell lennie, miután annyi bánalmat szótlánul ki tudott állni.

- Hja, az egészen más, azt te nem érted. Még a ki a férjétől meghagyja magát verni, lehet valóságos Hárpia.

- No ez nem az, ez nem az. Ugye bele egyezel, hogy ide fogadjuk.

- Jól van, jól; nem bánom. De meglásd, hogy ha tejbe vajba mártod is itt, mégis visszaszökik a férjéhez.

- Tehát nem bánod? Irhatok dr. Grisáknak, hogy küldjön neki utiköltséget?

- Irhatsz, irhatsz.

- Nem tekintesz a nőnek a születésére?

- Bánom is én, akárminek született! Csak tisztességes emberek voltak a szülei.

- Oh nagyon tiszteletreméltó emberek voltak. Az anyja régen meghalt, hanem az atyja igen derék, kedves ember.

- Ugy találod? Daczára annak, hogy a leányát kitagadta?

- Hiszen még kiengesztelődhetik iránta.

- Ha én volnék a helyében, alig hinném.

- Tehát megengeded, hogy ide fogadjuk. Köszönöm, ezerszer köszönöm.

Erzsike annyiszor megcsókolta apja kezét, hogy az utoljára kénytelen volt meggyőződni felőle,

-160-

hogy az a bizonyos szegény asszony teljes mértékben megérdemli azt a jó elővéleményt, melylyel őt leánya oly buzgóan igyekszik behizelegni.

Néhány nap múlva Erzsike levelet kapott Pestről.

Midőn azt magánszobájában elolvasta, sok idő kellett hozzá, míg apjához kimert jönni, nehogy az észrevegye szemein, hogy sokat sirt. Néhányszor megindult már, de megint csak vissza kellett térnie, s újra egy verset sirni magában, mert nem bírta elfojtani.

Hanem mire apja elé ért, mégis oly tökéletességre vitte a tettetést, hogy az öreg ur azt kérdezte tőle: „nos, miért van olyan jó kedved.”

- Hát az a bizonyos szegény asszony.
- S mi történt azzal a bizonyos szegény asszonnyal?
- Megérkezett már Pestre.
- Hozta isten. Majd érte küldjük a kocsit.
- Ugy-e a fedett kocsit?
- Már minek volna neki fedett kocsi? A biz eljöhet a neuditscheinin is.
- No de engedd hát, hogy a fedett kocsiba fogassunk.

Erzsike oly szépen megczirógatta apja arcát, melyen már akkor az új szakáll hüvelyknyi tarlót eresztett, hogy ez kénytelen volt átlátni, miszerint minden udvariasság és bevett szokás ellen volna egy ujon érkező társalkodónét nem a fedett hintóval hozatni el. Legyen hát az is. Kell-e még valami?

- Igenis, kell még. De ne húzd össze úgy a szemöldököd. Azt írja a barátném, hogy annak a szegény teremtsnek még csak tisztességes öltözete sincs, a miben nálunk megjelenessen.

- Teringettét! Ez hát ugyan könnyű szerrel utazott. Hát pénzt is küldjek neki ugy-e?

- Nem; minek? Én azt gondoltam, hogy úgy is annyi ruha van itt nálunk, a mi Herminetől itt maradt, abból küldhetnék eléje; én úgy sem viselhetem azokat; itt meg csak elpusztulnak magukban.

- De iszen kedves jószágom, te nem ismered annak a jámbor személynek a természetét, hát ha valami vaskos persona?

- Oh de hogy az.
- Honnan tudod te?
- A ki annyit szenvedett, az nem lehet kövér; az bizonyosan igen sovány.
- De hátha valami alacsony természetű, tudod, hogy Hermine magas volt.
- Azon majd tud ő segíteni. Ez nők dolga; nem érted te azt apácskám.
- Nem bánom én hát, küldj neki, a mit akarsz.

Erzsike aztán nem is mondatott magának többet, futott, bőrdönt, kalaptokot keresett, összepakolt mindent, mi egy női öltözék tökéletességeihez szükséges, Hermine ruhatárából a legapróbb alkatrészekig; a miknek mulhatlan egybefüggése csupán női szivek előtt ismeretes titok; aztán befogatott; a kocsisnak sokáig magyarázott valamit, s végül egy pohár bort is adatott neki, hogy tisztábban felfoghassa feladatát; s az nap aztán késő estig kimagyarázhatlan jó kedve volt; mikor nem sirt, akkor mindig nevetett.

Ankerschmidt egész nap vadászni járt; kezdődött a szalonka-idény. A vadásza pedig azt jövendölte, hogy e tavaszon nagyon bő szalonkaszüret lesz, mert nedves esztendő van.

Igen késő este jött haza a cserkészetből, volt is diadala, nem kevesebb, mint öt darab áldozat ékesíté vadásztáskája hurokjait.

Erzsikének meg kellett tudnia minden egyes szalonka esetének történetét, mit a leányka, nagy figyelmes szeméit le nem véve atyja hevült arczáról, olyan részvétellel tudott hallgatni, mintha ő értene ahoz legjobban.

- Pedig még egy hatodikat is meglőttem; de csak szárnyazva volt a kópé s mire felakartam venni, úgy elment a bokrok között, hogy rá nem bírtam találni, pedig mind addig kerestem, míg csak a hold le nem ment. No, holnap majd megtalálom.

- Holnap is el fogsz menni?
- Hajnalban: még te akkor alszol.
- De ebédre hazajössz?
- Az ebédet viszem a tarisznyában.

- S megint ilyen későn jössz haza este?

- Valamivel még későbbben, mert a hold utóbb megy le.

- Ah ne maradj olyan későre.

- De, kedves madaram, - akkor huznak a szalonkák legjobban.

- Igen: de az alatt meg fog érkezni az a szegény asszony.

- Az a „bizonyos szegény asszony.“ Teringettét! azt a szegény asszonyt itt találom én holnap is, meg egy hónap múlva is, de a szalonka odább megy, mert az vándor madár. Ugye pedig magad is szereted a szalonkát? mikor olyan kicsi gyerek voltál, valahányszor a puskát megláttad vállamon, mindig azt mondtad: papa, aztán lőjj szalonkát!

- Hát tudod mit? A mit nekem szántál, azt hagyd estére, aztán mikor az én részemre kerül a sor, azt ne lódd meg, azt hagyd ott és gyere haza.

- No már ilyen ceremóniával egy herczeg asszonyt sem vártak még, mint ezt a te bizonyos szegény asszonyodat. Jól van no; haza jövök kilencz órára.

- Oh nem, nem; hétre kell hazajönnöd.

- Szent Hubertre mondom! nem jövök haza hamarább fél kilencznél.

- No még azt a kis félórát engedd le.

- De mikor már Szent Hubertnek adtam szavamat.

- Ki tudja hallotta e? Aztán kipótolhatod holnapután.

- No legyen meg, hát hazajövök nyolczra. Ha egy pár perczczel túl találnék maradni, abból aztán szemrehányás ne legyen. Teringettét! mennyit kell nekem egy szegény asszonyért szenvednem, a kit soha sem láttam életemben.

- No látod, milyen jó atyuska vagy te?

Ekként kiérdemelve leánya dicséretét, Ankerschmidt lovag oly módon iparkodott magának kárpótlást szerezni, hogy másnap reggel egy órával hamarább kiment a cserjére. Hanem szent Hubert még is boszut állt rajta, a mért neki adott szavából leengedett alkudni, mert délelőtt nem kapott puskavégre két szalonkánál többet; azok közül is az egyiket mérgében úgy szétlőtte, hogy nem volt érdemes a földről felszedni, délután öt óra tájon pedig olyan zivatart küldött rá, a milyent még a legelvetemültebb kalendárium csináló sem mer ilyen kora tavasszal megjövendölni. Csupán annak köszönhető, hogy szárazan megmenekült előle; mert utban találta egyik hazatérő szekerét, a mivel különben nem valami sokat törődött volna. Az ő csontjai nincsenek czukorból, ázott ő eleget.

Épen csak azt várta az eső, hogy ő belépjen a kapuján, a mint rá kezdte egyszerre önteni szapuló számra a záport, mennydörgéssel, villámlással vegyest.

Erzsike aggódó arczczal futott eléje.

- No te, rossz leány, szitkozódék mérgesen a lovag; te ugyan a nyakamba imádkoztad a garabonczás diákot. Valld meg; te boszorkány fajta! hogy imádkoztál érte, hogy ez a zivatar rám jőjjön, s haza kergessen.

- Oh de hogy, rebegé reszketve a lyánka. Dehogy imádkoztam ezért, dehogy. Istenem, Istenem. Ő az uton van; mi történik vele ebben az iszonyu viharban?

- Ő? Kicsoda „ő“?

- Ah, az a szegény asszony.

- Az a „bizonyos szegény asszony?“ Mennykő áldotta; ennek semmi gondja arra, hogy az apja nem ázik-e meg, mint egy ürge; hanem hogy „az a szegény asszony“ nem lesz e nyavalyás féltében a fedett hintóban? - ördög látta kölyke!

A megharagított vadász iszonyu dühvel vágatott fel saját szobájába; a mit mindenki jogosultnak fog találni, ha elgondolja, micsoda válogatott szerencsétlenség az az életben, mikor az ember ugyanazon a helyen, a hol tegnap hat szalonkát lőtt, ma csak kettőt kapott, azok közül is az egyiket úgy szétlőtte, hogy vadász-hachée lett belőle; akkor meg a zivatar hazakergeti, s itthon a tulajdon gyermeke nem akar bánatot érezni apja szerencsétlensége fölött. Ilyen szivtelen a világ a vadászok szenvedései iránt! Ott azután duzzogva járt alá s fel egyedül, haraggal eltelve szerencsétlensége közvetett és közvetlen okaira; a puskára, mely nagyon összehord, a szélre, mely elhajtja a vadat, Hubertre, ki oly bosszuálló, az esőre, a mire semmi szükség; s arra a bizonyos szegény asszonyra, a kit most hoz a tatár a házhoz. Szép kis beköszöntője lesz!

A vihar még egyre töltötte kedvét, midőn az ablakon át megpillantá hazaérkező hintáját. No: a szegény asszony hát itt van; de a szegény lovaim! Annak csak nem történhetett semmi baja; de a lovaimat bizonyosan agyonhajtotta most az a gazember kocsis. Ha kérdőre fogom, azt fogja mondani: nem ő, lépésben jöttek idáig; aztán most meg sem jártathatja ebben az esőben.

Ankerschmidt boszusan vetette magát végig pamlagán s föltette magában, hogy stoicus lesz; semmivel sem fog törődni; a világot úgy sem lehet megjavítani.

-164-

-165-

-166-

Egyszer hallja, hogy valaki nyitja az ajtót csendesen. Ez Erzsike lesz. Persze, hogy az volt.

Félénken dugta be fűrtös fejecskéjét a félig nyitott ajtón s apját kereste szemeivel.

- Haragszol? kérde gyermek hangon.

- Haragszom! szólt mogorván a lovag.

- No hát ne haragudjál; szólt szelid engesztelőleg a leányka, s odament apjához és tréfásan enyelgésre akarta fordítani a dolgot; apja keze után nyulva.

- Ejh, takarodj! kiálta mérgesen Ankerschmidt, elkapva kezét hevesen; mire a leányka egyszerre odaomlott melléje, s arcát eltakarva, elkezdte oly keservesen zokogni, hogy apja ijedten ugrott fel: „hát ezt mi lelte? Hát miért sírsz most olyan nagyon? No látott már valaki ilyen vékony porcellánt életében, ha erősen rákiáltanak, hát eltörik. Hát bántottalak én? Hát mivel bántottalak? No ne sírj no. Hiszen nem haragszom már. Még megszakad a szive az ostoba gyerekek, úgy zokog. No hát mondom már, hogy nem haragszom, nem is haragudtam, csak tréfáltam. Kelj fel no. Ül ide mellém. Hát ilyen érzékenynek kell lenni? Hát te veled már tréfálni sem lehet? Jól van no, csókolj meg szépen, aztán ne sírj már többet.“

Erzsike megfogadta a szót, s apja nyakát átfüzte karjaival, aztán meg is csókolta, hanem a sirást nem olyan könnyű megállítani; ahhoz még idő kellett: utoljára is Ankerschmidtnek tréfás nevetető mondásokat kellett előhoznia, hogy Erzsikét a rendes életre térítse, a mikor aztán a mosolygás úgy tört keresztül az utolsó könnyecsképeken, mint felhőből a szivárvány.

- No hát most mondd el, hogy mit akartál mondani?

- Itt van már. - Megérkezett.

- Az a bizonyos szegény asszony? No hála a Mindenhatónak! Csakhogy már egyszer itt van, hogy nem kell rá várni. Hát már most semmi baj sincs?

- Oh dehogy nincs; sohajtá a leányka. A szegény asszony nagyon beteg.

- Hát le kell fektetni; herbatét kell neki főzni; bizonyosan meghütötte magát az uton.

- De nem haragszol?

- Már hogy haragudnám?

- Megteszed, a mire kérlek? Csak egyet.

- Meg no; ugyan mire kérhetsz?

- Az a szegény asszony elébb szeretne téged látni, mielőtt lefekünnék.

- Kiváncsi rám? úgy a kíváncsiság nagyobb nála, mint a fejfájás, ez jó jelenség, hát más kabátot vegyek rám ugy-e?

- Oh nem, így is jó: még jobb.

- Így is jó? hát nem valami kényeskedő dáma? Hát oda menjek? jó estét kívánjak neki? Nem fogja magát zsenirozni?

- Épen nem: gyere oda.

- No ha csakugyan az kell a meggyógyulására, hogy engem lásson, hát Isten neki.

Ankerschmidt rászánta magát, hogy felkeljen a pamlagról. Erzsike átölelte mindkét kezével karját: úgy vezette őt azon lakrészig, hol az ő szobája volt.

Az első szoba, az volt Hermine egykori lakása, ott állt a fehér függönyös ágy még azóta felvetetlen.

Az ágyhoz vezette Ankerschmidt lovagot kisebbik leánya.

Ott félrehuzta a fehér függöny egyik szárnyát, s ott azokon a fehér vánkosokon látta Ankerschmidt lovag fekünni betegen, eszméletlenül, beesett szemekkel, viaszsárga arczczal, forrón lihegő ajkkal azt a „bizonyos szegény asszonyt“ - - tulajdon édes leányát, - a szerencsétlen Herminet...

... - Kocsis! fogj a hintóba újra, s vágtsd a városba vissza az orvosért.

Hangzott Ankerschmidt szava a tornácson.

- Azokkal a fáradt lovakkal?

- Igen. Azokkal a fáradt lovakkal!

- Ebben a zivatarban?

- Igen. Ebben a zivatarban!

a ki éjente nem alszik.

Ankerschmidt lovag és kisebb leánya felváltva ott ülnek a beteg ágya mellett, néha együtt is, egymás kezét szorítva s virasztanak fölötte.

A beteg mindig arról álmodik, hogy ő most menyasszony. Beszél suttogva titokban imádott kedveséről, a kit szeret, a kitől bálványoztatik. Elmondja, hogy milyen legyen menyasszonyruhája? milyen legyen a koszoru? mirtusból, fehér rózsából. Elbeszél a násznépről, mely az oltárhoz kíséri, ott körülállja, a pap milyen szépen kérdezi: szereted-e? szeretem: és te szereted-e? szeretem. Elbeszéli, milyen szép a vőlegény kis háza, hova menyasszonyát viszi; van körüle kis kert, udvarán galambok, ablakán téli zöld, odabenn énekelnek a jókedvű cselédek. És utoljára mindig visszatér ő reá magára, a ki oly délczeg, oly szeretetreméltó, majd boldog, majd szenved, majd hős, majd üldözött. De ő mindenütt vele van, vele érez, vele él. Az nem járhat ott, a hol ő ne látná, nem jelenhet meg úgy, hogy ő ölelve ne tartaná; egyedül ő velük kettőjükkel van tele a világ.

És ez így megy egyik éjjel, mint a mással.

Azt tartják az álomjósok, hogy a mely leány halva álmodja magát a koporsóban, az menyasszony fog lenni nem sokára; hát a ki menyasszonynak álmodja magát, arról mit mondanak?

-171-

És azután mikor fölébred, mint irtózik attól, a mit álmodott, hogy panaszolja testvérenek a kisértelátó borzadályával, minő szörnyü álmai voltak! Ismét őt látta, őt szerette!

Szereti álmaiban azt, kit ébren gyűlöl, utána megy lelkével, felkeresi, boldog utána, kitől eszmélve irtózik, kire gondolni fél.

Egy gondolat kinozza különösen. Mikor már amaz ember kinzásaitól testileg, lelkileg össze volt törve, az egy törvénykönyvet mutatott neki sok szakaszokkal, s egyet azok közül ujjával megjelölt: „nézd: ha engem eltalálnál hagyni, s apádhoz visszaszöknél, én ezen törvény hatalmánál fogva kényszeríteni foglak téged, hogy a te uradnak küszöbéhez visszatérj! Mert ha én nem akarom, engem soha el nem hagyhatsz: ha én azt mondom a bírónak, hogy én szeretlek, az visszaád birtokomba, mert nem elég, hogy te azt mondjad; gyűlölsz!”

Ez a fenyegetés üldözi egész napon át, a mig ébren van; ezt elbeszélte százszor atyjának, testvérenek, s nem hisz nekik, midőn azok biztatják, hogy olyan törvény nincs a világon: oh ő látta, olvasta azt! nem lehet attól menekülni.

-172-

És aztán mikor ismét alunni kell menni, hogy fél a bekövetkező álomlátásoktól!

- Ébreszsz fel sokszor; kéri testvérét; ne engedj mélyen alunnom; a mint látod, hogy nyugtalan vagyok, szólíts meg; attól magamhoz térek: ha beszélek álomban, rázz fel, ne engedj álmodnom. Oh az rettenetes, hogy mindig álmodni kell!

Az orvos, ki gyakran kijárt a városból, azt mondá, hogy mélyen elhatalmazott idegbaj vett erőt rajta, melyen csak egy kedvező kedélyváltozás segíthetne.

Legtanácsosabb volna, ha férjétől törvényesen elválasztanák, s azután a világban keresne szórakozást.

Ankerschmidt is gondolt ilyesmire s elhatározá, hogy a válóper megindítása végett tanácskozni fog dr. Grisákkal.

Egy kiválóan szép tavaszi délután annyira magához tért már Hermine, hogy szabad volt neki egy órára a kertbe lemenni s Erzsike karján a friss pázsiton sétálni.

- Ez a meleg napsugár, ezek a zöld füvek meggyógyítanak engem; szólt Hermine testvére vállára dőlve; csak egy gondolatom ne volna.

- Majd elmulik.

- Nehezen mulik, s mikor az el fog, akkor sárgának látom a füvet, s a napsugártól fázom.

-173-

- Nézd, az ibolyák már nyilnak; szólt Erzsike, hogy testvére eszméinek más irányt adjon, s azzal lehajolt a fübe s néhányat leszakasztott e szerény gyermekeiből a tavasznak, s Herminnek nyujtá. Milyen pompás illatuk van.

Hermine megszagolta a nyujtott ibolyákat s azzal undorodva veté el magától.

- Pfuj! Épen olyan szaga van, mint azoknak a szivaroknak, a miket ő szitt.

Erzsike csodálta azt nagyon. Azokat a kedves ibolyácskákat ilyennel még nem rágalmazta senki. Nem mert aztán többet leszakítani.

Leültek Herminnel egy kerti padra, Hermine folytatá töprengéseit.

- Pedig sokkal jobb volna, ha meg nem gyógyulnék. Most, hogy beteg vagyok, kiméleltből nem tesz senki szemrehányást: de ha semmi bajom sem volna, atyámnak eszébe jutna, a mit ellene vétettem.

Rég megbocsátott ő neked.

- Tudom, hogy te addig nem nyugodtál, mig azt nem mondta neked, hogy nem haragszik

rám többé: de nem felejtette ő azt; valamint én nem bocsáthattam meg magamnak soha.

- Nézd, éppen itt jó felénk, látod, hogy mosolyog rád most is.

-174-

Ankerschmidt éppen akkor jött felénk egy ut kanyarulatnál.

- Éppen nem látom, hogy mosolyogna; én azt látom, hogy haragszik.

- Azért látod úgy, mert a nap ellen van fordulva.

Pedig ezuttal csakugyan Herminnek volt igaza; Ankerschmidt arcza nagyon borult volt.

Olyannak látta azt Eliz is, de nem akarta.

- Gyere csak papa, kiálta elé, csengő vidor csevegéssel; mi itt vitázunk Herminnel, ő azt állítja, hogy te haragos vagy, én pedig azt, hogy mosolyogsz.

- Hó? Persze, hogy mosolygok. Szólt Ankerschmidt odalépve hozzánk; és megtette, hogy jó kedvet mutatott.

- De csak most kezdte. Sugá Hermine Erzsike fülébe. (Még apjához egyenesen nem mert szólni, mióta hazajött).

Ankerschmidt meghallá e sugást s sietett őt megnyugtanni.

- Igen, egy kicsit rossz kedvem volt, mert éppen valami pörös ügyről értesítettek; a mi miatt el kell mennem Pestre, s az tett rossz kedvűvé, hogy itt kell benneteket hagynom.

- Látod hogy nekem volt igazam, suttogá Hermine. A fü is sárga olyankor, mikor én annak nézem.

- Ne busulj leányom; a míg én Pesten leszek, addig megkérem az orvost, hogy maradjon ide kinn. Hermine ismét sugva szólt Erzsikéhez.

-175-

- Kérd meg atyánkat szépen, ne küldjön ide orvost. Én szeretek beteg lenni.

- Miért gyermekem? Kérdé aggódva Ankerschmidt, s megsimogató Hermine homlokát, miért mondd azt?

Hermine megint csak testvérének küldé a feleletet.

- Azért, mert addig, a míg beteg vagyok, atyám nem haragszik reám.

- Oh édes gyermekem, monda Ankerschmidt, magához karolva elveszett gyermekét; mit irtózol te apád haragjától? Az apa haragja méz és balzsam a sors haragjához képest, s te előbb érezted ezt, mint amaszt.

Hermine megkapottan tekintte e szókra atyja szemébe, s megragadá két kezével annak kezét.

- Igaz, igaz: rebegé halkán, és azután lecsüggeszté fejét; - és mi olyan későn tanuljuk ezt meg!

- Hanem, gyermekeim, nekem rögtön utaznom kell, mert ez ügy igen sürgetős.

- Oh atyuskám! szólt bele Erzsike; hova indulnál este felé? Mi nem eresztünk.

- Teringettét, nem fogadok ám szót. Holnap reggel Pesten kell lennem, ha török szakad.

- Éjszaka rossz az ut.

-176-

- Dehogyan rossz. Hát a posta? egész éjjel megy. Nem első utam ez éjjel.

- De hát miért sietsz úgy?

- Mért? Mért? Mit értenéd, ha megtudnád is? úgy mondják diákul, hogy „periculum in mora.“ Látod már a kocsi is előjárt. Menjetek fel szobátokba. Vigyázz Herminre, ha rossz idő van, ki ne jőjön.

- De hát utavalóruha, s egyéb?

- Semmi sem kell, minden van már; sietett röviden végezni Ankerschmidt, s azzal mind a két leányát megcsókolva, felugrott a nyitott kocsi, mely elé négy csikóparipa volt fogva s nagy sebesen elrobogott.

Hermine ott állt a bejárat lépcsőinél s el nem mozdult onnan, mind addig, míg egy porfelhőt lehetett látni a távolban, melyet a távozó szekér maga után fölvert.

Ankerschmidt azon porosan, a hogy a szekérről leugrott, sietett fel doktor Grisákhoz.

- Tetszett a levelemet venni? kérdé a jogok matadorja.

- Az hozott ide.

- Megértette méltóságod a benfoglaltakat?

- Tökéletesen. Azon ember tehát pört akar indítani, hogy eltávozott feleségét hazatérésre

- A polgári perrendtartás, az osztrák törvénykönyv...
- Nem kérdeztem, mit mondanak? Mit akar ez az ember azzal?
- Világosan beszéljek?
- Nagyon kérem.
- Tehát én megvallom őszintén, hogy én e lépésben semmi egyebet nem látok, minthogy Straff ur pénzt akar méltóságodtól kicsikarni.
- Nagyon örülök, hogy ön ezen a véleményen van.
- Straff komisz fráter; ezen nincs mit tagadni; nagyságod pedig igen derék ember. Straff épen úgy meg van győződve az elsőről, mint a másodikról, s erre alapítja egész számítását. Nagyság kezében semmi olyan bizonyíték nincs, a mi törvény előtt indokul szolgálhasson arra, hogy egy nőt férjétől elválasszanak. A nélkül pedig, tetszik ismerni nagyon morális kormányvezeteinket, nőnek férjétől külön élni nem szabad. Válóperben mind a két félnek engesztelhetlen gyűlölséget kell bevallani a bíróság előtt. Mind addig, a mig Straff ur azt mondja, hogy ő a feleségét szereti, nem fogunk ellene semmire mehetni.
- Tehát kell, hogy megvegyük tőle azt a szót, hogy „gyűlöli” nejét.
- Valóban - ez így szokás.
- Nagyon jó, mi lesz az ára?
- Azt még előre nem tudhatom; de úgy sejttem, hogy tizezer forintot rá kell szánnunk ez egységre.
- Megadatik. Indítsa meg ez ügyet doktor ur azonnal; a mint a válóper részünkre kedvezően dül el, ön, szolgálati díjául szinte tizezer forintot fog tőlem kapni. És most adjon papírt és tollat, hadd írjak utalványt bécsi bankáromnak s kötelezvényt önnek. Tessék diktálni, hogyan irjam?

Lábjegyzetek.

- 1) Nyelvujtóink ezt „irálnak” nevezik, minthogy „építés”ről van szó.

TARTALOM.

VII.	Az a másik	3
VIII.	Boszu, a maga módja szerint	56
IX.	A két fogoly	76
X.	Különböző fogadtatások	131
XI.	Az a bizonyos szegény asszony	156

Javítások.

Az eredeti szöveg helyesírásán nem változtattunk.

A nyomdai hibákat javítottuk. Ezek listája:

14	az kérdezné	azt kérdezné
34	Maxenphutsch urat	Maxenpfutsch urat
37	a bagoly!	a bagoly!“
42	„Megitati“ csárdában	„Megitató“ csárdában
53	hol gyermekére	hol gyermekére
60	gyanuja a Garamvölgyi	gyanuja a Garanvölgyi
65	knyszeritnének, hogy	kényszeritnének, hogy
74	hogy kit?	hogy kit?“
79	Ezt azt utolsó	Ezt az utolsó
80	nagy hirtelen	nagy hirtelen
83	Hah! Az égre Ne	Hah! Az égre! Ne
110	ön elfo-fogadta	ön elfogadta
124	kocsis perse	kocsis persze

125	megítató csárdánál	Megítató csárdánál
125	szaladt egyesén	szaladt egyenesen
125	kisszony meg nem	kisasszony meg nem
126	Hermin a fedett	Eliz a fedett
127	tudott dükösködni	tudott dühösködni
129	ne történjék!	ne történjék!”
131	IX. Különböző fogadtatások	X. Különböző fogadtatások
131	lehessen vvnni	lehessen venni
133	egyib jobbról	egyik jobbról
136	Bizonyosan tévedész	Bizonyosan tévedés
141	a ha-hazajövetelét	a hazajövetelét
146	Önt azt mondta	Ön azt mondta
148	jövök jöbbit	jövök többet
156	olyan aszsonyra	olyan asszonyra
159	ki iudott	ki tudott
167	már többet.	már többet.”
170	arrál álmodik	arról álmodik
171	megasszony fog lenni	menyasszony fog lenni
173	meg nem gyulnék	meg nem gyógyulnék

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AZ UJ FÖLDESUR (2. KÖTET) ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an

individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has

agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly

from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our

new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.